

"FRAN ROŠ

je bil tak človek,

da bi ga morali

iskati z lučjo..."

CELJE

1997

"FRAN ROŠ JE BIL TAK ČLOVEK,
DA BI GA MORALI ISKATI Z
LUČJO..."

SPOMINI SORODNIKOV, PRIJATELJEV IN ZNANCEV
NA PISATELJA FRANA ROŠA

LEKTORICA IN
MENTORICA:
Ljudmila Conradi

AVTORICI:
Vanja Mlejnik
in
Urška Štraus

OSNOVNA ŠOLA FRANA ROŠA

V CELJU
1997

"FRAN ROŠ JE BIL TAK ČLOVEK,

DA BI GA MORALI ISKATI Z

LUČJO..."

SPOMINI SORODNIKOV, PRIJATELJEV IN ZNANCEV

NA PISATELJA FRANA ROŠA

ŠIFRA:
SPOMINI

RAZRED: 8.

V CELJU, 25. MARCA 1997

FRAN ROŠ OB SVOJI 65-LETNICI

K A Z A L O V S E B I N E

	STRAN
"FRAN ROŠ JE BIL TAK ČLOVEK, DA BI GA MORALI ISKATI Z LUČJO.."	1
KAZALO VSEBINE	2
ZAHVALA	2
POVZETEK	3
UVOD	4
METODE IN CILJI	5
SPREMNA BESEDA	6
SPOMINKI SORODNIKOV	9
SPOMINI UČENCEV IZ OŠ IN NIŽJE GIMNAZIJE	27
SPOMINI DIJAKOV Z UČITELJIŠČA	38
SPOMINI KOLEGIC Z UČITELJIŠČA	59
SPOMINI PRIJATELJEV IN ZNANCEV	63
SPOMINI SODELAVCEV PRI UMETNIŠKEM USTVARJANJU	95
ZAKLJUČEK	111
DODATEK - ANALIZA ANKETE	113
VIRI IN LITERATURA	122
USTNI VIRI - ABECEDNI SEZNAM INFORMATORJEV	123
ZAPOREDNO KAZALO SPOMINOV	125
KOLOFON	126

Z A H V A L A

Zahvaljujeva se vsem informatorjem, ki so nama pomagali obogatiti najino zbirko s svojimi spomini. Še posebej pa bi se radi zahvalili Roševi hčerki dr. Sonji Roš-Smrekar, ker nama je povedala imena nadaljnjih informatorjev. Profesorici Ljudmili Žuža se zahvaljujeva za prevod povzetka v angleščino. Najlepša hvala tudi najini mentorici Ljudmili Conradi, ki namu je vzpodbujala pri delu in nama pomagala.

P O V Z E T E K

Skoraj enaindvajset let po smrti pisatelja Frana Roša je vedno manj živih tudi ljudi, ki so ga osebno dobro poznali in sodelovali z njim, zato so spomini, ki so v nalogi zbrani, tem bolj dragoceni.

K sodelovanju je bilo povabljenih sto osemnajst oseb, sodelovalo pa jih je le šestdeset.

Zapisi so urejeni v cikle: Spomini sorodnikov, Spomini učencev, Spomini dijakov, Spomini kolegic z učiteljišča, Spomini prijateljev in znancev in Spomini sodelavcev pri umetniškem ustvarjanju.

S U M M A R Y

Nearly twenty-one years have passed since Mr. Fran Roš died, and the number of those who knew him personally having whatsoever contact with him is becoming scarce.

Consequently, their memories are more precious to us.

118 persons were invited to join in our task; only 60 of them have taken part.

Their memories are organized in 6 cycles as the following: Relatives' Memories, Students' Memories, Schoolmates Memories, Friends' and Acquaintances' Memories, Colleagues' Memories.

Prevedla prof. Ljudmila Žuža

U V O D

Učenci naše šole, najini predhodniki, so v desetih letih raziskovanja življenja in dela pisatelja in pedagoga Frana Roša napravili že šestnajst nalog, po katerih sva se zgledovali.

Mislili sva, da po vseh teh letih dela in po tolikšnemu številu nalog o pisatelju ne bo več kaj zanimivega raziskati. Ko sva izvedeli, da bova zbirali spomine nanj, sva morali priznati, da sva se zmotili, saj sva že ob prvih zapiskih informatorjev ugotovili, kako nevsakdanje lepo delo bo to. Veselili sva se, da bova spoznali ljudi, ki so bili Roševi prijatelji, znanci, učenci, sorodniki.

Najbolj naju je zanimalo, kakšen je bil Fran Roš kot človek, sogovornik, prijatelj, učitelj in kako se je predajal svojemu družinskemu krogu.

Prepričani sva bili, da nama bodo ljudje, ki so ga poznali, z njim delali, ki so bili njegovi prijatelji ali pa je bil njihov učitelj, povedali o njem kot o človeku vse najlepše.

Res je, da se je lahko po skoraj enaindvajsetih letih od smrti Frana Roša marsikaj pozabilo ali spremenilo prvotno obliko. Upali in verjeli pa sva, da so vtisi, ki jih je pisatelj zapustil v ljudeh s svojo osebnostjo, globoki in nepozabni.

Na začetku seveda nisva vedeli, s kom se bova pogovarjali in kje bova našli osebe - informatorje, ki nama bodo pripovedovali ali zapisali svoje spomine na Frana Roša. Najino bodoče delo je bilo popolnoma zavito v meglo. Čeprav sva imeli pred sabo jasno zasatavljen cilj, do katerega pa je vodila neznana pot.

Najino pot do cilja je v začetku nekoliko razjasnila najina mentorica. Najprej nama je pomagala navezati stike s pisateljovo hčerko dr. Sonjo Roš - Smrekar. Potem se je število možnih informatorjev iz dneva v dan večalo...

M E T O D E D E L A I N C I L J I

MOTIVACIJA ZA ODLOČITEV

Sodelovanje pri lanski raziskovalni nalogi o Franu Rošu ene izmed naju je motiviralo tudi letošnjo odločitev. Za drugo izmed naju pa so bile motivacija prijateljske vezi.

PREGLED REZULTATOV DOSEDANJEGA DELA O PISATELJU FRANU ROŠU

Pregledali sva vseh šestnajst nalog o Franu Rošu, ki so nastale v desetih letih generacij pred nama.

ISKANJE INFORMATORJEV IN ZBIRANJE SPOMINOV

Najino glavno delo je temeljilo izključno na sodelovanju z ljudmi, ki so Frana Roša dobro poznali, z njim delali ali so njegovi sorodniki ali so bili nekoč njegovi učenci. Iskanje takih oseb pa je zapleteno delo in včasih neuspešno, vendar nama je v veliki meri uspelo.

RAZVRŠČANJE SPOMINOV PO CIKLIH

Ko sva zbrali spomine šestdesetih informatorjev, sva jih, glede na avtorje oziroma njihov odnos do pisatelja Frana Roša, razvrstili v cikle.

OBLIKOVANJE ZAKLJUČKOV

Ko so bila besedila spominov zbrana in urejena v cikle, sva pripisali opombe, zapisali uvod, spremno besedo in zaključek, kazalo vsebine, kazalo informatorjev po abecedi, povzetek in vire ter literaturo.

ANKETIRANJE

Želeli sva izvedeti, kako je pisatelj Fran Roš še poznan med učenci naše šole in za primerjavo še ena celjske šole ter med naključno izbranimi osebami, zato sva izvedli anketo.

CILJI DELA

Najin cilj je bil nadaljevati delo predhodnikov in pri različnih ljudeh zbrati spomine na pisatelja Frana Roša, da leti ne bi še bolj zbledeli in zatonili v pozabo.

Vedno manj živi ljudi, ki so pisatelja Frana Roša poznali, z njim soustvarjali, delali. Mnogo njegovih dobrih prijateljev znancev, sodelavcev je umrlo in z njimi seveda tudi dragoceni spomini na pisatelja. Še pred nekaj leti bi gotovo bila paleta informatorjev bolj pisana in njihovi spomini bogatejši. Za vedno so zakopani spomini na pisatelja, ki bi jih lahko povedali Anton Mulej - starejši- koroški borec, Darinka Vizjak, učiteljica slovenskega jezika, profesor Anton Aškerc Rudi Fajgl - koroški borec, Gustav Grobelnik, Rudi Lešnik, pesnik Janko Glazer, učitelj Janez Rauter in še mnogi drugi.

Pesnica Meta Rainer, ki je umrla pred dobrima dvema letoma (stara enaindevetdeset let) je pred petimi leti pripovedovala:

"Spoznala sva se, ko sem svoje učenke peljala k sprejemnim izpitom na učiteljskišče v Celju. Ko so opravile izpit iz slovenskega jezika, je pohvalil tudi mene: 'Dobro so znale, se vidi, da ste jih dobro naučili.'

Pozneje sva postala prijatelja. Vzpodbujal me je k pisanju. Dopisovala sva si..."

Dve osebi, ki bi gotovo povedali marsikaj zanimivega, sta umrli v času najinega iskanja spominov na Frana Roša. Najbolj pretresljivo je bilo letos februarja, ko je upokojeni gledališki režiser Branko Gombač v petek, osemindvajsetega februarja, prejel vabilo za sodelovanje, zvečer pa je umrl, star triinsedemdeset let.

Štirinajstega februarja letos sva s profesorjem Egonom Kunejem, glasbenikom, še govorili po telefonu. Rekel je, da bo napisal, čeprav se je takrat zelo slabo počutil in je moral razgovor prekiniti. Potem sva čakali, da bo ozdravel. Ko sva ga hoteli poklicati naslednji, sva že prebrali v časopisu njegovo osmrtnico. Umrl je star petinosemdeset let. Ob takih doživetjih bi lahko rekli, da sva začeli zbirati spomine na Frana Roša prepozno, da bi jih morala že generacija pred enajstimi leti.

Prav tako sva ugotovili, da so tri ženske z najinega seznama prestare in bolne, da bi lahko razmišljale in kaj povedale o Franu Rošu. To so: pesnica Pavla Rovnan - stara devetinosemde-

set let, pisateljica Branka Jurca - stara triinosemdeset let, in upokojena učiteljica Ana Pogačnik - stara devetindevetdeset let.

Z zbiranjem spominov sva začeli pri pisateljevi hčerki dr. Sonji Roš-Smrekar, ki živi z možem v Celju. Poleg svojih zapiskov in spomini svojih otrok na dedka nama je postregla še z imeni in priimki nekaterih oseb, katere naj bi še povprašali. Pri nadaljnjem iskanju informatorjev nama je delno pomagal seznam iz lanske raziskovalne naloge. Nato sva poslali pisna vabila za sodelovanje osemdesetim osebam, men njimi tudi nekaterim, za katere je kasneje izkazalo, da so Frana Roša premalo poznali in o njem niso mogli ničesar napisati. Mnogi sploh niso odgovorili.

Profesorica in pesnica Alenka Glazer je napisala vljudnostno pismo, v katerem je povedala, da je Roša srečala le enkrat v študijski knjižnici v Mariboru, v delovni sobi svojega očeta Janka Glazerja, kjer sta se samo pozdravila. Dobro pa pozna njegova dela, zato je dodala obširno mnenje - razpravo (dve tiskani strani) o pisateljevi otroški knjižici *Dija*.

Zelo razveseljivo je bilo tudi pismo gledališkega kritika in urednika Vasje Predana, čeprav je napisal le to, da je Frana Roša večkrat videl v mestu, a da ga je le bežno poznal. Enkrat samkrat pa je bil pisatelj pri njegovem očetu v Petrovčah. Govorila sta o izgnanstvu v Srbiji. Gospod Predan nama je zaželel veliko uspeha pri tako žlahtnem delu, ki ga opravljava.

Prvi primer za zbirko spominov na Frana Roša je bil že zapisan. Zdaj že pokojni učitelj Juro Toplak (umrl leta 1993) je svoje spomine na pisatelja zapisal kmalu po njegovi smrti in jih prebral upokojenim učiteljem v bivši gostilni Pošta. Zapis nama je izročila Toplakova žena Francka. Seznanila pa naju je tudi s pisateljico Kristino Brenkovo. Napovedala naju je, da bova poklicali. Pisateljica pa naju je seznanila z akademsko slikarko Maro Kraljevo, ženo pokojnega slikarja Toneta Kralja, ker je ilustrirala Roševo knjižico *Medvedek Dija*, a slikarka ni mogla ničesar napisati ali povedati, saj se ga je le blede spominjala. Ostalo pa ji je v spominu, da je Roševo pripovedko rada ilustrirala.

Da bi zbudili zanimanje za najino delo pri ljudeh, ki so pi-

satelja poznali, sva dali tudi oglas v Novi tednik. Nanj se je odzval le eden, to je štiriinosemdesetletni Rošev prijatelj Božo Jarnovič.

Gospe Ivanka Žagar in Milena Mrevlje ter g. Milan Gombač in g. Božo. Jarnovič pa g. Aco Ibraimov so nama prišli pripovedovat svoje spomine na šolo. Zanimivo je, da so trije od teh upokojeni ravnatelji in jih je verjetno nostalgija po šoli pripeljala k nam.

Gospod Franc Gajšek, Bivši Rošev dijak z učiteljišča, nama je dal seznam z naslovi dveh oddelkov prve generacije maturantov iz leta 1952 in na njem označil tiste, ki bi kaj napisali o Franu Rošu. Poslali sva še petnajst vabil za sodelovanje, a dobili le štiri odgovore. Naslovljencem sva tudi telefonirali, a se nisva mogli z njimi dogovoriti, ker se niso oglasili.

Da bi ugotovili, kako učenci poznajo pisatelja Frana Roša, sva izvedli anketo na naši šoli in na Osnovni šoli Frana Kranjca ter med naključno izbranimi osebami. Predvidevali sva, da bodo pisatelja najboljše poznali učenci naše šole.

Spomini na pisatelja in pedagoga Frana Roša, ki jih je prispevalo šestdeset oseb, so razdeljeni v šest ciklov:

Spomini sorodnikov, Spomini učencev iz osnovne šole in nižje gimnazije. Spomini dijakov z učiteljišča, Spomini kolegic z učiteljišča, Spomini prijateljev in znancev, Spomini sodelavcev pri ustvarjanju.

Spomini na Frana Roša

Na osnovni šoli Frana Roša v Celju zbirajo spomine na Frana Roša. Zato prosijo vse, ki so pisatelja poznali ali jih nanj vežejo kakšni spomini, da pokličejo šolo po telefonu 38-728. Že v naprej se za sodelovanje najlepše zahvaljujejo!

S P O M I N I

S O R O D N I K O V

B I L J E P O N O S E N, P O Š T E N, D O S L E D E N

Spominjanje skupnih doživetij z mojim očetom Franom Rošem bi predstavljalo le posamezne delce njegovega življenja. Rada pa bi pokazala podobo svojega očeta v celoti.

Bil je to ponosen, pošten, dosleden, resnicoljuben, dober človek, ki je znal tudi grajati, vendar na način, ki ni žalil, te je pa prisilil razmišljati in spoznavati. Takšen je bil do vseh: do domačih, do številnih prijateljev ter znancev. Nikomur ni prizadejal krivice. Če pa je ta doletela njeega, se je znal upreti z vsemi močmi.

V moji predšolski dobi smo stanovali v Liscah. Hiša je stala čisto od Savinji. Poleti smo se kopali v reki, pozimi pa smo se sankali na bližnjem griču. Velikokrat je očeta obiskal svetovni popotnik in pesnik Radivoj Peterlin - Petruška in se z nami veselil zime.

Tisto leto, ko sem začela hoditi v šolo, smo se preselili v novozgrajeno hišo v bližini bolnišnice, to je na Jenkovo ulico. Z očetom sva skupaj hodila v šolo, on kot učitelj v deški del, jaz kot učenka v dekliškega. Nosil mi je torbo, sama sem imela medvedka.

Že nekaj dni po okupaciji leta 1941 so očeta zaprli, mi smo se mu v zaporu pridružili kasneje in skupaj so nas izgnali v Srbijo. Tu kot učitelj ni dobil službe in je opravljal različna priložnostna dela, da smo preživeli. Po osvoboditvi Srbije so ga poklicali v Beograd, kjer je organiziral slovensko osnovno šolo. To je bilo obdobje navdušenja, delovnega poleta in zmagoslavja, ki se je nadaljevalo tudi po vrnitvi v Slovenijo.

Čeprav je bil polno zaseden s svojo osnovno dejavnostjo - učiteljevanjem in lastnim ustvarjalnim delom, ni nikdar odklonil pomoči številnim obiskovalcem, ki so želeli njegov nasvet in pomoč.

Ni bilo dneva, da ga ljudje ne bi videli pokončno vzravnane-ga na celjskih ulicah, ko je v pozdrav mimoidočim nenehno vzdigoval svoj širokokrajni klobuk. Ob svojih sprehodih po mestu se je najprej oglasil v knjigarni, da se je seznanil z novo izdano literaturo. Nato pa je zavil v kavarno Evropa, kjer je imel stalno omizje. S prijatelji se je pogovarjal o tekočih zanimivostih, običajno pa jih je presenetil s pri-

ložnostno hudomušno pesmijo.

Doma so se obiski nenehno vrstili. Prihajali so mladi pesniki po nasvete. Večkrat so se oglasili občinski možje, ki so želeli, da jim napiše kakšen govor ali predavanje. Pogosto so ga obiskovali prijatelji in znanci, s katerimi je izmenjaval mnenja, svoje poglede na svet, vtise.

Ko sem si ustvarila svojo družino, smo se pogosto obiskovali. Bil je zelo pozoren do vseh svojih vnukov, ki jih je imel nadvse rad. Nikoli ni prezrl nobenega rojstnega dneva. Najraje je podaril knjigo, ki so je spremljalo ljubeznivo, vzpodbujajoče pismo. Tako nam je že v najzgodnejših letih vcepil veselje in spoštovanje do knjig. Sam je najbolj cenil ruske klasike.

Velikokrat smo skupaj preživljali del počitnic. Rada se spominjam čudovitih skupnih dni na Jezerskem in na Vršiču. Omeniti moram še njegov odnos do lastne matere. Neizmerno jo je spoštoval, ji pomagal in skrbel zanjo.

Tudi s svojim edinim bratom Mirkom se je pogosto sestajal. Njegova smrt ga je zelo prizadela.

Očetov 8izjemni odnos do soljudi mi je nekaj dni pred njegovo smrtjo prikazal njegov prijatelj, devetdesetletni Franjo Kolar.

Tudi svojim učencem je bil v prvi vrsti prijatelj.

Doletelo me je težko breme, da se bila ob očetu v njegovih zadnjih dneh življenja. Bil je izredno potrpežljiv. Ni se bal smrti. Njegove zadnje besede so bile: "Imejte se radi!"

Še sedaj mi odzvanjajo v moji zavesti.

V Celju, 7. januarja 1997

dr. Sonja Roš-Smrekar
Roševa hčerka,
Rojena 1927. leta
Jenkova 30, Celje

Ljubeznivo se je odzvala najinemu klicu po telefonu. Seveda bo napisala spomine na očeta! Zaupanje vanjo nama je olajšalo skrb. In že pri naslednjem klicu naju je povabila, naj prideva po njen zapis. Priložila pa je tudi zapisane spomine svojih otrok na dedka Frana Roša.

O B I S K O V A L A S V A K N J I G A R N E

Skoraj vsako leto sem del počitnic preživela pri dedku in babici v Celju. Oba sta me zelo razvajala.

Z dedkom sva se vsak dan potepala po celjskih ulicah. Razkazoval mi je znamenitosti mesta. Peljal me je v muzej, v gledališče, v knjižnico. Pripovedoval mi je o grofih Celjskih. Najbolj všeč mi je bilo, kadar sva obiskovala knjižarne, kjer sem si vedno lahko izbrala knjigo tudi zase. Tako sem bila doma zaposlena z branjem. Dedek pa si je zapisoval nove zamisli na danes staromodni pisalni stroj.

Večkrat me je presenetil s kakšno meni namenjeno pesmico ali pa sem bila glavna junakinja kakšne povesti, ki sem jo pozneje prebrala v Cicibanu.

Dedka se vedno videla pri pisalnem stroju in knjigi, zato si ga brez njiju sploh nisem mogla predstavljati. Ob nekem obisku pri nas v Mariboru sem ga zato tudi vprašala:

"Dedek, kje pa imaš pisalni stroj?"

V Mariboru, 27. januarja 1997

Katarina Smrekar,
Roševa vnukinja,
hčerka Roševe hčerke,
rojena 1963. leta

Tudi za ta zapis je posredovala Roševa hčerka dr. Sonja Roš-Smrekar.

Z L O M L J E N A N O G A

Ko sem bil star šest let, sem si pri smučanju na Pohorju zlomil nogo. Več tednov sem jo imel v mavcu in sem moral ležati. Dedek me je povabil, da ta čas preživim pri njem in babici v Celju.

Pripravila sta mi udobno ležišče v dedkovi delovni sobi. Prostor je bil velik in od vseh strani obložen s policami, polnimi knjig. Takrat sem občudoval pisane ovitke različno velikih knjig.

Dedek je sedel za mizo, bral ali pa pisal. Opazoval sem ga, kako je bil včasih resen, včasih pa hudomušno nasmejan. Od svojega dela se je pogosto oziral k meni, da bi se prepričal, če se še nisem naveličal risanja, igranja s kockami in avtomobilčki.

Ker sam še nisem znal brati, mi je pogosto pripovedoval dogodivljaje iz svojega otroštva ali pa bral otroške povestice, ki jih je ravnokar napisal. Spominjam se, da je v tem času nastajala povest Letalec Nejček.

27. januarja 1997

Jernej Smrekar,
Rošev vnuk,
Sin hčerke Sonje,
rojen 1961. leta

Fran Roš z vnuki
Jernejem,
Primožem in Ka-
tarino.

P O Č I T N I C E N A V R Š I Č U

Zelo rad se spominjam počitnic na Vršiču, ko je bil z nami tudi dedek Fran Roš. Pri pohodih po gozdovih se nam je vedno pridružil. Rad sem hodil tik ob njem, ker je poznal vsa drevesa, vse rastline, ptice in druge živali. Mimogrede pa nam je pripovedoval tudi povestice o živalih, ki smo jih srečali.

Manj vesel pa sem bil ob deževnem vremenu. Takrat je moral vsak izmed nas otrok napisati spis o tistih počitnicah. Vedno smo se potrudili s pisanjem, saj je dedek sestavke prebral in tudi ocenil. Z vsebino je bil še kar zadovoljen, a zaradi grde pisave nas je grajal.

Spominjam se, da je dedek zelo veliko bral, včasih tudi med kosilom. To se mi je zdelo, ko sem bil še majhen, zelo "fratersko". Ko sem ga nekoč hotel posnemati, so se vsi zgrozili, mama pa je rekla:

"Med jedjo boš lahko bral takrat, ko boš tako velik kot dedek."

Do sedaj še nisem dovolj zrasel.

V Mariboru, 27. januarja 1997

Primož Smrekar,
Rošev vnuk,
Sin hčerke Sonje
rojen 1962. leta

Vse tri zapise spominov na dedka Frana Roša je posredovala
gospa dr. Sonja Roš-Smrekar.

S R E Č E V A L I S M O S E O B P R A Z N I K I H

Živelimo v Laškem. Moj oče, brat Frana Roša, je bil sodnik. S stričevo družino smo se srečevali ob praznikih. Takrat smo obiskali staro mamu v Celju. Navadno pa smo praznične dneve skupaj preživelimo pri stričevi družini v Celju v Jenkovi ulici. Otroke nas je stric navadno odpeljal v svojo knjižnico in nam pripovedoval zgodbice, ki jih je sam napisal.

Ko sem dorasla, smo se manj srečevali. Stara mama se je iz Cankarjeve devet preselila k sinovi družini v Jenkovo v nizko pritličje hiše. Leta 1954 je bila v Celju huda poplava. Tedaj se je stara mama zbudila v vodi. Odšla je do vrat in jih hotela odpreti, a jih ni mogla. Vzela je metlo in tolkla v strop, da so jo slišali. Stric je hitro odšel dol, a tudi on vrat ni mogel odpreti. Takrat se je znašel. Vzel je sekuro, čeprav težaškega dela ni bil navajen, in jih razsekal, da je rešil mamu. Njegova žena pa je bila bolj panična.

Po poplavi je bilo vse umazano in uničeno. S sestro Lerko sva pomagali čistiti, saj sestrična Sonja ni mogla, ker je imela zadnje izpite.

V Celju, 22. decembra 1996

Milena Jamnik,
Roševa nečakinja,
rojena 1934. leta,
Pucova, 1, Celje

Fran Roš z ženo,
bratom in nepoznano
gostjo

Najina mentorica se je z gospo Mileno Jamnik srečala na grobu Frana Roša že pred dnevom mrtvih lani. Predstavila se je in vprašala, če je pisateljeva sorodnica. Povedala je, da je nečakinja. Že takrat se je dogovorila z njo, da bi napisala kaj o svojem stricu. Obljubila je. Potem sva jo dvakrat poklicali, tretjič pa je nekaj spominov kar povedala.

V E D N O N A S J E V E S E L O S P R E J E L

Fran Roš je bil moj stric, očetov edini brat. Spominjam se, kako smo se ob sedmih praznikih obiskovali. Kadar nas je povabil, smo se z vlakom pripeljali iz Laškega. Vedno nas je veselo sprejel, nas otroke posebej obdaril. Bil je zelo dobrosrčen, dobrodušen. V svoji delovni sobi nam je bral svoje zgodbice... Na enem izmed obiskov mi je podaril knjigo Dija. Nanjo je skrbno napisal posvetilo.

Kako je bil dober, mi je pripovedoval tudi neka ženica, ki si je urejala pokojnino (Petintrideset let sem namreč delala kot referentka za invalidsko-pokojninske zadeve.) pri meni v službi. Povedala mi je, da je pri Roševih večkrat prala perilo. Roš pa ji je za priboljšek vedno prinesel pol litra rdečega vina ali tudi kaj drugega.

Takšen je bil moj stric Roš. Nanj imam same lepe spomine.

V Celju, 3. februarja 1997

Lerka Ibraimov,
Roševa nečakinja,
rojena 1933. leta,
Ulica frankolovskih žrtev 15,
Celje

Fran Roš s svojo
svakinjo Mileno Roš po
pogrebu svojega brata
Mirka Roša v Celju,
septembra 1973

Roševa nečakinja je rekla, da ima nanj lepe spomine, a povedala jih je zelo malo. Škoda. Z njo sva govorili po telefonu. Morda bi jo morali obiskati, ji postaviti več vprašanj? Vseeno sva ji hvaležni za vse, česar se je spomnila.

M O J S T R I C F R A N R O Š J E B I L T A K
 Č L O V E K , D A B I G A M O R A L I I S K A T I Z
 L U Č J O . . .

Fran Roš je bil moj stric, pravzaprav je bila očetova sestra Lojzka poročena z njim. Otroci smo ga klicali za strica. Ko sem se rodila, je bil moj krstni boter, Moji starši so mi hoteli dati ime, ki ni zvenelo čisto slovensko. Roš pa je nasprotoval: "Miroslava naj bo!"

Pri tem je vztrajal in obveljala je njegova odločitev. Moj spomin na Roša sega v času, ko sta hodila njegova otroka - moj bratranec Franček in sestrična Sonja na počitnice k starim staršem v Šentlovrenc, ki je dvajset minut oddaljen od Prebolda. Kmet Kupec, ki je bil tudi moj stari oče, je bil zelo bogat. Imel pa je tudi osem otrok. Imel je valjčni mlin in veliko posestvo. Poznan je bil po vsej Savinjski dolini. V njegov mlin so kmetje vozili mlet žito od blizu in daleč. Mojemu očetu je pomagal v bližini svojega doma zgraditi hišo, mlin in žago. Roševim je pomagal zgraditi hišo v Jenkovi ulici v Celju.

Pri starih starših sem s Sonjo in Frančkom preživela mnogo poletnih počitniških dni. Stric Roš je obiskoval svoja otroka ob nedeljah. Prinašal jima je darila, a tudi na mene in ostale otroke ni nikoli pozabil. Razveseljeval nas je z bonboni, zavitimi v pisane papirčke. Spomnim se, kako smo otroci hranili prekrasne sladke kroglice, ki nam jih je prinašal. Potem se je zopet odpeljal v Celje, kjer je pisal.

Že takrat sem videla v njem posebnega človeka, ki se je nam otrokom znal približati s svojo dobroto in s plemenitostjo svoje duše. Zelo radi smo ga imeli. Ti spomini so najbolj čvrsti.

Kot sem že povedala, smo pri nas doma bili kmetje. Vedeli smo, da nismo na isti ravni z njim, a on se je postavil na našo raven in nam ni dal tega nikoli čutiti. Vso njegovo bitje je bilo polno lepih besed in dejanj ne samo za sorodnike, ampak tudi za vse druge ljudi, s katerimi je prišel v stik. Ko sem odrasla osnovni šoli in si izbrala poklic, je rekel: "Na učiteljske boš šla!"

Tako je prekrižal načrte mojih staršev, ki os zame želeli izbrati bolj praktičen poklic. Upoštevala sem njegov nasvet,

Saj sem vedela, da ima prav.

Stric Roš je bil tudi na moji poroki...Pozneje sva se bolj poredko videla, saj sem poučevala v Žalcu, Preboldu, Galiciji, Šempetru. Leta 1963 sem se preselila z družino v Celje, kjer sem dobila službo na II. osnovni šoli.

V Celju sva se s stricem večkrat srečala na ulicah. Če me je zagledal od daleč, me je poklical:

"Mirica, pridi sem!"

Odšla sem k njemu in mi je kaj prišepnil na uho.

Strica Roša sem imela raje kot teto, očetovo sestro, ker me je tako zelo razumel, ker me je znal presenetiti s skromno pozornostjo, ker je bil tako dober, ker mi je znal pogledati v dušo.

Najlepše spomine imam nanj. Nikoli ne bom pozabila praznikov, ki smo jih preživeli skupaj v Šentlovrencu, velike noči, ko nas je otroke obdaril s pomarančami, kar je takrat pomenilo vse kaj drugega kot danes.

Moji spomini na Frana Roša so čvrsti, nepozabni. A v takem spominu ga nimam samo jaz, ampak tudi ostali ljudje, ki so ga poznali, ki so živeli v tistem času.

V Celju, 6. januarja 1997

Mira Pejovnik,
Roševa nečakinja,
rojena 1923. leta,
Malgajeva 4, Celje

Izvedeli sva, da je gospa Mira Pejovnik, upokojena učiteljica, ki stanuje na Malgajevi ulici, Roševa nečakinja, hči ženinega brata. Poklicali sva jo po telefonu in spomini na Roša so stekli kot hudournik po strmini, kot da jih je brala iz knjige. Čeprav je nisva videli, sva čutili, kako ji žari obraz, kako resnično človeško topel je njej spomin na strica...

N A M E S T O O P I S A N I H S P O M I N O V
F O T O G R A F I J E

Striček Franjo me je imel zelo rad. Vedno mi je čestital za rojstni dan in za novo leto. Službeno sem zelo zaseden, zato nisem utegnil opisati svojih spominov na ljubega strica Frana, brata mojega očeta Mirka Roša. Zato ob tej priložnosti prilagam fotografije, ki sem jih izbrskal iz svojih albumov.

Poročna slika
Roševih star-
šev
Katarina in
Fran Roš,
Trost pri
Gradcu, 23.12.
1897

Zadnja foto-
grafija pisa-
teljevega oč-
ta Frana Roša
1860-1922

Poročna slika
Staršev Frana Roša
s 23. decembra 1897

Brata Fran in Mirko
Roš v Kranju,
15. junija 1902

Oče Frana Roša
1922. leta

Mati Frana
Roša
1927.
leta

Sestanek vojakov 87. polka v Celju, 5. oktobra 1968

Ob 50-letnici mature (11.10.1917) v Celju, 4. decembra 1967

V Ljubljani, 7. februarja 1997

Vitko Roš,
nečak Frana Roša,
diplomirani pravnik
rojen 1941. leta,
Klemenčičeva 3,
Ljubljana

Namesto spominov torej fotografije, ki bodo gotovo popestrile tipkopišne strani. Vesel je bil najinega vabila, kmalu je odgovoril in poslal fotografije.

S T R I C R O Š J E B I L S K R O M E N I N
P O Š T E N

Strica Roša sem dobro poznal. Prvič sem ga videl, ko sem bil še študent v Ljubljani. Njegova nečakinja Lerka naju je seznanila: "To bo moj mož! To je moj stric!"

Podal mi je roko in zažarel v obraz:

"Vesel sem, da si našla dobrega človeka!"

Z mano je hotel govoriti srbsko, a mu je Lerka rekla, da razumem slovensko. Srečen je bil, ko je videl, da sva midva srečna. Čeprav nisem Slovenec, me je sprejel z odprtimi rokami in srcem, sam je med NOB kot izgnanec živel med Srbi v Čupriji, kjer je užival gostoljubje in kjer so ga imeli radi. Srečanja s sorodniki so mu mnogo pomenila, zato jih je skrbno gojil. Vsak mesec smo se dobivali pri njem na Jenkovi ali pri bratu Mirku, v katerega družino sem prišel. Rad nas je imel vse in do vseh je bil zelo pozoren. Rad se je pogovarjal z mano in mi s tem izkazoval naklonjenost. Spraševal me je, kako je v Sremski Mitrovici, od koder sem doma. Vse ga je zanimalo. Govorila sva o Čupriji.

Če sem prišel na obisk in je sedel za pisalno mizo, je vse pustil in se pogovarjal z mano. Nikoli se ni jezil na nas, če smo ga zmotili pri delu. Nikoli ni bil nervozen.

Nekega dne, ko sem bil pri Roševih, me je teta Lojzka kot ponavadi povabila h kosilu, a sem se zahvalil. Poklicala je tudi strica, vendar je rekel:

"Ne bom prej jedel, dokler ne bom končal!"

Ne vem, kaj je pisal. Gotovo kaj pomembnega.

Z bratom Mirkom, mojim tastom, sta na družinskih srečanjih obujala spomine na otroška leta, na vojno, govorila sta o ljudeh, ki so jima hoteli nagajati.

Spominjam se, kako sva s stricem šahirala. Bil je dober šahist. Ker je kazalo, da bo izgubil, je igro zavlačeval, da sem imel več časa razmišljati. Igra se je tako končala z remijem.

Stric Roš je bil zelo čustven. Na dan mrtvih smo vsako leto člani obeh družin šli skupaj peš na pokopališče. Tam se je njegov obraz spremenil... Globoko je razmišljal o svojih starših...

Zelo rad nas je imel vse, posebno nečakinjo Lerko. Svojima

Fran Roš z očetom,
Mamo in bratom ter
dvema neznanima
gostoma v Celju,
30. junija 1912

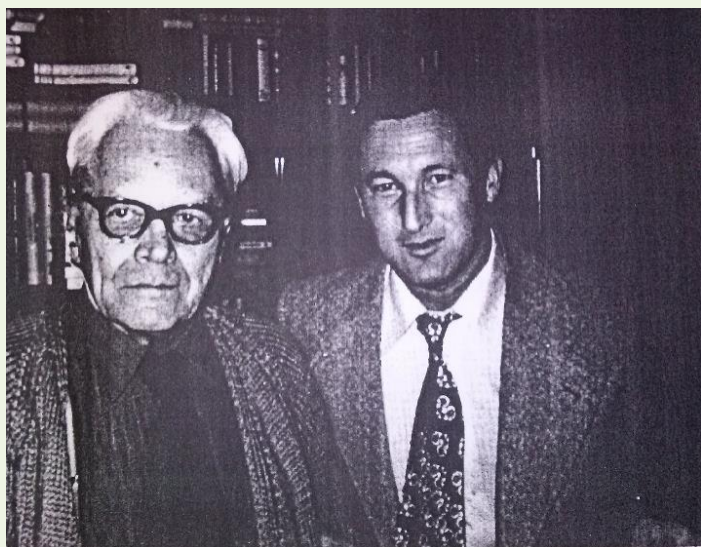

Roševa mati z
družinama obeh
sinov v Celju,
1939. leta

otrokoma Sonji in Frančku je nudil vse, za kar je bil sam v mladosti prikrajšan. Drugače pa je bil skromen in pošten. Vedno nam je dajal dobre nasvete. Imel je veliko energije. Nепrestano je pisal. Nikoli ni obrekoval ljudi, ampak je v njih videl le dobre strani. Takšen je bil stric Fran Roš.

V Celju, 4. februarja 1997

Ajdan-Aco Ibraimov,
mož Roševe nečakinje Lerke,
rojen 1938. leta,
Ul. frankolovskih žrtev 15,
Celje

Fran Roš
Z možem nečakinje
Lerke
V Celju, 14.1.
1976

Lepega februarskega dne letos je prišel k nam na šolo mož Roševe nečakinje Lerke Ajdan Ibraimov-Aco. Predstavil se je in nama izročil fotografije. Seveda sva jih bili veseli, a samo z njimi nisva bili zadovoljni. Želeli sva, da bi pripovedoval spomine na Frana Roša. Brez težav se je marsičesa spomnil...

H U M O R I S T I N S A T I R I K

Frana Roša sem poznal v začetku šestdesetih let. Spominjam se ga kot dobrodušnega, duhovitega moža. Rad sem se pogovarjal z njim. V pogovorih je bilo čutiti humornost in satiro, a tudi velik humanizem. Žal je bil v teh letih in poznejših že naglušen. Tako je bil pogovor z njim rahlo otežkočen, vendar še vedno iskri in poln humorja.

Spominjam se naslednje anekdote, ki mi jo je povedal:

"V času nemške okupacije so morali vlakovni sprevodniki glasno povedati postajo, kjer se je vlak ustavil. Tako je vlak prispel na Polzelo. Sprevodnik se ni mogel spomniti nemškega imena za ta kraj, zato je zaklical: HALBKRAUT!"

Tedaj sem obiskoval gimnazijo. Po letu 1962 sva se videla bolj redko, ker sem šel študirat in me ni bilo doma, kadar je prišel na obisk.

Metlika, 12. februarja 1997

Boštjan Smrekar,
predmetni učitelj,
na OŠ Metlika,
rojen 1943. leta,
Ulica 1. maja 4, Metlika

Tako se spominja Frana Roša Boštjan Smrekar, pastorek Roševe hčerke. Najina mentorica ga je spoznala na nekem potovanju. Poklicala ga je po telefonu in je bil takoj pripravljen sodelovati.

S P O M I N I U Č E N C E V I Z O S N O V N E

Š O L E I N N I Ž J E G I M N A Z I J E

S P O M I N I N A M O J E G A U Č I T E L J A
F R A N A R O Š A

Od šolskega leta 1933/34 naprej sem hodil v Celje štiri leta v osnovno šolo, ki je bila na križišču Gregorčičeve, Levstikove in današnje Kosovelove ulice (sedaj je v stavbi GIMNAZIJA CENTER). Na tej šoli je učil Fran Roš.

Spominjam se, da so si moji starši in tudi starši mojih vrstnikov iz mesta zelo prizadevali, da smo bili vpisani v razred učitelja Roša, kajti veljal je za najboljšega med vsemi.

Po svoji zunanosti je bil Fran Roš vsekakor nadpovprečno urejen. Bil je visok, vitek, vedno je bil oblečen v temno obleko, nosil je črn klobuk s širokimi krajci. Glavo je nosil nekoliko nagnjeno na levo stran. Imel je temne, goste, nazaj počesane lase, njegov obraz je bil precej bled, a pripravljen na nasmeh, oči so bile živahne za močnejšimi stekli v očalih s črnim okvirjem.

Šolarji smo ga imeli radi, veliko smo se pri njem naučili. Kadar je bilo treba, je znal biti tudi strog. Vsi smo vedeli, da piše pesmi in pripovedke za otroke. Nekaj smo jih brali v Našem rodu.

Fran Roš je z ženo, sinom in hčerko stanoval najprej na Cankarjevi ulici, le nekaj hiš nazaj od vogalne hiše nasproti pošte (danes številka 13), kjer smo stanovali mi. Mislím, da je bil Roš na današnji številki devet v pritličju. Še pred vojno se je preselil v lastno hišo na Jenkovo trideset.

Ko so leta 1941 prišli Nemci, so Roševe izselili v Srbijo. Po vojni sva se videla v Ljubljani v Wolfovi ulici, enkrat med 1968 in 1971. Bil je že čisto sivih las in nekam žalostnega obraza. Podala sva si roki, za vedno.

Ali poznate tisto njegovo...? Kadar pridem v svoj rojstni kraj, se je vedno spomnim in mi je hudo. "Celje, mesto belo in veselo..."

V Ljubljani, 18. februarja 1997

Ivan Kocuvan,
Inženir, roj. 1926. l.,
Gregorčičeva ulica 9a, Ljubljana

Ivan Kocuvan je bil Rošev učenec v osnovni šoli. Odličnjak. Vesten. Takšen je še danes. Sploh ga ni bilo treba prositi za sodelovanje. Že po prvem telefonskem razgovoru je spomine napisal in poslal.

S P O M I N I S E G A J O V D I J A Š K A L E T A

Moji spomini na Frana Roša segajo v zgodnja dijaška leta na tedanji celjski nižji gimnaziji. V našem razredu se je pojavil le, kadar je pri slovenščini nadomeščal profesorja Jaušovca, sicer pa je vodil tudi literarni krožek.

Nekega dne od koncu zadnjega letnika sem se udeležil sestanka njegovih maloštevilnih članov. Kot je bilo menda običajno, naj bi vsakokrat, ko so se sestali, vsakdo prebral svoj literarni izdelek. Tedaj je nekdo, ker očitno sam mi mogel ničesar napisati, zrecitiral humorističen sonet, ki ga je Fran Roš pohvalil, hkrati pa takoj dodal, da ni njegov, ampak da je to parodija, ki jo je na Prešernov nonet napisal Ivan Rob. Povedal je nekaj o Robu in o parodiji, o tem, da ne moremo in ne smemo tujih del prepisovati sebi, in pripetljaj, ki je prizadetega spravil v rahlo zadrego, je bil mimo.

Kasneje sem se s Franom Rošem srečal v uredništvu Celjskega tednika, ki se mu je zameril, ker urednik ni hotel več objavljati njegovih celjskih bodic. Vsekakor, kadar sva po Kersnikovi ulici skupaj hodila vsak proti svojemu domu, se je pritoževal nad uredniško politiko in sem mu seveda pritrjeval, saj je temeljito posegala tudi v mnoge moje novinarske prispevke. Pogovarjala sva se o vsakdanjih rečeh, o odločitvah mestnega ljudskega odbora, ki se nama niso zdele pametne, o funkcionarjih, ki si ne zaslužijo plač; o letih, ki jih je preživel med izgnanci v Srbiji...

Vedno urejen, opremljen z nepogrešljivo aktovko, in čeprav malo naglušen, se mi je zdel kot gospod. Ni se mu podal in mu tudi ne bi mogel reči tovariš. Vsekakor ostaja v spominu kot markantna in zanimiva celjska osebnost.

V Celju, 10. marca 1997

Drago Hribar,
upokojeni novinar,
rojen 1931. leta,
Kersnikova ulica, Celje

Gospod Drago Hribar je svoj zapis spominov na pisatelja poslal kmalu po najinem prvem telefonskem pogovoru.

B I L J E I Z J E M E N S O G O V O R N I K

1

Vračal sem se z morja.

Bilo je leto 1940. Takrat sem bil prvič na morju v Bakarcu. V meni so bila živa čudovita doživetja fantalina, kratkohlačnika, ki dotlej še ni vedel, kaj je to morje, kako slano je, kako lepo se je kopati v njem, dihati sonce, morski zrak, se igrati z otroki. (Tam sem srečal tudi večje fante. Enega od teh sem leta 1942 v novembru videl v Celju kot ujetega partizana v sprevedu, po katerem so mnogi pljuvali. Ta prizor je bil zame grozljiv, nepozaben, še danes je v mojem spominu, po več kot pol stoletja, neizbrisen.)

Prvi dve leti sem hodil v osnovno šolo ob progi, takrat smo ji rekli okoliška. Moja mati pa se je odločila, da me vpiše v mesto šolo. Tako sem v tretjem razredu sedel v šolskih klopeh s povsem novimi sošolci. Pred nami je stal učitelj Fran Roš. Že takrat so mi rekli, da je pisatelj in da piše za otroke. Predstavil me je sošolcem. Kaj kmalu smo pisali šolsko nalogo z naslovom Kako smo preživeli počitnice. Pisal sem o morju, kako sem ga prvič videl, kako sem "plaval" samo nekaj korakov, bolj čofotal po vodi...

Po nekaj dneh je učitelj Roš v razred prinesel naloge. Zelo sem se začudil, ko mi je rekel, naj nalogo preberem pred razredom. Glas se mi je tresel, ko sem bral. Učitelj Roš pa me je takole pohvalil in vzpodbudil:

"Ti boš še pisatelj!"

Kaj pomeni beseda PISATELJ, nisem pravzaprav vedel. Pisal sem s svinčnikom in morda je to tisto. Kako se pišejo knjige se mi še sanjalo ni, nisem vedel, kaj to sploh je. Sošolci pa so me še dolgo dražili s pisateljem, dokler niso nazadnje utihnili in se je na vse pozabilo. Bil sem vesel. Na PISATELJA sem se požvižgal in dolgo nisem ničesar govoril o njem. Po vojni, v gimnazijskih letih, pa sem že začel razmišljati o njem in tudi pisati črtice, novele, celo povest, a je vse presahnilo. (Pisatelj Miško Kranjec je nekoč nekaj zapisal o meni v takratni Mladini, pohvalno, da sem talent.)

Najbolj me je prizadelo, ko sem izvedel, da so mojega učitelja Frana Roša z družino izselili v Srbijo. Takrat sem zelo

jokal. Tudi mnogi sošolcev sem izgubil. Vsa vojna leta sem razmišljal o svojem učitelju in o sošolcih. Zakaj se je vse to sploh zgodilo? Vsezkozi sem imel Roševo povest skrito, da mi je ne bi kdo našel in sežgal. Takrat si lahko samo na skrivaj prebiral slovenske knjige. Tako sem se razveselil, ko je bilo vojne konec. Spet sem srečeval sošolce in videval sem Frana Roša. To je bilo posebno doživetje.

2

Toda Fran Roš je bil vendarle tudi pisatelj. V petdesetih letih sva se srečevala na raznih literarnih večerih, ki jih je takrat prirejal celjski klub kulturnih delavcev. Še vedno sem ga občudoval, njegovo visoko postavo, globok glas, iskri-ve besede, živahno branje, dojemljivo za bralca.

Pomnim še srečanje z mladimi pri Turški mački v Celju. Dali so nam prostor, brez pijače. In smo brali. Tu so bili: Matjaž Kmecl, Drago Hribar, Bert Sadovnik, Borivoj Vudler. Morda je bil še kdo, toda v mojem spominu so samo ta imena. Pohvalili so nas. Kako prijeten občutek! Takrat sem Franu Rošu dejal tisto o PISATELJU v tretjem razredu osnovne šole. Zasmel se je in dejal:

"Pa ste le literat! Kdaj pa boste pisatelj, bomo pa še videli."

Tega ni doživel. Dočakal pa je v meni pesnika s prvencem. Moje zadnje srečanje z njim je bilo ob Prešernovem prazniku v Mozirju leta 1976. Na kratkem literarnem večeru smo bili: Ivan Potrč, Branka Jurca, Fran Roš, Dane Debič, Drago Medved Pavla Rovana, Milenko Strašek in moja malenkost. Bil je to enkratni večer, nepozaben. Publika nas je sprejela čudovito to- plo, živahno, dojemljivo. Naše recitacije je spremljala glas- ba. Po programu smo šli v gostilno. Šele tam se je prav raz- vnel pogovor. Samo poslušal sem, le tu in tam sem rekel kak- šno besedo. Še dandanašnji mi zveni v ušesih. Bilo je to mo- je zadnje srečanje s Franom Rošem, velikim prijateljem, iz- jemnim sogovornikom.

Moji hčerki je podaril zbirko zgodbic za otroke.

Avgusta istega leta je Fran Roš preminil. Obnemel sem ob tej žalostni vesti. Pogreznil sem se v molk in razmišljal o ve- ličini njegove osebnosti, nikoli pozabljeni pisateljski oseb-

nosti, ki še dandanašnji živi v meni.

Pisatelj tako postaja nesmrten, neizbrisan. Ostaja in živi dalje v svojih delih.

V Mariboru, 8. februarja 1997

Milan Štancer,

publicist in
pesnik,
rojen 1932. leta,
Kočevarjeva 8, Maribor

Kozjanski pesnik in pisatelj, ki zdaj živi v Mariboru, Kočevarjeva 8, je bil Rošev učenec v osnovni šoli. Nanj se še danes zelo rad spominja. Na lastno pobudo in željo je navezal stike z vodstvom naše šole, ker se imenuje po Rošu, ki mu je bil tako zelo drag. Pripravil je razstavo svojih knjig in člankov ter se z učenci pogovarjal o svojih literarnih delih. Šolski knjižnici je podaril tri svoje knjige. Po telefonu je obljubil, da bo napisal spomine, a sva ga morali večkrat poklicati in spomniti. Štirinajstega februarja se je oglasil na šoli in zapis prinesel s sabo.

N A U Č I L N A S J E L E P O G O V O R I T I

1

Fran Roš me je učil v nižjih razredih osnovne šole. Spomnim se, da je bil pri njegovih urah slovenskega jezika poseben užitek. Naučil nas je lepo in pravilno slovensko govoriti. Učil nas je s svojim vzgledom, ko nam je prebiral pesmi in pravlјice. Radi smo ga imeli kot očeta, ker je bil tako mila duša. Zaljubljeni smo bili v njega.

Poleg čuta za materin jezik je vlil v naša srca nacionalno zavest. Moja sošolca sta bila znana slovenska igralca Lojze Rozman in pokojni Volodja Per.

Nekaj otrok v našem razredu je bilo Nemcev. Z njimi smo se slovenski otroci pred drugo svetovno vojno pretepali za Savinjno. "Tu se govori slovensko!" smo jim zatrjevali. Ko pa se je začela vojna, so ponosno stopili pred nas in nam zabrusili: "Zdaj se pa tu govori nemško!" Našega učitelja Roša so tedaj zapri.

2

Leta 1963 sem postal ravnatelj na osnovni šoli Polule in sem hodil v službo peš skozi mesto mimo kavarne Evropa. To je Fran Roš kmalu opazil, ko je zjutraj včasih malo posedel v kavarni. Potem me je zunaj večkrat čakal, kdaj bom šel mimo v šolo. Pozdravila sva se in povabil me je noter. Komaj sva sedla, že je vprašal:

"Milan, si bral kritiko o novi premieri?"

Naše učiteljice so vidеле, ko so šle v šolo, da sem v družbi z Rošem, in o tem poročale ostalim. Veselile so se, da me dolgo ne bo...

Ko sva govorila, se je nagnil k meni, ker je slabo slišal. Rad se je pogovarjal o gledališču, saj je bil na vseh premierah. Po njih se je udeleževal pogovorov o predstavah. Vedno se je oglasil in debatiral. Njegovo mnenje so gledališčniki zelo upoštevali.

Fran Roš je bil izjemen človek. Name je napravil močan vtis.

V Celju, 27. februarja 1997

Milan Gombač,
upokojen ravnatelj,
rojen 1930. leta,
Trubarjeva 36, Celje

Gospod Gombač je spomine na Frana Roša pripovedoval na naši šoli.

B I L J E O Č E T O V P R I J A T E L J

Fran Roš je bil očetov prijatelj. Skupaj sta se borila za severno mejo. Obiskovala sta se le poredko, večkrat sta si pisala. Pisma je na žalost pohvala uničila.

V nižjih razredih osnovne šole sem imel to srečo, da me je Fran Roš učil. Spomnim se, da se je zame zelo potrudil. Ker mi je neka snov delala težave, me je po pouku posebej učil. Nekoč sem se mu zlagal nekaj v zvezi z nalogo.

"To ni lepo, da lažeš!" je takoj ugotovil.

Vodil nas je na izlete po Celju in bližnji okolici. Zelo smo uživali. Nekega dne nas je vse učence svojega razreda peljal na svoj dom v Jenkovi ulici in nam ga razkazal. Njegova žena je pripravila malico za vse in nas pogostila.

Zelo hudo mu je bilo po okupaciji, ko je moral takoj začeti poučevati v nemškem jeziku. Otroci Nemcev so nemško že znali, nekateri, predvsem nemčurji so se nemško učili na tečajih že pred začetkom vojne, jaz pa ne, zato nisem ničesar razumel. Roš mi je vedno prišepnil na uho v slovenščini, kaj je za nalogo.

Lepega dne našega učitelja Roša ni bilo več v šoli. Izvedeli smo, da so ga zaprli in odpeljali z družino v Srbijo.

Prišla je nemška učiteljica. Za vsako slovensko besedo smo bili kaznovani tako, da smo morali plačati določeno vsoto v skupno blagajno.

Nisem bil dober učenec, a risal sem najlepše v razredu. Prvi, ki je odkril moj talent, je bil Fran Roš. Za dan mrtvih nam je dal za nalogo narisati okrašen grob. Po spominu sem ga zelo lepo izdelal. Ko sem risbo prinesel v šolo, mi moj učitelj Roš ni verjel, da sem jo napravil sam. Ker je vedel, da moj oče lepo riše, je mislil, da mi je risbo napravil on. Začel sem jokati. To ga je omehčalo.

"Pa nariši še enkrat na tablo!" je preizkusil.

Vzel sem kredo in na tablo napravil prav tako lepo kot za domačo nalogo na list.

"Kaj mislite, ali je tole narisal Tone ali njegov oče?" je vprašal moje sošolce.

"Tone!" so vsi zakričali

Ko se je Fran Roš vrnil iz pregnanstva, sva se srečala. Prepričeval me je, naj grem na učiteljišče, ki ga je končala tu-

di moja sedem let starejša sestra. Tedaj sem bil v šesti gimnaziji. Nekateri predmeti so me mučili. Naredil sem prošnjo na ministrstvo za šolstvo za premestitev z gimnazije na učiteljske. Ožigosali so me za špekulanta, ker sem imel na gimnaziji negativne ocene iz predmetov, ki jih na učiteljsku ni bilo, in mi prošnjo zavrnilo.

"Kako daleč je stvar s premestitvijo?" me je vprašal Roš, ko sva se srečala.

"Nič ne bo," sem odgovoril.

"Bom posređoval, če bo potrebno," se je ponudil.

Vem, da bi Roš dosegel premestitev, a nisem želel protekcije.

Potem sem šel na tehniško šolo v rudarsko smer. Po končanem šolanju sem se zaposlil v Tomusu, zadnjih petnajst let pa v Avstriji. Zbolel sem in se vrnil domov.

Fran Roš je med mojo odsotnostjo umrl. Nanj me še vedno vežejo najlepši spomini.

V Celju, 19. marca 1997

Anton-Ljubomir Mulej,
upokojeni tehnik,
Markova 1, Celje,

Rojen 1932. leta

Fran Roš s svojimi
Učenci na Anskem vr-
hu leta 1940,
Anton Mulej je
prvi desno od
Roša, drugi v prvi
vrsti z leve je Anton
Mikeln, brat Miloša
Mikelna - pisatelja

Antona Muleja je poznala najina mentorica že od takrat, ko ji je njegov oče pripovedoval spomine na Frana Roša. Oče je že pokojni. Sin Anton pa še hrani nekaj Roševih pisem, ki so bila namenjena njegovemu očetu. Mnogo je uničila poplava.

U G L E D N I U Č I T E L J I N P I S A T E L J

Spomin na učitelja Frana Roša mi je še danes po sedemdeset letih zelo živ in blizu. Bilo je leta 1927. Hodil sem v drugi razred osnovne šole. Srečal sem ga na hodniku, ko je bil odmor. Nisem vedel, kdo je. To sem izvedel šele kasneje. Pri prvem srečanju je bil zelo prijazen do mene in ta vtis mi je naslednje leto, ko je v tretjem razredu postal naš učitelj, bil v olajšanje, saj sem se neizbrisno spominjal prvega srečanja. Tako je v drugem polletju, leta 1928, prevzel naš razred potem, ko je šla moja razredničarka Voglarjeva, rojena Knez, v pokoj (To je bila žena upravitelja I. okoliške osnovne šole v Celju. No, letos mineva sedemdeset let od otvoritve zgradbe sedanje Prve osnovne šole v Celju.). Ko je postal naš razrednik Fran Roš, se je dejansko začelo pravo učenje. Dotedanja učiteljica je bila zelo dobra pri ocenjevanju, dala nam je dobre ocene v polletnih spričevalih, toda naše znanje je bilo slabo. Tako sem moral dobiti inštruktorja za računstvo - gospoda Gerlanca, da sem lahko šel v meščansko šolo.

V drugem poletju je učitelj Fran Roš vložil mnogo truda, da je dvignil nivo našega znanja, saj je bil pred nami četrti razred, iz katerega je odšla večina na gimnazijo oziroma na meščansko šolo. Nekako šestina je šla dalje do sedmega razreda, ki so ga dodali leta 1930 prej najvišjemu, to je šestemu razredu.

O učitelju Frana Rošu bi rekel, da je bil sicer strog, vendar human, dobrovoljen. Nikoli ni pretepal učencev, kar je bila takrat navada. Tudi na šoli in v mestu je slovel kot dober učitelj.

Zadnja leta njegovega življenja sva se večkrat srečala in razglabljala. V Celju pa je Fran Roš slovel predvsem kot mladinski pisatelj, tudi pesmi je pisal. V tridesetih letih je na nekem Martinovanju napisal priložnostno pesem, ki jo je takoj uglasbil učitelj Ciril Pregel. V njem si je privoščil nekatere Celjane in njihove napake.

V Celju, 26. februarja 1997

Vinko Črepinšek,
Rošev učenec,

Ulica Dušana Kvedra 2, Celje, rojen 1919. leta

Zapis spominov je sam prinesel k nama v šolo.

B I L J E Č L O V E K

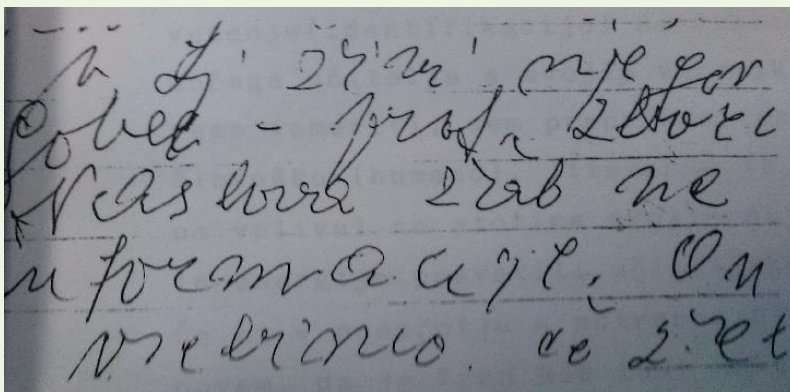
Ni ga učenca iz moje generacije, ki ne bi spoštoval predavatelja Frana Roša. Njegova imponantna postava, izobraženost, prijaznost in veliko naklonjenost prosvetarjem - vse to je nepozabno. Bil je ČLOVEK, res z veliko začetnico.

V Šmarju je imel dobrega prijatelja - mojega upravitelja - pokojnega Rada Resmana. In zgodba se začne. Nismo vedeli, kako bi se najtopleje poslovili od njega, in to s pesmijo, ki jo je nadvse ljubil. Na šoli pa smo imeli dober pevski zbor.

Prosila sem gospoda Roša, naj napiše namesto življenjepisa pesmico in napisal jo je: Prijatelju Radu v slovo (če se ne motim). Pesem smo imeli. Le kdo bi jo uglasbil? Moj prvi šolski upravitelj pa je bil pokojni skladatelj Radovan Gobec. Prosila sem ga, če bi nam Roševo pesem uglasbil. In jo je, pri tem pa pripomnil, da mu moramo vrniti partituro, ko bo slovesa konec (Danes jo verjetno hrani skladateljev sin.), ker shranjuje vse, kar napiše. Z veliko hvaležnostjo sem mu jo vrnila.

Šmarje pri Jelšah, 10. februarja 1997

Marta Lešnik

Roševa učenka,
rojena 1915. leta,
Dom upokojencev,
Rakoševa ulica,
Šmarje
pri Jelšah

Poklicali sva jo več kot desetkrat, a se ni nihče oglasil v Prelogah, tudi pisno vabilo sva ji poslali, a nič. Nenadoma pa je prišlo pismo. Gospa Marta Lešnik je pojasnila, da je bila operirana na očeh in da skoraj nič ne vidi in da zdaj živi v Domu upokojencev Šmarje. Opravičila se je za zamudo in pisavo, ki sva jo pa kar dobro prebrali.

S P O M I N I D I J A K O V Z

U Č I T E L J I Š Č A

F R A N R O Š J E B I L I Z J E M E N
U Č I T E L J

Ker moji spomini segajo že skoraj pol stoletja v čase, ko je bil moj profesor na celjskem učiteljišču, je zanesljivost posameznih podatkov lahko zelo zmanjšana. Zato vam želim povedati nekaj, kar je za pedagoga Frana Roša bistvena značilnost, ki bi mogla biti vzor tudi za današnje šolske čase. Fran Roš je bil izjemen učitelj in vzgojitelj svojih učencev predvsem zaradi svoje človeške dobrote in osebnostnih značilnosti, osredotočene na njegovo literarno ustvarjalnost. Ob njem in spoznavanju še drugih pedagogov z ustvarjalnimi osebnostmi potezami na umetniškem (literarnem, likovnem, glasbenem) ali znanstvenem področju sem se prepričal, kako pomembna je kreativnost za učinkovito pedagoško delo. Fran Roš nas je mnoge spodbujal k literarnemu ustvarjanju (vodil je krožek mladih književnikov na učiteljišču); pisali smo pesmi in črtice ter novele in s tem pilili svoje pisno izražanje ter poglobljali razumevanje za lepo književnost. Čeprav nismo postali ne pesniki in ne pisatelji, pa nam je dejavnost v krožku dala bistveno več kot sam pouk o literaturi ali slovničnih pravilih.

Posebej moram poudariti, da smo bili njegovi dijaki zelo ponosni na svojega profesorja. S tem je bila odprta pot za istovetenje (identifikacijo) marsikaterega njegovega dijaka - bodočega učitelja s svojim vzornikom. Čeprav teh učinkov ne moremo izmeriti, sem prepričan, da je Fran Roš s svojo veliko človeško (humano), literarno in pedagoško osebnostjo bistveno vplival na stotine svojih dijakov, ki so se z "vsem srcem" in energijo posvetili učiteljskemu poklicu.

Če ni v nasprotju s potrebno človeško skromnostjo, naj vam povem, da je Fran Roš tudi name vplival tako, da sem lahko po svojih močeh opravil svojo poklicno nalogo kot učitelj na osnovni šoli in na srednjih in visokih šolah.

Slivnica pri Mariboru, 27. februarja 1997

Janez Plemenitaš,
mag. prof. psihologije,
rojen 1931. leta,
Obrtniška 21, Radizel

Magister Plemenitaš se je odzval najinemu pisnemu vabilu za sodelovanje zelo hitro in z veseljem.

FRANU ROŠU BOM VEČNO HVALEŽNA

O Franu Rošu so vama že drugi vse povedali. Zame pa je osebno bil zelo pomemben. Če njega ne bi bilo, ne bi postala učiteljica.

Stanovali smo v Stanetovi ulici številka dve, kjer je danes Izletnik, v dvorišču zgradbi. Mama je bila hišnica in perica. Doma nas je bilo sedem otrok. Po vojni, leta 1945, so nam očeta zaprli in nikoli več ga ni bilo domov. Ne vemo, kje je umrl in kje je njegov grob. Skupaj sva šla do Starega piskra, kjer je moral ostati, meni pa so rekli, naj grem domov.

V službi je bil najstarejši brat kot delavec v Cinkarni. Za nas mlajše je prejemal otroški dodatek. Ker pa je moral 1950. leta v jeseni v vojsko, smo otroški dodatek prenehali dobiti, ker je le-ta pripadal samo otrokom zaposlenih.

Bilo mi je zelo hudo, ker sem vedela, da ne bom mogla več hoditi v šolo. Svoje težave sem pred sošolci skrivala, zaupala pa sem jih razredniku Franu Rošu:

"Ne bom mogla več hoditi v šolo, ker nimamo denarja..."

Skrbno me je poslušal in me potolažil. Uredil je tako, da sem dobivala stipendijo, ki je bila celo večja kot otroški dodatek. Ne vem, kako mu je to uspelo. Zelo me je razumel in nikoli ni glasno spregovoril o mojem problemu pred drugimi, nikoli nisem bila predmet obravnave.

Za to, kar je storil zame, sem mu še vedno zelo hvaležna. Ne znam povedati, kaj čutim še danes.

Fran Roš je že bil tak človek... Vodil nas je na izlete. Ko nas je peljal v Zagreb na "velesejem", nam je kupil bombone, takšne v navadni vrečki, zavite kot pečen kostanj.

Na maturantski izlet smo se peljali v Dubrovnik. V gostilni smo sedli za mize in za vse je naročil rdeče vino, malo za vsakega je rekel:

"Ob tej priliki pa lahko nazdravimo!"

Ko sem bila ravnateljica v Rimskih Toplicah, smo na šolo povabili književnike: Matevža Haceta, Svetlano Makarovič in Frana Roša. Literarni večer je bil napovedan za večerno uro. Ker smo se bali, da bo premalo odraslih, smo povabili tudi nekaj otrok. Svetlana Makarovič je na hitro napisala

zgodbo Kako pospravljaš sobo. Rošu je bila zelo všeč in pri-
srčno se ji je nasmejati.

Ko sem sedela med poslušali s svojima hčerkama, sva se spo-
razumela s pogledi. Milim, da je želel vedeti, če sta dekli-
ci moji. Prikimala sem mu.

Potem smo gostom postregli. Lahko is mislite,
da sem bila zelo vesela predvsem Roševega obiska. Imela sem
ga zelo rada, ker je bil tak človek in ker je toliko dobrega
napravil zame. Zato sem bila srečna in razigrana in samo
smejala sem se. Sedla sem zraven Roša. Prišepnil mi je:
"Ti, ali ne bo tvoj ljubosumen?"

Toliko je še vsega lepega, kar bi lahko povedala o Franu Ro-
šu, a naj bo dovolj. Večno mu bom hvaležna za njegovo dobroto
in skrb.

V Celju, 19. februarja 1997

Anica Gregor-Perše,
Roševa učenka,
upokojena ravnateljica
OŠ Rimske Toplice,
rojena 1935. leta,
Zdraviliška ulica 27, Rimske
Toplice

Poklicali sva jo domov v Rimske Toplice, Zdraviliška ulica
27. Navdušeno se je odzvala in njene misli so kar lile po
žici, da sva jih komaj ujeli na papir. Verjetno je katera
tudi pobegnila.

"T I S I K O T N A P O L E O N"

Vsekakor so spomini (ne samo moji, tudi spomini mojih sošolcev prvega letnika učiteljišča) na našega razrednika Frana Roša zelo lepi, človeški, topli. Bil nam je kot oče. Vsakomur je znal prisluhnuti. Vsa štiri leta smo živeli skupaj in verjetno je Rošev odnos do nas vplival, da smo bili sošolci med seboj povezani, prijatelji.

To je bil čas, ko smo bili lačni. Bilo je nekega ponedeljka. Od doma sem dobila kos pečenega divjega zajca. Razrezala sem ga na več koščkov in ga razdelila sošolcem. Od kosa, ki so mi ga starši namenili, je zame ostalo prav malo, a tudi drugi so razdelili med vse, kar so dobili od doma.

Bili smo mladi in razigrani, a v Rošu smo cenili človeka. Dekleta smo izmislile in pisale na papirčke:

"Radi Vas imamo!" (Seveda Frana Roša.)

Papirčke smo zvile v tulec in jih potisnile v žep zelene delovne halje, ko je Fran Roš hodil ob klopeh. Včasih se je njegov žep bočil ob papirčkov, a nikdar nismo izvedele, ali je kdaj katerega odvil. Nikdar ni z ničemer izdal, da ve, da, mu nastavljam listke.

Velikokrat je prišel v razred z obvezno napačno zapetim gumbom, a se nismo nikoli posmehovale.

Učil nas je zgodovino. Znal je slikovito predavati. Po njegovi razlagi je Vršnak Ančka, ki je najlepše pisala v našem razredu, snov pisala na tablo, mi pa smo morali prepisati. Ta čas je profesor Roš sošolce spraševal predelano snov za oceno.

Zgodovina je bila in je moja ljubezen. Tudi doštudirala sem jo. Vedno sem jo dobro obvladala. Seveda sem pri spraševanju rada prišepetavala, če kdo ni znal. Spomnim se, da je Fran Roš opazil in nekoč mi je rekel:

"Ti si kot Napoleon, več stvari naenkrat delaš in prišepeta-vaš. No, pa pridi, te bom pa vprašal!"

Bilo je res, kar je rekel. Prepisovala sem snov s table, jedla sem, se pogovarjala in prišepetavala. Vstala sem in šla k tabli. Na pol poti sem slišala Roševe besede:

"Saj se ne splača. Vem da znaš zgodovino. Sedi!"

Rahlo se mi je posmehnil, a meni je takrat silno "podkadil pod nosom", da sem Napoleon.

Leta so tekla, dijaki smo postajali bolj resni, delavni in željni samostojnosti. Po četrtem letniku smo se poslovili. Tedaj se je poslovila tudi ravnateljica Danica Glinšek, ki je čakala, da je prva generacija končala učiteljišče, in odšla v pokoj.

Z dekreti smo bili poslani na vse konce Slovenije in doživljali usode, vredne zapisov. V pomanjkanju, celodnevnega šolskem delu in delu izven šole je potekalo življenje, a smo bili veseli, da smo dosegli cilj, da imamo službe.

V Celju smo se seveda radi vračali in na ulicah srečevali našega priljubljenega razrednika Frana Roša. Če je ob srečanju šel po nasprotni strani ceste, je pritekel na to stran. Zato sem vedno, kadar sem ga zagledala, stekla na drugo stran ulice, da sem mu prihranila korake. Ker je bil že močno nagluščen, si je prislonil roko za uho in dejal:

"Kako se imaš? Dobro, dobro, da je v redu. Mislím na vas!"

In povedal mi je o mojih sošolcih, kako delajo, kako se imajo.

Napisal je črtico za nas in nam jo prebral na eni izmed obletnic mature. Še zdaj vidim njegov topel nasmeh, slišim njegov prijetni glas in občutim njegovo veliko dušo.

Na njegovem pogrebu smo bili skoraj vsi njegovi dijaki. Eden izmed sošolcev mu je govoril v slovo.

Ponikva 4. februarja 1997

Slava Kovačič-Coklin,
nekdanja Roševa dijakinja,
rojena 1933. leta,
Ponikva 8 a

Poslali sva ji pismo vabilo za sodelovanje in kmalu je prišlo njeno pismo z živahnimi in prijetnimi spomini na njenega srednješolskega profesorja Frana Roša.

Z A M E J E B I L U M E T N I K, P I S A T E L J ,
V E L I K Č L O V E K

Pisati spomine na svojega učitelja po desetletjih ni lahko. Mnogi so zbledeli, mnogi se zrcalijo malo drugače, pa vendar poskušam dati spominom pot tja daleč nazaj, v leto 1949.

Bila sem trinajstletnica, dijakinja prvega letnika učiteljišča v Celju. Bila so leta po vojni, ko smo bili vsi, ki smo morali obiskovati nemško šolo, željni slovenske besede. In moj učitelj slovenskega jezika v prvem letniku učiteljišča je bil Fran Roš. Doma smo imeli knjižnico in med knjigami je bil tudi njegov Medvedek Dija, ki se mi je kot otroku strašno smilil, ko je imel razparan trebuh. Potem pa sem imela to srečo, da me je sam pisatelj učil slovenščino. Kako težko sem čakala vsako njegovo uro, kako sem požirala njegove besede. Zame je bil umetnik, pisatelj, velik človek!

Nekega dne sem imela pri uri slovenskega jezika referat Jurčič in slovenski kmet. Skrbno sem ga pripravljala in moj učitelj je bil z njim zelo zadovoljen. Nagradil me je z mladinsko povestjo francoskega pisatelja Viktorja Hugoja. Ne vprašajte, kako sem kot najstnica visoko dvigala glavo.

Potem sem bila dalj časa v bolnišnici. Drugi letnik učiteljišča sem opravila z razrednimi izpiti. Vrnila sem se v tretji letnik. Tu me je Fran Roš poučeval zgodovino, ki jo je imel tudi rad, a vseeno mislim, da ni bila njegova prva ljubezen.

Fran Roš je bil velik, sivolas, vzravnani gospod, ki je redno, vsako uro zgodovine, pričel s spraševanjem "treh nesrečnikov". Vsako uro je najprej spregovoril:

"Naj pridejo..."

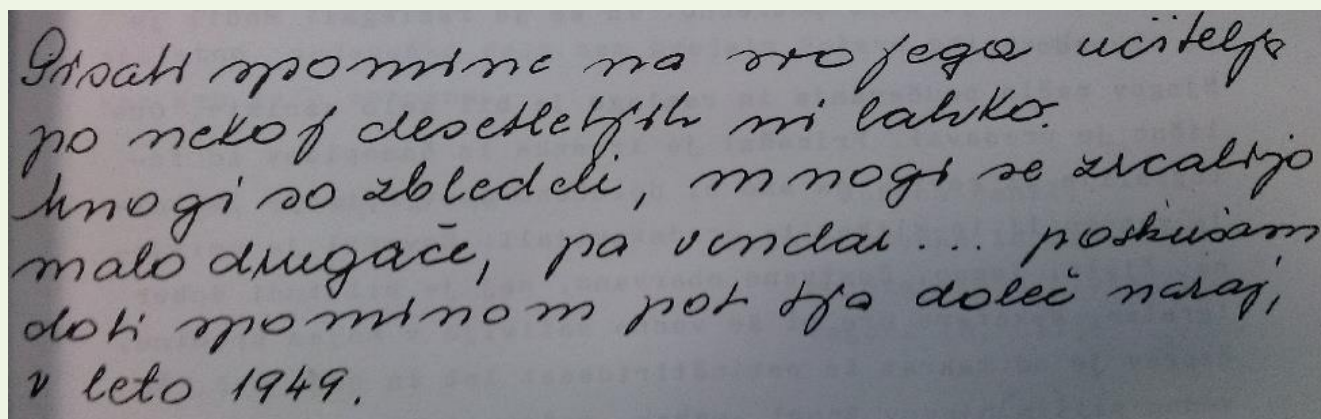
In tako iz ure v uro. Takrat je bil že rahlo naglušen. Nosil je slušni aparat. Včasih ga je pozabil doma, mi pa neugnani, kot smo bili, smo s prišepetavanjem radi pomagali drug drugemu. Vedel je, kaj počnemo, a se ni jezil. Morda je kdaj malo znižal oceno. To pa je bilo tudi vse.

Končali smo šolanje na učiteljišču, se razkropili kot učitelji po vsej Sloveniji, jaz pa sem - tako kot z mnogimi svojimi učitelji - še dolgo ohranila stike z njim. Zlasti še kasneje, ko sem se vrnila v Celje na osnovno šolo Hudinja.

Redno nas je obiskoval, največkrat ob podelitvi bralnih značk učencem. Njegovi preprosti, neposredni stiki s sogovorniki so učencem ostali še dolgo v spominu. Seveda jim ni nikoli pozabil povedati, da sem bila ena od njegovih "naj" dijakinj. Tako so naju z Rošem - vse do njegove smrti - vezala pisemca s kratkimi sporočili, razmišljanji in toplimi željami ob praznikih.

V Celju, 3. marca 1997

Erna Kremenšek,
Roševa dijakinja
rojena 1936. leta,
Goriška 8, Celje

Spomine na svojega učitelja
po nekaj desetletjih mi lahkó.
Mnogi so zbledeli, mnogi se zrcalijo
malo drugače, pa vendar... poskušam
doti spomine pot tja dolič naraj,
v leto 1949.

Z gospo Erno Kremenšek, upokojeno ravnateljico osnovne šole na Hudinji, sva večkrat govorili po telefonu. Naposled je le obljubila, da bo napisala svoje spomine na razrednika Frana Roša. Povedala je tudi, da sta si z Rošem včasih dopisovala in da še vedno hrani njegova pisma in voščilnice.

M O J I S P O M I N I N A F R A N A R O Š A

Profesor Fran Roš je bil moj razrednik v nižji gimnaziji v Celju in pozneje na učiteljišču. Nanj me vežejo zelo lepi in globoki spomini. Bil je moj najbolj priljubljen profesor (poleg gospe ravnateljice Danice Glinšek).

Zelo smo ga spoštovali, spoštoval in upošteval pa je tudi on nas. Radi smo ga imeli in tudi on nas je imel rad. Čustveno smo bili povezani, bili smo si zelo blizu. Vedno je imel za nas lepo, prijazno, toplo besedo, prijazen nasmeh in prisrčen pozdrav. Zanimal se je za nas. Če je bil kdo v težavah, je to takoj opazil, občutil in se je skušal pogovoriti. Poto-
lažil te je z besedami:

"Saj bo vse še dobro."

Spominjam se njegove točnosti. Vedno je prišel v razred takoj po zvonjenju. Vstopil je z lahkotnim korakom, se rahlo priklonil, se nasmehnil in sedel za kateder ter vpisal v dnevnik, kar je bilo potrebno. In že je razlagal. Hodil je po razredu.

Njegov način poučevanja in razlage je bil zelo zanimiv. Odlično je predaval. Prinašal je izrezke iz časopisov in fotografije iz revij, da smo si določeno snov hitreje in bolje zapomnili in slikovito predstavljali. Govoril je umirjeno, čisto, jasno, čustveno obarvano, saj je bil tudi dober igralec. Nekatero ure mi še vedno zaživijo v mojem spominu, čeprav je od takrat že petinštirideset let in tudi več. Še vedno slišim njegov topel, mehak, nežen glas.

Nikoli ni kričal. Če je bilo kaj narobe, če smo klepetali, je poklical tiste po imenu in mirno opozoril.

Na začetku ure smo navadno utrjevali prejšnjo snov tako, da je nekaj učencev vprašal. Odprl je redovalnico, prst premikal po vrstnem reku učencev in se ustavil, a ne po naključju, pač pa po točnem zaporedju. Tako smo vedno vedeli, kdaj bo kdo vprašan. Klical nas je pred tablo po dva ali tri.

Učenci, ki smo sedeli v prvi vrsti - klopi, smo sošolcem, če se je komu kaj zataknilo - letnice, imena, pridno prišepetavali. Če je to opazil, se je seveda nekoliko razjezil in rekel:

"Desa, Joža, nehajta prišepetavati!"

Učil me je tudi slovenski jezik. Verjetno je bilo to v drugem letniku učiteljišča. Čez praznike nam je dal za domačo nalogo naučiti se na pamet pesmico po izbiri. Nekateri so si izbrali kratke pesmi, jaz pa sem se naučila Prešernovo Uvod h Krstu pri Savici. Zнала sem jo gladko. Doma je šlo vse kot po maslu. V razredu pred sošolci pa me je sredi pesmi nekaj zagrabilo v grlu in začela sem jecljati, kot da ne znam naprej. Fran Roš je stopil bliže k meni in mi tiho dejal: "Veš Joža, drugič si odreži tako velik kos potice, da ga boš z lahkoto pojedla!"

Še po sedeminštiridesetih letih vidim sliko tega nikoli pozabljenega prizora. Iz njega sem se veliko naučila za vse življenje. Mnogokrat sem ravnala po tem nasvetu.

Takšen je bil naš razrednik Fran Roš. Imel je veliko srčne kulture. Nikoli ni nikogar užalil ali prizadel. Znal nas je vzgajati z najbolj prefinjenim pedagoškim prijemom ter oblikovati v delovne, dobre in poštene Slovence. Žal, se tega takrat nismo zavedali. Bil mi je vzor učitelja. Za petintridesetletno pedagoško delo sem prejela Roševo priznanje, na kar sem zelo ponosna.

V Celju, 12. marca 1997

Jožica Penič,
Roševa učenka in dijakinja,
rojena 1933. leta,
Vegova 18, Celje

Pourosma sem, da sem dobitnica, Roševoga priznanja" za 35-letno pedagoško delo.
Celje, 12. 3. 1997
Penič Jožica

Najprej sva gospe Penič poslali pisno vabilo za sodelovanje, potem sva jo poklicali po telefonu. Rekla je, da mora malo premisliti. Potem sva jo večkrat klicali, a je ni bilo doma. Nazadnje sva jo poklicali 12. marca. Obljubila je, da bo takoj napisala in poslala. Svojo obljubo je takoj izpolnila. Roševa priznanja so v občinskem merilu še pred nekaj leti podeljevali zaslužnim prosvetnim delavcem. Dabila ga je tudi gospa Penič. Zdaj teh priznanj ni več.

Č E S A S E S P O M I N J A M O F R A N U R O Š U ?

Pisatelj Fran Roš je po drugo svetovni vojni učil na takratni II. gimnaziji v Celju slovenščino, kasneje pa zgodovino na učiteljišču v Celju.

Bil je visok gospod, takrat že povsem srebrnih las, vedno pokrit s širokokrajnim klobukom. Poleti je nosil svetle obleke in srajce s kratkimi rokavi, pozimi je bil vedno v razpetem, ohlapnem plašču. Slabo je slišal. Ker takrat še ni bilo slušnih aparatov, je z roko usmerjal levi uhelj proti izvoru glasu. Najraje je imel dijake, ki so glasno govorili in se mu ni bilo treba truditi s poslušanjem. Bil je dober do dijakov in tudi do kolegi so ga spoštovali. Nikdar ni hotel reči ničesar žalega o nikomer. Nekoč je bilo govora o zelo slabem človeku, ki je želel na lepo delovno mesto. Tudi Roš je moral povedati svoje mnenje. Dejal je:

"... se ni lepo obnašal."

Vedel je za čas in kraj "nelepega obnašanja". Nikoli ni govoril o nečem, česar ni poznal. V vsako izjavo se je temeljito poglobil.

Mene osebno so nekoč nečesa obtožili. Na razpolago so bili le obremenilni dokazi, olajševalnih pa nikjer. Že ko mi je slabo kazalo, je gospod Roš privlekel na dan datume in obtoževalce opozoril, da otrok pri petih ali devetih letih tega ni mogel storiti.

Ne vem zakaj, a veliko ni zahajal v družbo. Najverjetneje je tudi naglušnosti bila posredi, zato je pa ogromno bral in študiral v svoji knjižnici. V Jenkovi ulici, v rumeni hiši, je stanoval takrat z ženo Lojzko.

Nekoč sem bila v knjižnici. Zdela se mi je ogromna, v tistih časih verjetno tudi drugim. Vzbujala mi je strahospoštovanje. Ko sem bila v njegovi knjižnici na obisku, mi je podaril knjižnico Medvedek Dija, ki jo je napisal o svojih dveh otrocih oziroma na osnovni njunih doživetij.

V Celju je bilo še več Rošev. Tudi pri nekaterih drugih Roših so imeli gospo Lojzko. Zgodilo se je, da se je kar nekajkrat pošta obeh Lojzk zamešala in gospod Roš je nekoč dejal: "Moje Lojzke še poštarji nočejo poznati!"

Seveda ni bil resno jezen nanjo, kot bi iz izjave lahko skle-

pali, le dovtipen je pogosto bil.

Spominjam se Roševe proglasitve za častnega meščana in pristrčne slovesnosti ob tem. Visok, vzravnán, ves v sivem in lep se je za priznanje globoko priklanjàjoč zahvalil. Povedal je nekaj iskrenih in silno preprostih besed, potem pa je bil tih in skromen kot zadnji povabljenec. Zelo prav je, da nosi v spomin na Frana Roša njegovo ime šola.

V Rogaški Slatini, 6. marca 1997

Marija Martič,
Roševa dijakinja,
rojena 1935. leta,
na zelenici 4, Celje

in

Dora Petovar-Kusterle,
Roševa dijakinja,
Rojena 1934. leta,
Žibernik 42, Rogaška Slatina

Učiteljski zbor I. Deške ljudje šole leta 1930

Od leve proti desni - sede: Anica Flego, Josip Valenčič, Jožko Bizjak, Ivan Gianfola, Gustav Srobotnik; stoje: Stanko Gradišnik, Bogomil Gerlanc, Fran Roš, Ciril Pregelj, Henrik Kodela, Mihael Prelog

Pisno sva k sodelovanju povabili gospo Doro Petovar, ona pa je k razmišljanju o Frana Rošu pritegnila še gospo Marijo Martič, ki je bila tudi Roševa dijakinja na učiteljišču v Celju.

B I L J E I Z R E D E N Č L O V E K

Na Frana Roša hranim izredne spomine. Bil je izreden človek. Dijakom, vsakomur posebej, je veliko pomenil. Bil nam je več kot razrednik. Veselila sem se njegovih ur, pravzaprav smo se jih veselili vsi. Bili smo njegova zadnja generacija, preden je šel v pokoj. Potem smo ga hodili obiskovat domov. Sprejem naj kot svoje prijatelje. Tudi njegova žena nas je bila vesela. Pogostila nas je s keksi, kar je bilo za tisti čas pravo razkošje.

Kot pedagog je bil izreden. Nikoli se ni hvalil s svojim pisanjem. Spominjam se, da je iz predala potegnil knjigo in skromno rekel:

"Tega Medvedka sem pa jaz napisal."

Zgodovino je predaval zelo previdno. Šele danes razumem njegove besede. Kadar je predaval o raznih bitkah, ni nikoli rekel:

"Tako je bilo..."

Vedno je dejal: "Tako pravijo, da je bilo..."

Čutila sem, da sem mu pri srcu, čeprav nisem bila najboljša učenka. Njegov mehki glas. Nikoli ga ni dvignil. Še danes ga slišim in živim od njegove energije.

Ko smo odšli na službena mesta, v življenje, se je zanimal za nas. Ko smo naredili strokovne izpite, nam je s karticami čestital.

Kadar smo imeli obletnico mature, nas ni prezrl, vedno se je odzval našemu vabilu. Sedaj se dobimo zadnjo soboto v juniju in vedno gremo na njegov grob.

Z veseljem sem vam povedala svoje spomine. Prav vesela sem, srečna, da se vaša šola imenuje po njem.

V Celju, 11. marca 1997

Jožica Doberšek,
Roševa dijakinja,
rojena 1936. leta,

Sevnica pri Radečah,
Cesta na Dobravo 38

Gospa Jožica Doberšek je pri prvem telefonskem klicu z najglobljimi spomini pripovedovala o svojem razredniku.

Z A Č E L J E P R I Ž

Fran Roš je bil moj profesor na učiteljišču v Celju med leti 1948 in 1952. Od tistega časa je preteklo še toliko let! Vaše pismo pa me je pripravilo do tega, da sem ga - profesorja Roša, zagledala, kako prihaja v razred z ređovalnico pod pazduho, velik in eleganten, s popolnoma sivimi lasmi, umirjen in prijazen. Ne spominjam se, da bi kdaj povzdignil glas, pa če smo dijaki pred tablo "streljali še take kozle ali pa previdno molčali. Je pa precej slabo slišal in mi smo - packe grde - to kar pridno izkoriščali.

Tako sem neko zgodovinsko uro tudi jaz stala pred tablo in previdno molčala. Nisem bila pripravljena in še sanjalo se mi ni, da bo začel spraševati od zadaj, pri Ž. Saj se abeceda začne pri A, ne pa obratno, kajne? Toda profesorju to ni bilo mar in je začel od zadaj. Noge so se mi tresle, pot mi je curljal za vrat, vročina me je oblivala, kot bi imela ošpice... Sošolci so takoj videli, kake je z mano in nekateri so mi prav veselo in prijazno prišepetavali. Gospod Roš je vzel svinčnik, potisnil na nos ređovalnico in zamrmral kakor: "No, no, kaj prida ni bilo, nekaj si pa le spravila skupaj."

V mislih sem pridala: "Z združenimi močmi."

Ne vem, ali je tudi on mislil kaj podobnega.

Gospod Roš je bil tudi mentor literarnega krožka na učiteljišču. V tistih letih sem tudi jaz kovala verze. Spominjam se neke pesmi o kmečkih uporih in Matiji Gubcu. Analiziral jo je in prvi dve kitici pozitivno ocenil, češ da sta odločni, polni energije in vitalni, za zadnjo pa je menil, da je slabokrvna in rahitična.

"Popravi in piši, piši, veliko piši!" je svetoval.

Tako nas je člane krožka vzpodbujal in motiviral.

Murska Sobota, 26. februarja 1997 Marjeta Žnideršič-Škerget
Roševa dijakinja
rojena leta,
M. Kuzmiča 5, Murska Sobota

Gospa Marjeta Škerget nama je na pisno vabilo takoj postregla s svojimi spomini.

Č E P O M I S L I M N A S O F L I R A N J E, I M A M
Š E Z D A J S L A B O V E S T...

Hodila sem na učiteljsišče v Celju. Fran Roš me je učil zgodovino, ki me je zanimala in je bila moj najljubši predmet, zato sem jo tudi odlično obvladala in zaradi tega sva se s profesorjem odlično razumela.

Roš je bil prijeten, dober človek. Z dijaki je bil vedno prijazen in nas je pri učenju vzpodbujal. Imela sem ga zelo rada. Še zdaj se spominjam, kako prijetno je bilo biti njegova dijakinja in kako spoštljiv odnos z obeh strani je vladal med nama. Njegovo podobo imam še zdaj pred očmi.

Spominjam se ure izpraševanja za oceno. Kot sem že rekla, sem zgodovino dobro znala, zato nisem poslušala sošolcev, kako so odgovarjali na vprašanja. Moja pozornost je tedaj bila posvečena knjigi *Opasne veze*, ki sem jo imela pod klopjo in brala.

Profesor Roš pa je opazil mojo odmaknjenost in prišel pogledat, kaj delam. Nisem ga opazila, nenadoma pa se je oglasil: "Glej, glej, drugi se mučijo pri izpraševanju, ti si pa prišla kar na *Opasne veze*!"

Nasmehnil se je, meni pa je bilo zelo nerodno.

Če pa pomislim na svoje sufliranje sošolcem, imam še zdaj slabo vest. Dijaki smo namreč včasih izkoriščali Roševo naglušnost. Znala sem tako govoriti, da nisem nič premikala ustnic. Gledala sem ga in prišepetavala tako, da ni nič posumil. Kadar se s sošolci sestanemo na praznovanju obletnic maturo, se radi spominjamo našega profesorja zgodovine in seveda tudi tega, kako smo pri izpraševanju pomagali, da smo dobili boljše ocene.

Bilo je pred maturo. Če bi imela matematiko prav dobro, mi je sploh ne bi bilo treba delati, ker bi bila odlična. Odličnjaki pa so bili mature oproščeni. Stali smo na hodniku in čakali na ustni izpit mature. K naši skupini je stopil profesor Roš in rekel:

"Samo matematika te muči. Če ne bi bilo te težave, bi bila srečna, a ne da bi bila?"

Dijaška leta in matura je še samo zbledel spomin. Podoba na-

šega profesorja Frana Roša pa je v meni še vedno zelo živa in stvarna.

V Celju, 13. februarja 1997

Rozalija Mikulan-
Štruklec,
nekdanja Roševa
dijakinja
rojena 1934. leta
Vojkova 6, Celje

Ne veva več, kdo nama je svetoval, naj jo pokličeva, toliko informacij dobiva vsak dan. Gospa Mikulan je bila učiteljica na osnovni šoli Hudinja. Zdaj je že upokojena. Ko sva jo poklicali po telefonu, je naprej rekla, da se bolj malo spominja, a je vseeno mnogo povedala. Zdelo se nama je, da ji je mnogo pomenilo, ker sva jo poklicali, saj je po toliko letih lahko obudila spomine na drago in spoštovano osebnost.

B I L J E M O J P R O F E S O R

1.

V Celjski bolnišnici sem obiskala svojega na smrt bolnega očeta. Vračala sem se po Stanetovi ulici skoraj vrtoglava od bolečine in žalosti. Nasproti mi je prišel moj nekdanji profesor Fran Roš, ki me je na učiteljišču učil zgodovino. Takrat sem ga srečala prvič po štiriletnem službovanju. To je bilo leta 1956. Lahko bi me kot svojo nekdanjo dijakinjo že pozabil in po bežnem pozdravu odšel mimo. Toda bilo je povsem drugače. Takoj je obstal. Po pozdravu mi je naklonil pogovor, v katerem se je iskreno zanimal za bolezensko stanje mojega očeta. Vprašal me je, kje sem v službi, kakšne načrte imam za študij... Da bi me čimbolj potolažil in mi vrnil upanje v ozdravitev ali vsaj podaljšanje življenja mojega očeta, je dejal, da bo zagotovo svoji hčerki, ki je zdravni- ca, še posebej priporočil skrbno nego mojega očeta. V svoji prostodušnosti je vse poenostavil in prikazal položaj rožnat, sončen.

V najinem četrtturnem pogovoru je bilo čutiti iskrenost in dobrohotnost profesorja Roša.

Z obžalovanjem razmišljam tudi danes, da je bila njegova plemenitost vedno taka. In morda smo prav zato v svoji mladosti- ni razigranosti in neugnanosti, robotosti in nepravičnosti pri njegovih učnih urah klepetali in motili več kot drugje. S svojim pripovednim darom nam je predmet zgodovine prikazal kot veliko, dolgo pripovedko o resničnih dogodkih človeštva. S svojo drobno, izredno lepo in čitljivo pisavo je vsako uro s kredo ustvarjal povzetke na tabli - tabelske slike. Vsi smo ga imeli radi. Njegovih ur se nismo nikoli bali.

2.

Življenje mi je srečanje s profesorjem Franom Rošem nakloni- lo še enkrat. Slučaj je nanese, da s svojo družino živim v bližini Ljubljane, v istem kraju ima svoj dom tudi njegov sin. Ko je nekoč obiskal sinovo družino, je nekaj ur name- nil tudi nam in prišel k nam v novi dom.

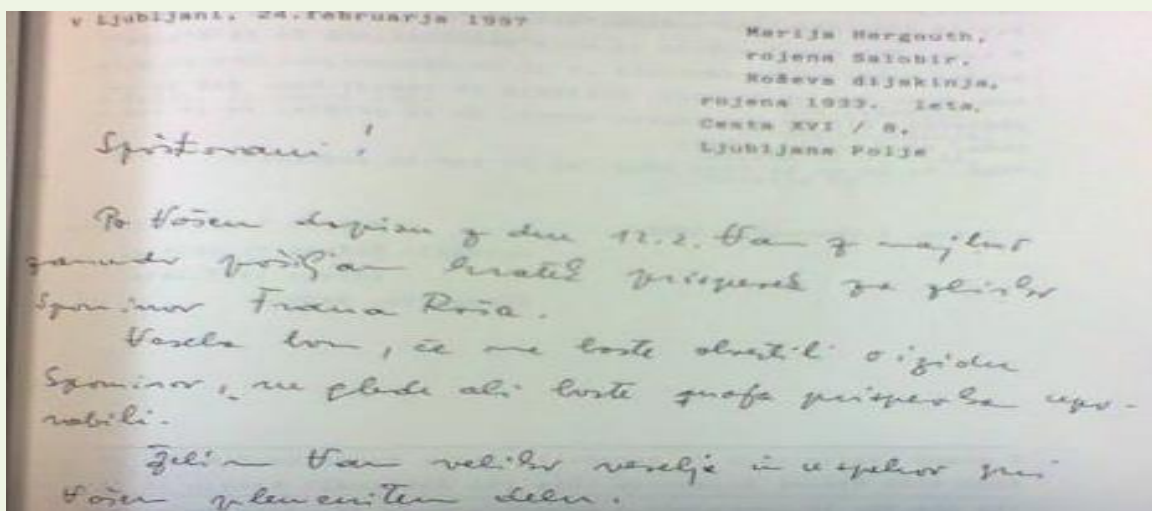
Prijetno, živahno smo kramljali o naših profesorjih, uspe- šnih in manj uspešnih sošolcev, o razmerah in življenju v Ce-

lju. Pogovor je nanesel tudi na čase med drugo svetovno vojno in z mojim možem sta našla zanimivo skupno področje izseljeništvu v Srbiji in na prevratni čas po prvi svetovni vojni v Mariboru, ko sta bila moj tast in Fran Roš Maistrova borca za severno mejo. Za priložnostno razstavo o tem času mu je moj mož izročil nekaj dokumentov. Zelo se je razveselil gradiva, ki bi služilo za celjski muzej.

Veselo smo se poslovili in se dogovorili za prihodnje srečanje, ki ga pa, žal, nismo doživeli, saj nam ga je preprečila smrt dragega profesorja.

V Ljubljani, 24. februarja 1997

Marija Hergouth,
rojena Salobir
Roševa dijakinja,
rojena 1933. leta,
Cesta XVI / 8,
Ljubljana Polje

Poklicali sva jo po telefonu. Oglasil se je njen mož in povedal, da je ni doma. Razložili sva mu, kaj bi želeli. Zelo prijazno je sprejel najino naročilo in obljubil, da ga bo posredoval ženi. Po dvanajstih dneh sva dobili pismo s spomini, ki jih je napisala gospa Marija Hergouth.

B I L J E D O B E R M E T O D I K

Seveda se z veseljem spominjam svojega profesorja Frana Roša. Učil me je že na nižji gimnaziji (na današnji III. osnovni šoli). Tam je bil dve tudi moj razrednik.

Šele pozneje sem se zavedala, kako dober metodik je bil. Na listkih je imel pripravljene bistvene točke za posamezna poglavja zgodovinske snovi, ki smo ji jih zapisali in smo jih morali znati. Pripovedoval pa je mnogo več. Njegove ure so bile vedno zelo živahne, prijetne, ker je vanje vnašal humor. Rad se je pošalil.

Spominjam se, da nas je peljal na šolski izlet v Trst. Takrat je bilo Svobodno tržaško ozemlje razdeljeno na A cono in B cono. Ena mojih sošolk je bila zelo živahna in je šla po svoje, nekje se je zamudila in je ob dogovorjeni uri ni bilo tam, kjer smo se zmenili. Pritekla je zadnji hip. Roš jo je pogledal. Bil je pravzaprav vesel, da je prišla, da je vse v redu, njej pa je rekel:

"Veš, če te ne bi bilo zdaj, bi te kar tu pustil!"

V Celju, 5. februarja 1997

Milena Vodenau-Cverle,
nekdanja Roševa dijakinja,
rojena 1933. leta,
Titova 54, Radeče

Z gospo Cverle naju je seznanila gospa Sanda Kordiš, ki je tudi bila Roševa dijakinja. (Obe sta študirali kemijo in danes sta obe že upokojeni.) Povedala nama je njeno telefonsko številko in poklicali sva jo. Najprej se je začudila, ko je izvedela, kaj delava, nato pa je tudi sama pobrskala po spominu in zapisali sva gornje misli.

N A J L E P Š E S P O M I N E I M A M N A N J

V spominu je Fran Roš neizbrisljiv. Takšen je, kot je bil. Zlat človek! Kako je čutil z nami vsemi, z vsakim posebej. Ob raznih težavah nam je pomagal. Iskal je rešitve za naše probleme. Z njim smo se počutili tako varno.

Čeprav smo bili mladi in razigrani, smo znali ceniti njegovo dobroto in skrb za nas. Kako nas je vzgajal s svojim zgledom, a ga nismo znali posnemati, kot bi ga lahko.

In njegova predavanja! Vedno se je do podrobnosti pripravil na učne ure in vedeli smo, kaj je pri snovi pomembno in kaj manj, kaj se moramo naučiti.

Mislím, da o našem razredniku ne more nihče reči nič slabega, ampak le vse najboljše.

V Celju, 11. marca 1997

Ela Ježovnik,
Roševa dijakinja,
rojena 1935. leta,
Teharje 68

Gospa Ela Ježovnik je ravno pripravljala kosilo, ko sva jo poklicali. Razveselila se je klica in brskala po spominu na dijaška leta. Te svoje misli nama je povedala mimogrede. Če bi imela čas, bi se spomnila še česa.

V E D N O N A M J E U S T R E G E L

Hodila sem na učiteljišče v Celje, kjer me je Fran Roš učil zgodovino. Bil je zlata duša, zato smo ga imeli zelo radi. O njem smo mislili vedno lepo.

Slabo je slišal. Dijaki pa smo to izkoriščali. Pri izpraševanju smo prišepetavali. Ko je to ugotovil, nam je bilo zelo nerodno. Potem si kljub njegovi naglušnosti tega nismo več upali.

Zelo smo mu zaupali, on pa nam. Skrbel je za nas kot za svoje otroke. Ugodil nam je vse, kar smo si zaželeli in za kar smo ga prosili. Ko smo se učili za maturo, nas je opravičil pri izpraševanju in kontrolnih nalogah.

Na Frana Roša hranim najlepše spomine.

V Celju, 19. februarja 1997

Albina Boštjančič,
nekdanja dijakinja,
upokojena učiteljica,
rojena 1935. leta,
Podplat, Mestije 10

Že lani marca sva prvič govorili z njo po telefonu. Rekla je, da se bo posvetovala z nekdanjimi sošolkami in tudi sama se bo poskušala spomniti dijaških let. Potem sva nekajkrat klicali, a še ni uspela pripraviti, ker skrbi za bolno mamo. Gornje misli je povedala po telefonu.

S P O M I N I K O L E G I C Z
U Č I T E L J I Š Č A

S K U P A J S V A S L U Ź B O V A L A N A
 U Č I T E L J I Š Č U V C E L J U

S tovarišem Rošem sva skupaj službovala prva leta po ustanovitvi učiteljišča v Celju. Bil je resnično velik človek, z izrednimi vrlinami. Zato smo ga v zbornici zelo spoštovali in cenili. Bil je vedno pripravljen pomagati pri reševanju problemov in mlajši smo se marsikdaj posvetovali z njim. V zbornici je znal poskrbeti tudi za prijetno vzdušje. Dostikrat je pripovedoval dogodke ali anekdote iz svojega življenja.

Znal je prisluhniti dijakom, posebno še kot razrednik, jim pomagati v mnogih stiskih, ki so bile tiste čase velike. Navezanost dijakov, maturantov leta 1954, to je 4.a nanj, sem spoznala, ko sem v šolskem letu 1953/54 postala njihova razredničarka. Zdelo se mi je, da vodim le razredno administracijo, tiste pristne vezi med dijaki in razrednikom tovarišem Rošem pa so ostale, za kar sem bila nadvse zadovoljna. Tudi spomini njegovih dijakov, maturantov 1954. leta to najbrž pritrjujejo.

Ko sva se srečala, kmalu po njegovi upokojitvi, v Cankarjevi ulici, prihajal je s sestanka upokojencev v gostišču Pošta, je na mojo izjavo, da sem upokojena, hudomušno pripomnil: "Prav prav, saj podmladek potrebujemo!"

V Celju, 25. februarja 1997

Danica Rojnik,
 Roševa kolegica,
 upokojena profesorica,
 rojena 1918. leta,
 Zofke Kvedrove 15, Celje

Za profesorico Danico Rojnik nama je povedala profesorica Milena Trček, ki je tedaj tudi poučevala na učiteljišču. Poklicali sva jo po telefonu in takoj je obljubila, da bo sodelovala. Njeni spomini so prispeli po pošti.

S P O M I N I N A J S T A R E Š J E R O Š E V E
K O L E G I C E

Spoznala sem ga leta 1920. Takrat sem ga prvič videla. Bilo je na učiteljskem zborovanju v Beogradu.

Med vojno je bil izseljen v Srbijo. Po osvoboditvi je vodil šolo za slovenske otroke v Beogradu.

Od leta 1948 do upokojitve 1953 je na novo ustanovljenem učiteljišču v Celju poučeval zgodovino. V odmorih je rad pripovedoval o vojnih dogodkih v Srbiji, a tudi s šaljivimi anekdotami je razveseljeval svoje tovariše v zbornici.

Kot ravnateljici mi je zaupal, da ima težave z ocenjevanjem. Hkrati pa je povedal da je odkril svoj sistem, za katerega upa, da bo uspešen.

Spominjam se, da je govoril na grobu profesorja Štefana Švegla, ki je zelo mlad umrl. Fran Roš je svojemu mrtvemu tovarišu spregovoril v slovo tople besede.

Svoje črtice je objavljajal pri Mohorjevi družbi in drugod. Objavil je razglednico pesnika Antona Aškerca, ki jo je ta pisal neki učiteljici, in prispevek o njegovem življenju v eni od takratnih revij.

Bil je izjemen tovariš, topla duša, literat, ki je vedel, kaj je v naš literaturi zanimivega.

Ko sva se s sestro leta 1976, bilo je avgusta, šli na operacijo izrastka v ustih, sva v Celju na Narodnem domu videli veliko črno zastavo od vrha do tal. Izvedeli sva, da je za umrlega Roša. Zelo so ga ob srsti počastili v mestu.

Rogaška Slatina, 9. marca 1997

Danica Glinšek,
upokojena profesorica, ravnateljica učiteljišča v Celju,
rojena leta 1900
Kidričeva cesta, Rogaška Slatina,

zapisala Marjana Unverdorben,
Strma ulica 6, Rogaška Slatina

Gospa profesorica Danica Glinšek nima telefona, zato z njo nisva mogli govoriti, a je vestno prisluhnila pisnemu vabilu za sodelovanje. Spominov ni mogla zapisati sama, ker ne vidi, ampak jih je pisala njena prijateljica Marjana Unverdorben po nareku.

FRANU ROŠU SMO REKLI GOSPOD

S Franom Rošem sem učila skupaj najprej na II. gimnaziji v Vodnikovi ulici, kjer je danes III. osnovna šola. Delila se je na moško in žensko.

Med učiteljskim kolektivom je sodil v starejšo generacijo, ki je imela svoje interese in svoj krog družbe. Tedaj sem pripadala mlajši generaciji.

Čeprav je sodil k starejšim, smo ga imeli radi tudi mlajši, ker je bil silno topel človek in ker je bil taka dobra duša. Z njim smo se krasno razumeli. Kot veste, smo bili po vojni vsi tovariši, njemu pa smo rekli gospod, ker je bil tako imeniten mož, ker se je tako lepo, tako spoštljivo vedel do nas kolegic in kolegov ter tudi do učencev. Ko so v Celju leta 1948 ustanovili učiteljišče, smo odšli tja učiti štiri naše šole: Fran Roš zgodovino, Danica Glinšek iz Rogaške Slatine je bila ravnateljica učiteljišča in je učila slovenski jezik, Danica Rojnik je učila biologijo in jaz matematiko, čeprav sem bila po strogi germanistka. Učili smo na obeh šolah. Na učiteljišču sta bila najprej dva oddelka, nato pa vsako leto več, zato se je tudi učiteljski zbor širil.

Na učiteljišču se je Fran Roš največ družil s profesorjem Ščuko, ki je učil risanje, ter z glasbenicama, profesoricama Ščukovo ženo in Tilerjevo.

Danes so profesorji iz Roševe generacije že vsi pomrli, a tudi iz naše je še zelo malo živih...

V Celju, 14. februarja 1997

Milena Trček,
Roševa kolegica, upokojena profesorica, rojena 1914. leta,
Jenkova 9, Celje

Zanjo nama je povedala profesorica Božena Orožnova. Še istega dne sva jo poklicali po telefonu. Bistro se je spominjala dogodkov izpred petdesetih let.

S P O M I N I P R I J A T E L J E V
I N Z N A N C E V

NENAVADNO SREČANJE S F R A N J E M R O Š E M

Tovariša Frana Roša sem poznal že od leta 1925 od šolanju na trgovski šoli v Celju. Še bolj pa sva se spoznala leta 1933, ko sem nastopil prvo učiteljsko službo v Braslovčah v Savinjski dolini.

Bil je predsednik učiteljske organizacije U J U ter jo vodil v zadovoljstvo vsega učiteljstva okraja Celja. Že tedaj je bil pesnik, pripovednih in publicist. Toda v prvi vrsti je bil učitelj pedagog, ki je posvečal prosvetnemu delu mnogo časa, ker je imel rad mladino.

Najina navezanost pa je bila še večja, ko sem bil upokojen in ko sva skupaj delala v našem "krožku" upokojenih prosvetnih delavcev.

Nenavadno srečanje pa je bilo v avgustu 1976 v avli kirurškega oddelka celjske bolnišnice.

V tem mesecu je bila v Celju svečana otvoritev obnovljenih in razširjenih prostorov Mladinske knjige. Na tej svečanosti je bil tudi Fran Roš. Ob tej svečanosti mu je postalo nenadoma slabo in odpeljali so ga v bolnišnico.

Istega dne sem imel težak žolčni napad in sem čakal na kirurškem oddelku za sprejem, ko so na vozičku v avlo pripeljali bledega in precej apatičnega Franja. Čisto sam je ležal na vozičku v kotu avle. Moja žena je stopila k njemu in povedal ji je, da je omedlel na proslavi v Mladinski knjigi in da ga bodo peljali po preiskavi v sobo, da ni nič hudega, le rano na želodcu so odkrili. Od pregledu na osamljenega Franja sem začutil strašne bolečine in odpeljali so me iz avle.

Nato sva s Franjem ležala na kirurškem oddelku, vendar v ločenih sobah. Tako so vsakemu po svoje potekali dnevi zdravljenja v bolnici.

Zadnje nenavadno srečanje s Franom Rošem pa je bilo v petek, dvajsetega avgusta 1976, popoldan v bolniški sobi, ko me je obiskal in se prišel poslovit. Nekaj dni pred tem sem bil operiran, seveda uspešno, in sem moral nepremično ležati.

Ko je Franjo stopil v sobo, me je prisrčno pozdravil, objel in poljubil. Njegov videz je bil dober. Celo živahen in duhovit je bil. Pripovedoval mi je, da ga bo naslednji dan njegova hčerka Sonja odpeljala v Maribor, kamor bo prišla tudi

njegova žena. Tako bi vsaj skupaj preživelili kratek dopust v Mariboru. Dejal je, da se počuti telesno boljše, tudi v želodcu so bolečine odnehale.

Govoril mi je o svojih literarnih načrtih, da pripravlja za tisk zbirko črtic s tematiko NOB, ki naj bi še tisto leto izšle. Na koncu mi je stisnil roko in dejal, da bova na prihodnjem sestanku "krožka" to najino bolezen zalila s čašo vinčka. To so bile njegove zadnje besede ob moji bolniški postelji. To je bilo tudi moje zadnje srečanje s Franjem Rošem. Ko pa sem v ponedeljek zjutraj v bolniški postelji vključil tranzistor ter po osmi uri poslušal poročila Radia Celje, sem slišal tragično vest, da je v nedeljo, dvaindvajsetega avgusta 1976, dopoldne v mariborski bolnišnici umrl ČASTNI OBČAN Celja, pisatelj in pesnik, borec za severno mejo 1918/19, pedagoški svetnik v pokoju Fran Roš. Strašno me je prizadelo.

Zdravniška ekipa je tedaj prišla v sobo na jutranjo vizito. Nisem je opazil, ker so mi solze zalile oči. Eden od zdravnikov me je vprašal, zakaj sem slabe volje. Povedal sem mu, kar sem pravkar slišal po radiu. Zdravnik je potrdil, da je Fran Roš v soboto odšel iz bolnišnice.

Nenadoma so se v mojem spominu odvijali vsi dogodki, ki so se v zadnjih dneh v zvezi s Franjem zvrstili pred mojimi očmi. Nisem in nisem mogel verjeti, da se je vse tako hitro končalo. Nisem mogel doumeti, da je Franjo res umrl.

O njegovi smrti sem se prepričal šele tedaj, ko sem v časopisih prebral nekrologe in osmrtnice. Tedaj sem končno le verjel, da je Franja ni več med nami.

Torek, ki je sledil, je bil zame najhujši dan. To je bil dan, ko se je vsa celjska kulturna javnost poslovila od Frana Roša. Vedel sem, da zaradi bolezni ne morem in niti ne smem spremeniti Franja na njegovi zadnji poti.

Ležal sem v postelji in tisti čas razmišljal ter se v mislih od njega poslavljal:

Dragi Franjo, oprosti mi, da ti ne morem sporočiti zadnjih pozdravov vseh naših članov "krožka" ob odprtem grobu.

Obljubljam ti, da bo prišel k tebi na obisk, sicer ne tako kot običajno, v tvoje stanovanje na Jenkovi ulici, ampak na tvoj zadnji dom na celjskem pokopališču."

V Celju, 12. maja 1979

Juro Toplak,
Rošev prijatelj,
rojen 1907. leta,
umrl 1993. leta

Z gospo Francko Toplak, upokojeno učiteljico slovenskega jezika, ki stanuje na Brodarjevi ulici osemindvajset v Celju, sva se po telefonu dogovorili, da nama bo dala spomine na Frana Roša, ki jih je zapisal njen pokojni mož pred osemnajstimi leti. Prebral jih je stanovskim kolegom v nekdanjem gostišču Pošta (To je bila zgradba na začetku Aškerčeve ulice, ki so jo pred dvema letoma podrli.) ob tednu upokojencev od dvanajstega do devetnajstega maja 1979. leta. To je bil prvi zapisan spomin na pisatelja, ki sva ga dobili.

B I L J E B L A G, Ž L A H T E N Č L O V E K...

Spominjam se, da je rad prišel k nama z možem, čeprav bolj poredko, ker se je na stara leta zaradi prometa bal prečkati Kersnikovo ulico. Moj mož mu je pretipkaval črtice, saj jih je za tisk moral oddati v več izvodih (Fotokopirnih strojev tedaj še ni bilo.). To so bile humoreske Korporal Huš in druge zgodbe, ki jih je nato izdala Državna založba Slovenije (1971. leta).

"Zakaj ne tipkate sami?" sem ga vprašala.

"Oh, ne morem več," je odgovoril.

Prinesla sem kavo v sobo. Roš je segel pod suknjič in privlekel dve cigareti. Ker je vedel, da včasih kadim, mi je eno ponudil, mojemu možu pa ne, čeprav je včasih kadil. Verjetno več ni imel, ker se je zavedal, da ne sme kaditi.

"Popili bomo kavo in zraven si bova prižgala cigareti," je dejal.

Potem sva se pogovarjala o književnosti, o Kristini Brenkovi, ki je moja prijateljica, dobra prijateljica še danes. Večkrat si telefonirava. Tedaj je bila urednica Mladinske knjige in je pregledovala vsa dela in objavo.

Na Frana Roša imam najlepše spomine. Tako blag, žlahten človek je bil. Nikomur ni storil nič žalega. Mnogi pa ga niso razumeli, a vse je znal lepo prenašati. Res je bil plemenit človek.

Nazadnje sem ga videla dva dni pred smrtjo v bolnici. Nesla sem mu nageljčke. Ker pa je imel obisk, se nisem dolgo zadrževala pri njem. Predstavil me je:

"To je pa moja velika prijateljica in njen mož Juro tudi. To sta moja resnična prijatelja!"

Odšla sem in nisva se več videla.

V Celju, 17. februarja 1997

Francka Toplak
upokojena učiteljica,
Roševa prijateljica,
rojena 1911. leta,
Brodarjeva 28, Celje

Preteklo je kar nekaj časa, ko sva se spomnili, da bi lahko o Rošu kaj povedala tudi gospa Franca Toplak, nekdanja učiteljica slovenskega jezika, ker je bil njej mož Rošev prijatelj. Z veseljem nama je ustregla.

S P O M I N I N A P I S A T E L J A F R A N A R O Š A

Žal so že zelo zbledeli. Ohranili so se samo v posameznih zvezah in dogodkih.

PRVI STIK. LITERARNO MENTORSTVO

Ko sem iz Ljubljane prišel v Celje, sem pisatelja Roša obiskal doma in mu prinesel nekaj svojih besedil, ki so bila že natisnjena v podlistkih: v Savinjskem tedniku, v Mladini in drugih časopisih, in tudi pesmi, objavljeni v Mladinski reviji. To je bilo leta 1949.

Nekatera teh besedil je že poznal. Zanimal se je na primer, če se zgodba pripovedi LOGARJEVI OBRAČUNAJO S KRIVICO nanaša na Logarjeve v istoimenski dolini. Presenetilo ga je, da je bila ta zgodba povsem izmišljena. Presenetilo pa je tudi mene, ker sem v svoji nevednosti mislil, da je opisovanje re-sničnih dogodkov povsem predmet žurnalizma, da pa je prava literatura zgolj fantazijska. Tudi o literarni zgodovini sem imel zelo površne pojme, o izmih, o slogovnih smereh... Ne morem se domisliti, kaj sem sploh pričakoval - najbrž le potrditev, da sem že "izoblikovan talent". Mislim, da če bi bil njegov dijak, bi gotovo veliko pridobil, ker bi me večkrat poslal v klop. Seveda mi je pomagal pri odpravljanju mojih pravopisnih, jezikovnih in tudi slogovnih napak. Vendar zelo blagohotno. Mislim, da je bila v tej vrsti najinega odnosa zadrega na napačni strani. No, moram reči, da sem bil v življenjski realizem postavljen po sili razmer: da je prav to, ker sem bil kot mladenič partizan in sem s pisanjem že služil kruh, v njegovih očeh bolj odrasel, kot sem bil zares. Vrh tega sem bil član uredništva časnika, s katerim je tesno sodeloval dolga leta in me torej obravnaval bolj kot kolega kljub gromozanski razliki v znanju, izkušnjah in starosti. Bil sem trideset let mlajši.

Tako nekako si razlagam, zakaj do pravega mentorstva ni prišlo. O tem ne morem soditi, vendar se mi zdi, da Fran Roš ni bil literarni teoretik, pisatelj in pesnik pa nesporno.

FRAN ROŠ - CELJSKI KULTURNI DELAVEC

V letih 1953/54 je bil v Celju ustanovljen KLUB CELJSKIH KULTURNIH DELAVCEV. Kdo je bil pobudnik zanj, ve vem. Fran Roš je bil izbran za predsednika, Gusti Grobelnik za podpredsed-

nika, Franjo Boljkar za blagajnika, jaz pa za tajnika. Pridobili smo si celo klubski prostor - "vagon", ki je bil v nadstropju kavarne Evropa, kjer smo bili tudi sicer stalni gosti. Klub je organiziral nekaj diskusijskih večerov, menda dva ali tri literarne večere. Klub "se ni prijel", najbrž tudi zato ne, ker naj bi vključeval tudi "avtodidakte". Takrat je bilo v Celju že nekaj akademsko izobraženih gledaliških igralcev, likovnih ustvarjalcev, glasbenikov, ki so bili "cehovsko" že povezani v republiških združenjih in društvih. Najbrž v sožitju z "amaterji" niso našli interesa. Pri tem je bil Fran Roš, v to sam prepričan, dovolj čislan, tudi član Društva slovenskih pisateljev je bil, da bi bil on razlog za razsulo, ki je v enem ali v dveh letih sledilo. Mislim, da se tudi žalostil ni, ko se je to zgodilo.

DRUŽBENI KRITIK - "BODIČAR" - SATIRIK

Vem, da so težave okoli ugotavljanja avtorstva satiričnega pesništva v Celjskem tedniku in deloma tudi v Pavlihi. Fran Roš je bil izredno kritičen do negativnih družbenih pojavov, predvsem do tistih, ki so nastajali v vodilnih krogih. Zlasti je bil nerazpoložen do direktorjev z izkrivljeno moralo. No, ti so bili tudi za politike zelo pogosto "strelovski". Krivili so jih za neuspehe, ki jih je povzročal tudi sistem.

Nekatere Roševe bodice, satirične pesnitve so bile kot "priklikovanje". Bile so napisane bolj zaradi preventivnega učinkovanja, dostikrat povzete iz "glasu ljudstva" po reklu: Kjer je dim, je tudi ogenj. Vendar so mnoge njegove kritične osti, zavite v anonimnosti in rimo, letele na konkretne primere, žal, danes po tolikšnem času neprepoznavne.

CIGANOVA DOMOVINA

Ne vem več, ali je to zgodbo kdaj napisal, pripovedoval jo je velikokrat. Pri naslednji je bržčas želel še posebej poudariti domoljubna čustva. Bili so časi, ko je bil Zahod, zlasti Amerika, simbol vsega naj, naj, naj...

Tako je bil z njim, Rošem, preseljen leta 1941 v Srbijo tudi neki cigan. Tamkajšnje oblasti so ga odrinile nekam v hribe, da je imel daleč do mesta, kjer je z družino prebival Roš. Če pa je kdaj le prišel, se je vedno oglasil pri njem in se

pozanimal:

"Profesor, kdaj se bomo vrnili domov?"

S tem je podkrepil misel, da ima celo cigan, povsod doma in nikjer, domovino.

NIKOLI O SEBI...

Veliko je pripovedoval o koroških borcih, o Malgaju, Puncerju, o junaštvu. Tudi pisal je o tem, zato teh dogodkov po spominu ne bi obnavljal. Ne spominjam pa se, da bi kdajkoli pripovedoval o sebi, kak svoj doživljaj, v katerem bi opisal svojo vlogo o njem.

HITRO ČUSTVENO PRIZADET

Za svoje dijake ni bil zgolj učitelj. Močno so ga prizadele usode, težave, ki so jih imeli. Za revne se je osebno trudil dobiti pomoč, da so lahko študirali.

Zdi se mi, da je zastran sproščenega odnosa med mladimi bil malenkost konservativen, predvsem poljubljanja v javnosti sredi ulice ni prenesel. Spomnim se njegove velike zaskrbljenosti nad iztekom neke dijaške ljubezni, pri kateri se mu je zdel "zapeljivec" vse preveč izkušen in liberalnih nazorov, dekle idealistično, naivno. Mislim, da so ga nekateri pojavi potrli.

Vedno je, tak občutek imam, stal na strani šibkih. Do njihovih slabosti je bil popustljiv.

VČASIH KOT ZAPRTA KNJIGA

Koliko je vedel o raznih ekscesih? Jih je opravičeval, obsojal? Takšnih pogovorov ni načenjal, vsaj pred nami, ki smo bili mlajši, ne.

Prijateljeval je s Stanetom Terčakom, ki mu je lektoriral knjigo Živi zid. Le-ta je bil na Golem otoku. Nikoli med njima ni vpričo drugih padla beseda o tem niti ni o Terčaku v zvezi s tem česarkoli komentiral. Gotovo je vedel veliko, tudi o Teharjah in Rogu, o dahavskih procesih... V morebitni zaupni krog, ki ga je utegnil imeti, jaz nisem spadal. Mlad, neizkušen, zgovorljiv in še novinar - povsem razumem.

ABOTNOSTI NI PRENESEL

Nekritični sopotnik sistema že ni bil. Ko je akademski kipar Ciril Cesar ponudil brez honorarja izdelati za celjski grad

kip lokostrelca, ki bi ga naj namestil na razgledno ploščad, se je nekemu funkcionarju to zdelo nezaslišano, češ kako dopustiti, da bi srednjeveški vojščak s srednjeveške utrdbe meril na "socialistično" Celje.

Pisatelj Roš je krohotaje razlagal in pripovedoval o tem z izrazito željo, da bi čim bolj osmešil takšno politično abot.

Če je bil režimski? Intelektualec zrelih let in nazorov je bil, z znanjem in izkušnjami, da je lahko kritično primerjal. Političnemu sistemu zanesljivo ni bil slepo podvržen. Sopotnik ali vsaj v načelih somišljenik, determiniran z nacionalno zavestjo kot koroški veteran, kot politični pregnanec tretjega rajha, kot član ZB NOV in z obilno mero čuta za socialno pravičnost, je najbrž bil.

SKROMNOST, TUDI PO SILI

Kot srednješolski učitelj je imel plačo, ki sta jo morala z ženo skrbno obračati. V družbi je ostal pri skromnem zapitku, kavico, malem kozarčku. Nisem ga videl zahajati v restavracije, jedel je doma, zunaj le redko, tudi če je bil povabljen, je našel izgovor in se opravičil. Za vsak dan je pogosto imel precej ponošena, vendar skrbno pošita in očiščena oblačila. Pri obleki ni izstopal iz mestnega poprečja, mode mu ni bilo mar. Imel je zelo staro in ponošeno aktovko.

Zaradi beraških honorarjev se je pogosto pošalil. Ne zato, da bi mu jih izboljšali, bolj zato, da bi urednik ne mislil, kako dobrih rok da je. Najbrž bi prispevke prinašal tudi, če bi mu jih ne honorirali.

Za literarne prispevke je bil celjski časnik predroben. Zelo prav pa so prišli ob prazničnih izdajah, ki so bile bolj obširne.

Laško, 25. februarja 1997

Jure Krašovec,
upokojen novinar,
rojen 1928. leta,
Lahomno 5, p. Laško

Kar nekajkrat sva po telefonu govorili z gospodom Juretom Krašovcem. Pogovori so bili dolgi, kakor bi hotel vse spomine na pisatelja Roša povedati, a je hkrati obljubil, da jih bo zapisal. Tako je svoje zapiske v četrtek, 27. februarja,

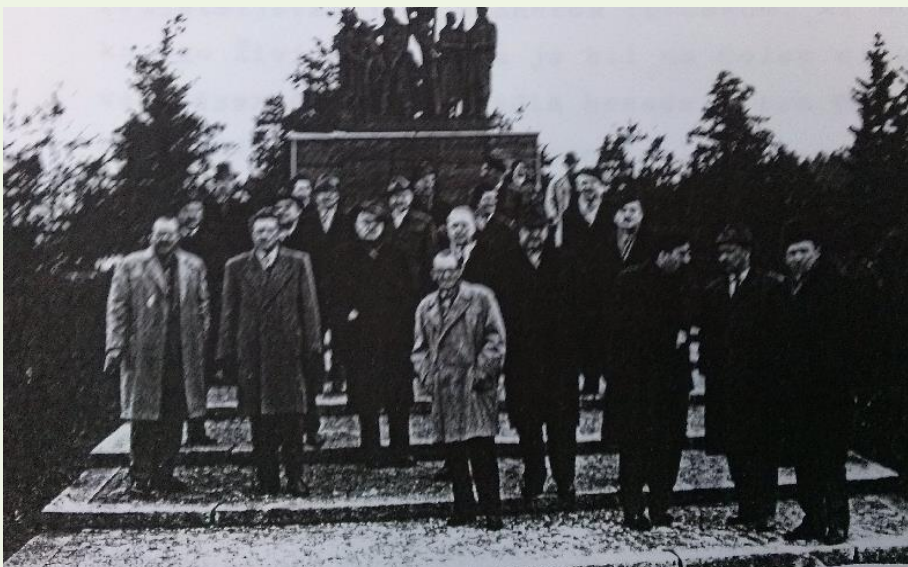
prinesel k nam na šolo. Priložil je tudi naslednje fotografije.

Dan šole v Rimskih Toplicah,
na Roševi levi je pesnica
Pavla
Rovan

Z izleta ZN NA Urhu pri
Ljubljani. Roš kaže na
drevo, kakor so privezali
žrtve

Z izletom na
ZN na Urh
pri Ljubljani

Moj prvi spomin, povezan s Franom Rošem, je pravzaprav posreden in izvira iz pripovedovanja starega očeta. Ta, Josip Kmecl se je pisal, je bil šolski sluga na ljudski šoli, kjer je učil Fran Roš. Večkrat je navajal (kako bi si bila sicer zapomnila!) dva verza, v katera je Roš zajel konec živahnega razpravljanja ali prerekanja med učitelji v zbornici, ko se je oglasil šolski zvonec:

"Potegnil Kmecl je na zvonec,
in bilo je prepira konec."

Najbrž se mu je zdelo imenitno, da ga je pesnik s priimkom vpletel v to sicer priložnostno besedno igrčko. Treba je upoštevati, da je bila razdalja med šolskim slugom in učitelji v predvojnih letih še zelo velika.

Drugi spomin sega v leto 1945, v zgodnjo pomlad. Vojne še ni bilo konec, Srbija z Beogradom, kjer smo takrat živeli, pa je bila že osvobojena. Roš je z ženo in hčerko prišel iz notranjosti v Beograd, da bi organiziral in vodil osnovno šolo za slovenske otroke. Mi, oče, mama in jaz, pa smo se odpravljali s posebnim vlakom v Bolgarijo, ker so Bolgari za več mesecev povabili otroke in vzgojitelje iz Srbije. Dogovorjeno je bilo, da bodo Roševi ta čas stanovali v "našem" stanovanju v Sarajevski ulici. Toda zgodilo se je, da nas v Sofiji ni bilo na seznamu, in tako smo se po dveh ali treh dneh vrnili v Beograd, v prejšnje stanovanje, seveda. Ne vem, kako so se znašli v Roševi, vsekakor pa vem, da se pisatelj ni razhudil ali razburjal, da je ostal miren in vljuden, čeprav se je znašel v stanovanjski stiski.

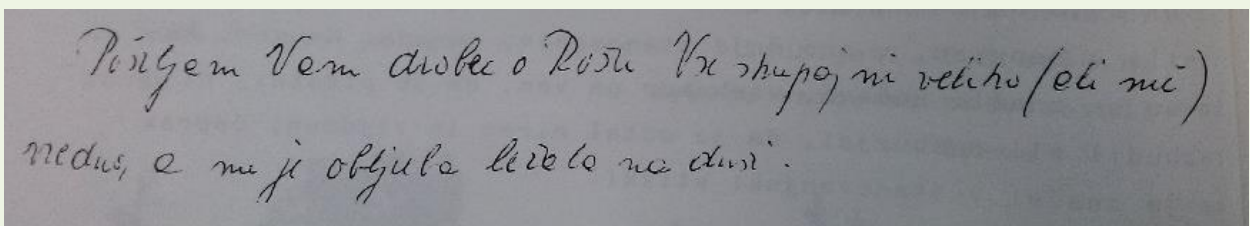
V povojnih letih sem Roša večkrat srečala, tudi na prireditvi v Narodnem domu, posvečeni njemu. Kot predsednica celjskega Slavističnega društva sem ga naprosila za predavanje o Rudolfu Maistru, ki je bil med celjskim službovanjem mentor Roševe literarne generacije. Bilo mi je malce nerodno, a po nepotrebem. Roš je brez pomislekov pristal. Zdi se mi, da kakke podobne prošnje sploh ni mogel odbiti. V nekdanji gimna-

zijski risalnici je potem pripovedoval o Maistru iz osebnih spominov. To predavanje ali pripovedovanje je predstavljalo osnovo za razpravo Maistrova celjska doba, ki je izšla kasneje v Celjskem zborniku.

Nekaj se mi je v Roševem vedenju še vtisnilo v zavest: Zdi, se mi, da so postavni, lepi moški pogosto domišljavi. Fran Roš je bil visokorasel, postaven, čeden, po mojem mnenju lep moški, povrh pa še pesnik in pisatelj, cenjen v našem okolju, pa vendar je bilo njegovo vedenje daleč od vsake vzvišenosti ali celo domišljavosti. Tudi pred znatno mlajšimi je s širokim zamahom roke snel klobuk in se globoko priklonil pri pozdravu. In ni se mu zdelo zamalo, da so ga tako pogosto vabili na srečanja z mladimi bralci tudi na podeželske šole. Ta priljudnost, prijaznost je bila pač značilna poteza njegovega značaja.

V Celju, 19. februarja 1997

Božena Orožen,
profesorica,
rojena 1929. leta,
Gledališki trg 8, Celje

Pričujem vam drobce o Rošu. Vse skupaj mi veliko (ali mi) medu, e mi je obljuba leželo na dnu.

K sodelovanju sva jo pisno povabili. Potem sva jo še dvakrat poklicali po telefonu. Obljubila je, da bo napisala, a ne takoj, ker pripravlja učne lističe iz slovenske književnosti. Zaupala sva ji. Lepega dne pa je prispelo pismo z njenim prispevkom in dobrimi željami.

M L A D I M J E B I L N A K L O N J E N

Z Rošem sva se spoznala takoj, ko se je vrnil iz izgnanstva. Služboval je kot šolski nadzornik za področje Celja in okolice, jaz pa sem delala pri prosveti za Celje-mesto.

Ker je bil tako prisrčen, sva se dobro razumela. Navezala sva dobre tovariške odnose, čeprav sem bila zelo mlada. Bil mi je zelo naklonjen in zaupal mi je, a ne samo meni, tudi druge mlade je upošteval kot sebi enakovredne.

Zelo se je razveselil, ker sem se odločila, da bom nadaljevala šolanje na učiteljskišči, ki mi ga je vojna namreč prekinila. Rekel je:

"Zdaj boš pa prava prosvetna delavka!"

Pozneje sva se velikokrat srečala v mestu in se pogovarjala. Prijel me je pod roko in me povabil:

"Pojdi, greva na kavico!"

Zavila sva v Evropo in pripovedoval mi je o izgnanstvu v Srbiji, ker je vedel, da je moj mož Srb.

Imela sva skupne prijatelje, predvsem profesorja Albina Podjavorška in Janka Pogačnika, ki sta že oba pokojna.

Ker je bil moj mož oficir, sem živela v raznih krajih tedanje Jugoslavije, zato sem bila v Celju, kamor sem se redko vračala, zelo rada, saj sem vse poznala. Kadarkoli sem prišla v Celje, sva se z Rošem srečala. Pripovedoval mi je o celjski posveti, ki ji je bil zelo vdan, sodeloval je pri vseh kulturnih dogodkih v Celju.

Leta 1953 sem se za šest let vrnila v Celje, kjer sem poučevala na II. Gimnaziji, v izgradnji, kjer je danes III. osnovna šola. Tako sva se z Rošem zopet srečala in prijateljsko kramljala o raznih dogodkih.

Potem sem se z družino preselila v Beograd.

Spominjam se, kako je iz Celja pripeljal prvi VLAK BRATSTVA. Čakala sem na železniški postaji. Roš ni silil v ospredje, čeprav je bil organizator. Izstopil je sredi množice. Ker pa je bil posebna osebnost, sem ga takoj opazila in mu stopila nasproti. Prijateljsko sva si stisnila roki in se objela.

To je kot preblisk, nekaj drobcev, spominov na človeka, ki je bil v mojih očeh zelo velik in cenjen.

Ivanka Žagar-Milovanovič,

V Celje, 20. februarja 1997

Upokojena ravnateljica iz Ljubljane,
Rožna dolina, C I/16, Ljubljana,

rojena 1925. leta

Zanjo nama je povedal gospod Rudi Vizjak.

Gospa Ivanka Žagar-Milovanovič je triindvajset let službovala kot ravnateljica, v Beogradu in na osnovni šoli Vlada Miklavca v Ljubljani.

Poklicali sva jo v Ljubljano, kjer stanuje v Rožni dolini na C 1/16. Rekla je, da ne bo pisala niti govorila po telefonu, ampak bo prišla v Celje. Tako je omenjenega dne res prišla. Čeprav so bile počitnice, sva prišli v šolo, kjer smo se dobile. Pa ni bila sama, s sabo je pripeljala še prijateljico Mileno Mrevlje, ki je tudi poznala Frana Roša. Ura in pol je minila, kot bi trenil. Seveda se besede niso vrtele samo okoli Frana Roša, ampak smo se z njimi sprehodile tudi po drugih zanimivih osebnostih.

O Č E T O V P R I J A T E L J

Frana Roša sem poznala že od mladih let, Velikokrat se je oglasil pri nas. Bil je prijatelj z mojim očetom in mamó. Veselili smo se njegovega obiska. Teško smo čakali, kdaj bo zopet prišel, saj smo vedeli, da bo s sabo prinesel sodobno literaturo, ki smo jo vsi radi prebiralí. Radi smo kramljali z njim. Bil je prijeten sogovornik. Navadno smo govorili o politiki in seveda o pedagoških problemih.

Še danes ga imam v mislih kot preudarnega človeka, ki je spoštoval svoje sogovornike. Ko sem bila mlada učiteljica, sem mu pripovedovala svoje šolske dogodivščine in z veseljem me je poslušal. Mlajših ni nikoli podcenjeval, ampak jih je vedno upošteval kot enakovredne.

Po mestu je hodil s širokim klobukom. Bil je posebna osebnost. S svojo zunanostjo je vzbujal pozornost tudi v mlajših ljudeh.

Ko so učenci začeli tekmovati za BRALNO ZNAČKO, smo ga šolniki vabili na obiske k učencem. Včasih smo ga hoteli na več šolah istočasno. Rad je prihajal na šole, ker je imel rad ljudi, posebno otroke. Kot prijeten družabnik je mnogim generacijam mladine ostal v nepozabnem spominu.

V Celju, 19. februarja 1997 Vera Strehovec,
upokojena ravnateljica II. OŠ
v Celju, rojena 1923. leta,

Malgajeva
ulica, 4
Celje

Na neki šolski
Proslavi, Fran
Roš tretji z
leve

13. januarja je gospa Strehovčeva prinesla v šolo fotografijo Frana Roša na neki proslavi. Dober mesec kasneje pa je svoje spomine nanj povedala kar po telefonu.

Vera Strehovec je hčerka učitelja Jožeta Pečnika, ki mu je Fran Roš leta 1960 ob devetdesetletnici napisal posvetilno pesem z akrostihom. (Raziskovalne naloge o Franu Rošu, št. 16, str. 18)

P R I P O V E D O V A L M I J E P R A V L I C E

Kot otroku mi je Fran Roš, ki je bil stričev prijatelj, pripovedoval pravljice. Tako sem ga poznala že od mladih nog. Zelo sem ga spoštovala, saj sem se od njega marsičesa naučila. Tako prijeten je bil.

Potem sem bila v službi pri Zvezi prijateljev mladine v Celju. Skupaj sva veliko delala za bralno značko. Obiskoval je učence na šolah in jim bral svoja dela. Za njegovo dolgotrajno delo z otroki ga je Zveza prijateljev mladine počastila in nagradila z zlato značko. Takrat je rekel:

"Za to se moram tebi zahvaliti!"

Vedno sem mu rekla: "Tovariš Roš, ..."

Ni mu bilo všeč, zato me je vprašal:

"Zakaj govoriš z mano tako uradno, saj se že toliko tel poznavava? Zakaj me ne sprejmeš...?"

Z njim se nisem mogla drugače pogovarjati kot skrajno spoštljivo. Zame je bil duševni velikan, do katerega sem čutila globoko spoštovanje.

Vem, da je dobro sodeloval s Stanetom Terčakom, ki je pisal knjigo o ukradenih otrocih. Pomagam mi je, mu svetoval. Terčak je zanjo prejel nagrado, za kar je bil v veliki meri zaslužen tudi Roš, a v svoji dobrotljivosti in blagohotnosti tega sploh ni omenjal.

Bil je silno skromen. Njegovi prijatelji in znanci pri Zvezi prijateljev mladine smo ga vzpodbujali in ga nagovarjali, da bi svoje otroške zgodbe zbral, jih izbral in jih dal natisniti v knjigo. Nasmehnil se je, zamahnil z roko in rekel: "Saj ni vredno."

Kako lepo je znal pripovedovati! Njegovo leporečje! Še vedno mi je pred očmi. Veliko mi je pomenil. Do njegove osebnosti še danes nosim v sebi globoko spoštovanje. Tega ne znam napisati z besedami in ne povedati, kar čutim do njega. Vse, kar napišem, se mi zdi preskromno, nevredno njegove osebnosti. Zato sem vse, kar sem napisala, raztrgala. Ni se mi zdelo vredno njegove veličine.

Za frankolovske žrtve je napisal pesnitev Frankolovo. Deklamirali so jo ob obletnici tragičnega dogodka vsako leto dvanajstega februarja. Hči in sestra dveh tamkaj obešenih

mi je pripovedovala, kako ji gre ta pesem do srca kot nič drugega.

Sreča je, da je vaša šola ohranila Roševo ime, da bodo bodoče generacije vedele, kdo in kaj je bil in kaj je napravil za mladino in za Slovence nasploh. Lepo je, da raziskujete njegovo delo in življenje in tako ohranjate spomin nanj, da ga bo lahko pomnil še mlajši rod.

V Celju, 18. marca 1997

Ivica Fišer,
upokojena učiteljica,
gospodinjstva,
in družbena delavka,
rojena 1925. leta,
Prežihova 1, Celje

Gospa Ivica Fišerjeva je navdušeno sprejela najin klic in odobravajoče pritrčila najinemu delu. Frana Roša je dobro poznala, zato nama je z veseljem obljubila, da bo razmislila o njem in napisala. Potem se je pa precej zavleklo. Gospa Fišerjeva je bila zadržana z družinskimi težavami, zato je pisanje preložila. Dolgo je nisva klicali, nato pa sva jo spomnili na obljubo. Navdušeno je pripovedovala, kako ga je spoznala. Nato je rekla, da bo Roša še vedno čuti tako spoštovanje, da mora res dobro premisliti, kako bo povedala. Tako sva jo klicali trikrat, da sva izvedeli še nekaj zanimivih doživljajev in podatkov.

P R I T E G O V A L J E L J U D I S S V O J O
M I L I N O

S Franom Rošem sem se prvič srečala, ko je ob neki priložnosti prišel na delavsko univerzo. Doma sem imela njegovo knjižnico Pesmi iz ječe in pregnanstva. Rekla sem mu, da sem vesela, ker sem ga spoznala osebno, kajti do zdaj sem poznala le njegove pesmi.

"Ko bom prišel naslednjič, mi boste povedali, katera vam je najbolj všeč," je nadaljeval pogovor.

"Že zdaj vam lahko povem, da so mi vse všeč, čeprav spominjajo na žalostne dneve," sem mu povedala svoje mnenje.

"O, ste pa navihano prijazni," je povedal z nasmehom. "Ko se bova zopet srečala, vam bom pokazal še nekaj svojih pesmi."

Naslednjič sva se srečala na tržnici. Skoraj sva se prezrla, ker sem odzdravljala nekemu znancu, čeprav je bila Roševa silhueta takšna, da je nisi mogel prezreti.

Zelo sem hitela, saj sem si vzela le nekaj minut med malico za nakupovanje na trgu. Mudilo se mi je nazaj v služno.

"Gospa Železnik, skoraj ste šli mimo mene!" me je nagovoril po pozdravu.

"Zelo sem hitela," sem se v zadregi opravičevala.

"Nikar ne hitite! Umirite se, greva lepo počasi. Najprej bova šla pogledat rože! Katere imate najraje?" me je povabil na sprehod med stojnicami.

"Vse, le teloha ne," sem rekla.

"Zakaj?" ga je zanimalo.

"Zato, ker nič ne pove. Rada imam zvončke, trobentice, spominčice, skromne rože," sem naštevala.

"To vam pristaja," je ugotovil.

Tako sva hodila po trgu med stojnicami in občudovala navadno travniško cvetje, ki so ga branjevke prinesle prodajat. Šega-vo se je pogovarjal z njimi, a zelo prijazno. Potem je kupil šopek cvetja in rekel:

"To je za vas!"

Nato sva šla še naprej po trgu od stojnice do stojnice. Minila je ura in nič več se mi ni mudilo, saj sem se v Roševi družbi popolnoma umirila.

Čez tri tedne je zopet prišel na delavsko univerzo. Povprašal

je po meni, a me ni bilo. Mojim sodelavkam je rekel:
 "Nekaj imam za gospo Železnik, a ji bom osebno izročil."

Nato sva se srečala v pionirskem domu.

"Zdaj pa nimam zraven, kar sem vam namenil. Obljube ne morem izpolniti," mu je bilo žal.

"Čutim se krivo, ker se nisem zahvalila, da ste me iskali," sem se opravičevala.

"Pravkar sem pisal in črtal, ker mi ni bilo všeč," je razlagal. "Kot učitelj sem do sebe zelo strog."

"Težko je misliti, da ste strogi, ker iz vas sije sama milina," sem dejala.

Zaiskrile so se mu oči:

"A res?"

Kadar sva se srečala, mi je vedno poklonil pozornost. Zelo rada sem ga imela, ker sem čutila njegovo izredno bogastvo duše. Največkrat sva se pogovarjala o otrocih. O njih je govoril ljubeče. Posebno rad je pripovedoval o svojih vnukih. Koliko resnične ljubezni je bilo v njegovih besedah, ki so zveneale mehko in toplo. Povedala sem mu o svojih sinovih in z zanimanjem me je poslušal. Rad je imel vse otroke, o njih je govoril z veliko ljubeznijo. Rad je hodil tja, kjer so se zbirali otroci. Iskal je stike z ljudmi, ki so bili povezani z otroki. Obiskoval je šole in tam otrokom prebiral svoja literarna dela zanje.

Fran Roš je bil topla duša, svojevrstna osebnost, zato so ga imeli povsod radi. Pritegoval je ljudi s svojo milino, s svojo tišino, v katero je dal svojo prijaznost.

"Aparat mi ne deluje," je pripomnil in govoril tiho.

"Veste, ne slišim," je rekel polglasno.

Doživljala sem ga izredno toplo in takšen se je tudi dajal. Čutila sva to drug v drugem in se pogovarjala in tako me je zaneslo v njegov svet, skozi katerega sem šla za nekaj bežnih trenutkov.

Njegovih obljubljenih zapisov, žal, nisem nikoli dobila.

Prepričana sem, da gotovo ni bilo bolj vrlega Celjana, kot je bil Fran Roš. Zagotovo je bil izjemen človek, ki je s svojo osebnostjo pritegoval ljudi. Ostal mi bo vedno v prijetnem spominu.

Vesela sem, da se po Franu Rošu imenuje šola v Celju in da na njem skrbite, da ga Celjani ne bi pozabili.

V Celju, 17. marca 1997

Silva Železnik,
Pesnica, upokojena uslužbenka,
rojena 1934. leta,
Pleteršnikova 1, Celje

Gospo Silvo Železnik sva čisto naključju srečali in se pogovarjali z njo. Vprašali sva jo, če je poznala Frana Roša, pisatelja in učitelja.

"Seveda!" je navdušeno odgovorila.

Potem sva jo zaprosili, če bi nama hotela kaj napisati o njem. Z veseljem je sprejela zadolžitev. Potem pa se je nekoliko zapletlo. Ko sva jo poklicali po telefonu, je ni bilo doma ali pa jo je preganjala časovna stiska. Ni utegnila izpolniti obljube. Nazadnje sva se dogovorili, da bo svoje spomine na Frana Roša povedala po telefonu, saj je zadnje dneve veliko razmišljala o njem. Besede in misli so kar vrele iz nje. Komaj sva dohajali zapisovati. Večkrat sva jo morali prositi, naj govori bolj počasi, da ne bova česa izpuстили. Potem sva zapis dopolnili in uredili. Nekaj drobcev pa seveda nisva mogli zapisati po nareku. Škoda.

P R I J A T E L J I N S V E T O V A L E C

Poznala sem ga, prijatelja, človeka s srcem in dušo. Bil je resnično velik človek, moj večni vzor.

Minila so leta od njegove prerane smrti, a se mi zdi, kot da je bilo to včeraj. Zame je bila njegova prijateljska beseda lepa in polna čustev. Kotiček v mojem srcu bo vedno njegov.

Pisala sem pesmi, življenjske zgodbe, tudi ljubezenske. Ali pišem zase? Kdo, ki rad bere, bi jih morda prebral in ocenil? Tako bi vedela, kakšno je to moje delo.

Poznala sem pisatelja Frana Roša. Srečevala sem ga v gledališču, na koncertih, tudi v mestu. Ko sem ga nekoč srečala na ulici, je prijazno pozdravil. Ustavila sem korak ter ga prosila, da bi pregledal moje pesmi.

"Ja punca," je dejal, "tu ni ulici ne more. Prinesi mi domov svoje umetnine!"

Obljubil je, da me bo naslednji dan sprejel. Koman sem dočkala ure, da bom govorila z njim, z znanim pedagogom.

Ko sem naslednjega dne vstopila v njegovo hišo, me je čakal. Nasmehnil se je in naročil:

"Pridi po pesmi naslednji torek."

Dolge so bile ure čakanja. Dnevi so se vlekli. Končno je prišel torek! Odšla sem k Franu Rošu domov. Prijazno me je sprejel.

"Si kar dobro začela s svojim delom. Kar tako naprej! Kar tako naprej! Prinesi še, kar boš napisala," mi je rekel.

Mnogo sem pisala in čakala na pohvalo. Srečevala sva se v mestu. Mnogokrat je sam odnesel domov moje pisanje in mi ga naslednjič vrnil.

Bilo je megleno jutro, ko sva stopala po ulicah. Iz megle sva šla v slaščičarno na sedanjem Glavnem trgu. V prijetnem kotu sva našla mizo za naju. Mnogo sva govorila o pesmih. Bil mi je vedno pripravljen pomagati, svetovati. Čutila sem, da se je najino prijateljstvo utrdilo, da sva bliže tistemu, kar sem v resnici čutila do njega. V srcu sem nabirala moč, da ne bi pokazala svojih resničnih čustev do njega. Drag mi je postal, zaupala sem vanj.

"Prebral sem tvoji novi zvezek," je spregovoril. "Povej mi,

kateri film si gledala, da si jokala!"

"Bil je žalosten konec," sem rekla.

"Tudi marsikatera tvoja pesem ima žalosten konec. Dobro si opisala pevko Jeanete Mac Donald in opernega pevca Edija Nelsona, kruta smrt ju je razdvojila. Pevec je padel zadet od pištrole ljubosumnega moža," se je razgovoril.

"Res je," sem odgovorila, "usoda je bila zanju kruta."

Med pogovorom o ljubezni mi je nežno prijel obe roki ter ju močno stisnil v pest in dejal:

"Veš, draga moja resnična prijateljica, zaradi ljubezni, prave, resnične, je vredno točiti solze."

Mnogokrat je govoril, koliko mu pomenim.

"Pogrešal bi te, če te ne bi videl dalj časa. Zato želim, da pišeš. Tudi jaz pišem; v pesmih je delček moje izpovedi," se je zamislil.

Presenečena sem ga pogledala in mu odgovorila:

"Dragi prijatelj, tudi ti si pomemben na tej moji poti. Ob tebi sem srečna in sproščena."

Še sva se srečevala. Pisala sem pesmi in ugotavljala, da sva srečna, kadar sediva v slaščičarni. Ker sva tja večkrat zahajala, naju je gospod slaščičar poznal in je imel za naju vedno pripravljen kotiček.

Nekega dne, bi je lep sončen dan, narava je bila posuta s cvetjem, sva morala na isti torek v Ljubljano vsak po svojih opravkih. Peljala sva se skupaj in med vožnjo občudovala čudovito pokrajino. Pogovarjala sva se, da bova oba napisala pesem o našem Celju, o reki Savinji in o lepoti tega dela Slovenije. Ko sva se vračala, sva pesem dokončala. Dala sva ji naslov Ob Savinji. Najina skupna pesem je bila najin simbol, po katerem sva se spominjala drug drugega.

"Prevzel bom predavanja. Dalj časa bom odsoten. Ne bova se videla," je povedal.

"Pa saj bom našel tvojo telefonsko številko," je nadaljeval.

Res se nisva videla. Mnogo sem pisala in čakala. Potem me je bolezen nenadoma priklenila na posteljo. Sporočila sem mu, da sem bolna in da bom poklicala takoj, ko bom zdrava. Minilo je enajst dni. Počasi sem okrevala.

Nekega avgustovskega jutra sem kot ponavadi vklopila radijs-

ki sprejemnik. Poslušala sem poročila in obvestila.
 "Mnogo prerano je preminil človek - velikan..." sem slišala,
 nato pa še njegovo ime in priimek.
 Stisnila sem roko v pest, poiskala zavetišče v postelji ter
 skrila solze in žalost v blazino.
 "Kaj bom brez tebe, nihče me ne bo razumel?!" sem jokala.

Pospremili smo ga na zadnji poti. Mnogo nas je bilo.
 "Ne bom pokazala svoje žalosti!" sem si govorila.
 Poiskala sem si prostor, skrit za drevjem. Jokala sem in go-
 vorila:
 "Dragi, najdražji prijatelj, kako kruta je usoda. Ni pustila
 da bi se še naprej družili najini poti. Vedi, da v mojem sr-
 cu ne boš nikoli pozabljen..."

Velikani naj bi večno živeli!

V Celju, 19. marca 1997

Zofija Jazbec,
 domača pesnica,
 upokojena uslužbenka,
 Na otoku 2, Celje
 rojena 1922. leta

Spoznali sva jo s posredovanjem staršev. Vesela je bila, ko
 sva ji povedali, katero nalogo delava.
 Ko sva jo povabili k sodelovanju, se je navdušeno odzvala na-
 jini želji.
 Gospa Zofija Jazbec je začela pisati rime že kot desetletna
 deklica. Pozneje je pisala priložnostne pesmi ob raznih praz-
 nikih. Njene pesmi so bile objavljene v Celjskem tedniku, v
 Obrazih (letnik 12, številka 3-4, stran 81, Razuzdanost).
 Na literarnem večeru v Osrednji knjižnici Celje jih je
 brala gledališka igralka Nada Božičeva (12.
 11. 1982). Nekaj jih je poslala na ZKO v Ljubljano. Zbirke
 še ni izdala.
 Rada potuje. Bila je že po vsej Evropi. Rada hodi v gledališč-
 če, operne hiše (v Ljubljani, na Dunaju, v Gradcu in Maribo-
 ru, na koncerte.

M O J I M Š A L A M S E J E O D S R C A
N A S M E J A L

S Franom Rošem sva bila zelo dobra znanca, prijatelja. Z njim sem se družila kot družbena delavka. Takrat sem stanovala pri Marinčkovih v današnji Kosovelovi ulici. (Fran Roš, ki ni nikoli o nikomur znal govoriti slabo, mi je o njih povedal nekaj zanimivih zgodb, kako smo bili izseljeni v Srbijo in kako so se vrnili...)

Ker se rada šalim in pripovedujem šale v svojem revirskem narečju, sem tudi v njegovi družbi pripovedovala doživljaje iz naše vasi Brdce pri Dolu pri Hrastniku. Roš se jim je vedno od srca nasmejal.

Rada sem se pogovarjala z njim. Bil je telo topel. Nikoli ni govoril z jezavim glasom, vedno je bil umirjen. Vsakomur je znal prisluhniti. Človek bi pričakoval, da bo zaradi svoje naglušnosti govoril preglasno, vendar je bil razgovor z njim kot zaupno prijateljsko kramljanje. Vedno si je naslonil uho z roko in se sogovorniku približal. Prepričana sem, da ni bilo človeka, ki ga ne bi cenil.

V Celju, 20. februarja 1997

Milena Mrevlje,
upokojena socialna delavka,
rojena 1921. leta,
Kajuhova 9, Celje

Gospa Milena Mrevlje je spremljala gospo Ivanko Žagar-Milovanovič na obisk k nam na šolo. Ker pa je tudi sama poznala pisatelja Roša, nama je povedala nekaj spominov nanj.

R O Š E V A P E S E M Z A O T V O R I T E V
N O V E T R G O V S K E Š O L E

Moja mama se je poznala z Roševo mamó, zato sva se poznala tudi midva. Kadar sva se srečala, sva se pozdravila. Med nama je bila velika starostna razlika, zato prijateljskih stikov nisva navezovala.

Ko sem bil ravnatelj trgovske šole, smo gradili novo šolo. Po prvotnih načrtih bi naj bila končala že leta 1957. Ker pa ni bilo materiala, se je gradnja zavlekla do naslednjega leta. Pouk je do tedaj potekal na raznih drugih šolah.

Za otvoritev šole sem želel pesem celjskega avtorja. Ker sem vedel, da Fran Roš piše pesmi, in ker sem ga tudi osebno poznal, sem ga prosil, če nam za to priložnost napiše pesem. Z veseljem je ustregel moji želji.

Šola je bila svetla in moderna. To je bila sploh prva šola na širšem območju celjskega področja, ki je bila zgrajena po drugi vojni. Roš je v svoji priložnostni pesmi šolo predstavil takšno, kot je bila.

Desetega februarja 1958 smo se preselili v novo šolo. Na proslavi s je pesem deklamirala Silva Erjavec, dvanajst dni kasneje pa je bila širša proslava, tedaj jo je deklamirala Ljudmila Mlakar.

V Celju, 18. februarja 1997

Ludvik Rebeušek,
prof. mag., upokojeni ravnatelj,
rojen 1921. leta,
Lepa pot, 4, Celje

Gospod Ludvik Rebeušek nam je svoj prispevek dostojanstveno sporočil po telefonu. Za podatek, kdo je deklamiral Roševo pesem na prvi proslavi, je posebej poklical.

N A P I S A L J E P E S E M U P O K O J E N C E V

S Franom Rošem sva se poznala, ko sem se iz Maribora preselil v Celje. Oba sva že bila upokojenca. Skupaj sva hodila h krožku upokojenih prosvetnih delavcev. Zbirali smo se v bivši gostilni Pošta na Aškerčevi ulici. Tam sva predavala o zgodovini Slovencev.

Fran Roš je bil izredno inteligenčen in široko razgledan, zelo podkovan z znanjem, a tudi umetniška duša. Nikoli se ni razburjal. Vse probleme je rešil mirno.

Takrat sem bil predsednik pevskega zbora upokojencev in dogovorila sva se, da bo napisal pesem o upokojencih. Šestnajste ga marca 1975 mi jo je poslal skupaj s pismom, v katerem je sporočil, da je spremenil prvotno besedilo v veselo in šaljivo. Potem jo je uglasbil pevovodja Rafko Gorenjšek.

Po Roševi smrti je Juro Toplak pri krožku upokojenih prosvetnih delavcev predlagal, da bi se v Celju novo zgrajena šola imenovala po Franu Rošu. Na občini so to potrdili in tako se zdaj vaša šola imenuje po njem.

Leta 1977, ko je bil Roš že pokojni, me je Društvo upokojencev iz Čuprije povabilo na slovesnost, ki so jo pripravili. Tam sem spoznal, kako zelo so v Čupriji cenili Frana Roša. Spoznal sem tudi gospo Erženovo, hčerko škofjeloškega sodnika, ki mi je podarila knjigo, zgodovinski zbornik, v katerem je opisal Fran Roš. Knjigo sem predal v Osrednjo knjižnico Celje.

V Celju, 7. marca 1997

Božidar Jarnovič,
upokojeni ravnatelj,
rojen 1913. leta,
Ulica frankolovskih žrtev 15, Celje

Božo Jarnovič
leta 1977 na
obisku v Čup-
riji, prvi z
leve

Gospod Božo Jarnovič je bil edini, ki se je odzval na najin oglas v Novem tedniku. Prišel je na našo šolo in pripovedoval svoje spomine na Frana Roša.

N J E G O V A P O D O B A J E Š E V E D N O
P R E D M A N O

Ne bom veliko vedela, nekaj pa gotovo.

Frana Roša sem poznala že pred drugo svetovno vojno, ko sem bila računovodkinja v knjigarni pri Goričarju (To je bila knjigarna v današnji Stanetovi ulici, kjer ima zdaj svoje prostore knjigarna Mladinska knjiga.). Včasih sem pomagala tudi pri prodaji knjig. Tam sem službovala od leta 1937.

Vem, da je bil Fran Roš vsak dan v knjigarni, kjer sva se pogosto srečevala. Če sem mu poiskala kakšno knjigo, ki jo je želel pogledati, mi je bil neizmerno hvaležen. Pogovarjala sva se o vsakdanjih rečeh, a tudi o političnih dogodkih, ki so bili zanimivi za tisti čas. Včasih me je vprašal, kako je z mojim bratom pesnikom Matejem Borom, kako živi, kaj dela. Moj brat je bil takrat direktor ljubljanske Drame. Potem je dobil status svobodnega umetnika.

Roš si je v knjigarni ogledal vse nove izdaje knjig, a tudi revije in časopise.

Včasih je pripovedoval o izgnanstvu v Srbiji. V knjigarni sva se srečala do leta 1948. Tedaj so jo nacionalizirali. Odšla sem v službo v banko.

Odtlej sva se le redko videla, navadno na ulici. Takšnih Celjanov, kot je bil Fran Roš, ne pomnim. Nikoli se ni delal pomembnega, ampak je vedno ostal preprost, priljuden, simpatičen. Pozoren je bil do vsakogar in do vsega. O njem bi lahko rekla le vse najlepše. Vedno je nosil črn klobuk in temen plašč, ki je bil navadno odprt.

Roševa osebnost se je vtisnila globoko v moj spomin. Takole ga vidim! Če zaprem oči, je njegova podoba pred mano.

V Celju, 27.2.1997

Anica Tovornik,
upokojena računovodkinja,
sestra pesnika Mateja Bora,
rojena 1908. leta
Mariborska 28, Celje

Nekajkrat sva se dogovorili za obisk pri njej. Končno sva uspeli. Stara hiša ob Mariborski cesti veruje skrivnosti preteklosti. Tu živi Borova sestra Anica. Za blizu devetdeset let je še čila. Dneve preživlja po natančno določenem urniku.

P R I H A J A L J E V K N J I Ž N I C O

V Osrednji knjižnici Celje sem delala od leta 1964. Fran Roš je redno prihajal v oddelek za odrasle, kjer si je izposojal knjige. Kadar sem hotela poiskati lepši izvod knjige, je vedno rekel:

"Saj se ni treba toliko truditi!"

Bil je zelo vljuden obiskovalec knjižnice. Za vse usluge je bil knjižničarkam zelo hvaležen.

V Celju, 5. februarja 1997

Terezija Krajnc
višja knjižničarka, upok.,
rojena 1940. leta,
Celestinova 32, Celje

Gospa Terezija Krajnc nama je povedala, da je Fran Roš rad prihajal v knjižnico že pred dvema letoma, ko je še delala. Ugotovila je namreč, da sva z osnovne šole Frana Roša. To sva si zapomnili in jo zdaj, ko zbirava spomine na pisatelja, poklicali po telefonu. Razvedrila se je klica in rekla, da bo malo premislila. Ko sva jo naslednjič poklicali, nama je povedala nekaj spominov. Žal, več se ni spomnila.

T A K O M E J E P O Z D R A V L J A L S A M O
P I S A T E L J F R A N R O Š

Preden sem prišla iz Rač v Štore, sem pisatelja Frana Roša poznala samo po nekaterih njegovih pesmih. Tudi potem je preteklo kar nekaj vode po Voglajni, preden sem ga imela prilično osebno spoznati. Z njim sem se nato pogovarjala le dvakrat.

"K pisatelju Rošu bova šla. Poznal je Mateja Bora in napisal bo imenitno vezno besedilo za vaš recital," je odločil ravnatelj osnovne šole v Štorah Janez Rauter pred osemindvajsetimi leti.

Bilo je pusto februarско dopoldne, ko sva se odpeljala v Celje na Jenkovo ulico trideset. Odprla nama je gospa Roševa in takoj nato se je izza njenega hrbta prikazal obraz sivolasega moža, ki naju je prisrčno povabil v svojo delovno sobo, polno knjig. Moja zadrega je bila velika. Kljub njegovi prijaznosti se nisem počutila sproščeno in sem na vprašanja le na kratko odgovarjala in mu izročila izvod Borovih pesmi, izbranih za recital. Z ravnateljem Rauterjem sta obudila še nekaj spominov in poslovila sva se.

Spremno besedilo, ki ga je takrat Fran Roš napisal za Borov recital, s katerim so učenci nastopili na Naši besedi, žal, ni več ohranjeno. Tudi v pisateljevi zapuščini ga nisem zasledila.

"Letos bomo ob podelitvi bralnih značk povabili na šolo književnika Mateja Bora in Frana Roša," je povedal ravnatelj Janez Rauter spomladi 1970. leta.

Slovesnost smo pripravili v šolski telovadnici. Frana Roša sem takrat videla drugič. Sedel je na stol ob mizi, ki je bila namenjena gostoma - njemu in Mateju Boru. Pred pričetkom programa je mirno obsedel in se ni vključeval v pogovor. Samo opazoval je otroke in nas odrasle in izžareval posebno pozitivno energijo, ki se je razlivala okoli njega. V žepu je pestoval slušni aparat (kar sem izvedela kasneje), na mizi pred sabo pa je imel mapo s svojimi deli.

Po programu, ki so ga pripravili učenci, je najprej bral svoje pesmi Matej Bor. Nato je Roš prebral nekaj otroških pesmi in črtico. Na koncu ni pozabil učencem privoščiti lepih in

in vzpodbudnih besed.

Ravnatelj je po programu gosta povabil v zbornico.

"Lepo šolo imate," mi je prišepnil Roš na poti v prvo nadstropje in opazoval notranjost za tisti čas res veličastne zgradbe.

"Da, res!" sem mu pritrdila. "Skoraj nova je še"

Nekega dne po tistem srečanju s pesnikom v Štorah sem odšla po opravkih v Celje. Hodila sem po Stanetovi ulici. Pred knjigarno Mladinska knjiga mi je nasproti prišel Fran Roš. Preden sem ga sploh lahko pozdravila, je z zamahom roke v nekakšnem loku snel svoj črn klobuk in se spoštljivo priklonil ter prijazno pozdravil. Nisem mogla verjeti svojim očem, tako sem bila presenečena. Za trenutek sem bila kot okamene-la, preden sem lahko pozdravila.

"S čim sem si zaslužila tako nevsakdanje spoštljiv pozdrav?" sem se spraševala.

Tedaj še nisem poznala in doumela Roševe velike pozornosti do znancev. Pozneje sem se o tem večkrat prepričala, a vedno znova sem se počutila zelo počaščeno. Tako prijazno, pozorno in spoštljivo ter galantno me je pozdravljal samo pisatelj Fran Roš.

V Celju, 11. februarja 1997

Ljudmira Conradi
predmetna učiteljica
in knjižničarka,
rojena 1942. leta,
Šercerjeva 18, Celje

Tudi najina mentorica je obljubila, da bo napisala, česar se bo spomnila, čeprav se je z njim pogovarjala le dvakrat (kot mentorica dramskega krožka in kot mentorica bralne značke), ko je poučevala na osnovni šoli v Štorah, a se ji je tako vtisnil v spomin, da ga ne more pozabiti. Zgolj slučaj pa je, da že enajst let z učenci raziskuje njegovo delo in življenje.

S R E Č A N J E V P A R K U

Otroke sem peljala na sprehod v park. Tam je na klopi sedel sivolas mož in bral knjigo. Ko smo šli mimo njega, se je ozrl na nas in se nasmehnil. Potem so se otroci igrali. Sivolas gospod, ki ni bil nihče drug kot Fran Roš, česar tedaj še nisem vedela, se je začel z otroki in z mano pogovarjati. Takoj sem ugotovila, da je vreden pozornosti, kajti s svojimi toplimi besedami mi je v trenutku naredil življenje lepše.

Vedno sem si želela, da bi ga še srečala in poklepetala z njim, a to se ni zgodilo. Potem se ga le še kdaj bežno srečala. Ko sem prejela Roševo priznanje, sem bila bolj srečna kot drugi. Srečo, ki me navdaja, ker sem ga poznala, sem prelila v pesem.

KOŠČEK SREČE

Poznala sem mislečega človeka,
vrednote prave cenil je vse dni.
Ustvarjal, pisal modre stihe veka,
spontano ljubil dobre ljudi.

Sedel na klopi v parku s knjigo v roki,
pokazal mi z veseljem vse strani
in vtisi so ostali prav globoki,
podal mi tople roke je v dlani.

Beseda prava me je osvežila
kot dežne drobne kaplje plodna tja.
Takrat veselje v srcu sem čutila,
vzljubila sem življenje, kar se da.

Ko Roševo priznanje sem prejela,
svetloben bil je vedri moj pogled.
Najlepši košček sreče sem ujela,
za vedno v srcu je ostala sled.

Spoznali sva jo po
naključju. Ko je iz-
vedela, kaj delava, je
vsa srečna napisala
to pesem in nama jo
povedala kar po tele-
fonu. Fran Roš je na-
njo napravil nepozaben
vtis, čeprav sta se
srečala le enkrat.

V Celju, 18. marca 1997

Ivana Dješnič,
upokojena ravnateljica vrtca,
pisateljica
rojena 1932. leta,
Kocbekova 4, Celje

B I L J E N A J B O L J Š I S O S E D

Fran Roš je bil moj sosed okrog dvajset let. Njegova hiša stoji nasproti naše, zato sva se večkrat videla. Lahko povem, da je bil najboljši izmed sosedov, zelo prijeten gospod. Silno smo ga spoštovali. Ko me je zagledal pred hišo, je visoko dvignil klobuk in prijazno pozdravil. Do vseh okoli sebe je bil izredno ljubezniv.

Velikokrat je sedel poleti na vrtu ter bral in pisal.

Kadar je prišel kateri izmed njegovih dveh otrok z družino domov na obisk, je bil zelo vesel. Posebno toplo je sprejemal svoje vnuke.

Večkrat so prihajali k njemu na obisk različni pomembni ljudje. Spominjam se profesorjev Antona Aškerca in Zorana Vudlerja, upokojenega učitelja Rajhmana in mnogih drugih, ki sem jih pač slučajno videl prihajati k njemu.

Med našo in njegovo družino so vladali mirni, topli in spoštljivi odnosi. Bil je takšen človek, da bi si ga vsakdo želel za soseda.

V Celju. 20. marca 1997

Franjo Kopitar,
upokojeni trgovski
potnik,
rojen 1916. leta,
Jenkova 21, Celje

Nazadnje sva se spomnili, da bi nama lahko kaj o pisatelju Franu Rošu povedal tudi kdo izmed sosedov iz Jenkove ulice v Celju. Izbrali sva gospoda Franja Kopitarja, ki stanuje v svoji hiši nasproti Roševe. Velikokrat je ustregel najini želji.

S P O M I N I S O D E L A V C E V P R I

U M E T N I Š K E M U S T V A R J A N J U

B E Ž N A S R E Č A N J A S P I S A T E L J E M
 F R A N O M R O Š E M

Predno sem pisatelja osebno spoznala, sem brala njegove zgod-
 bice o medvedku Rjavčku in o Juretovem popotovanju. Takrat
 je bilo malo knjig za šolarke in šolarje in vsaka izvirna
 slovenska noviteta je bila zelo zaželena.

Srečala, bežno srečala, pa sva se s pisateljem pozimi leta
 1940, v letu, ko smo že vedeli, da ne bomo ušli vojnim grozo-
 tam. Bilo je, kot da se z visokega hriba nad nami vali stra-
 hoten plaz in nihče mu ne bo ušel. Nihče. Fašistične in naci-
 stične horde so bile pripravljene za krvave pohode.

Takrat je pisatelj Josip Ribičič sklical sestanek izbranih,
 naprednih učiteljev in profesorjev. V gostilno Pri kolovra-
 tu v Ljubljani smo prišli: pisatelj Fran Roš iz Celja, pesni-
 ca Anica Černejeva, ki je bila profesorica pedagogike na lju-
 bljanskem učiteljišču, Oskar Hudales, pisatelj in učitelj iz
 Maribora, Albret Širok, primorski učitelj in pisatelj, profe-
 sor France Brenk, takrat poklicni svetovallec pri prvi sloven-
 ski Poklicni svetovalnici v Ljubljani in jaz.

Bilo je dopoldne in pogovor je vodil Josip Ribičič, ki je
 bil že prekaljen borec za slovenstvo, saj je z družino pribe-
 žal iz Trsta, kjer je ustanovil list za slovenske šolarje,
 mesečnik Naš rod.

Tiho smo poslušali in vedeli, da snujemo vzorec rešitve za
 svoj rod izpod okupatorjeve oblasti. Dva okupatorja sta div-
 je oborožena že grozeče stala pred slovenskimi vrati.

To je bil prvi in zadnji sestanek in potem pisatelja Roša
 dolga vojna leta nisem več videla, saj so ga z družino prese-
 lili, nasilno preselili, v Srbijo. Le skromne cule so smeli
 vzeti s seboj. Tudi Hudalesovo družino so preselili čez noč.
 Anica Černejeva je umrla v nemškem taborišču smrti, v Ravens-
 brücku, France Brenk je moral v zapor, v koncentrat in potem
 je šel v partizane, jaz pa v ilegalno.

Šele po končni strašni štiriletni vojni sva se s pisateljem
 Franom Rošem spet srečala. Obiskal me je v uredništvu Mladin-
 ske knjige, kjer sem srbela za natis knjig za mlajše bralce.
 Prinesel mi je svojo knjižico Dija. Koj smo jo uvrstili v
 knjižni program za bralce prvih razredov osnovnih šol in ji

dali nov naslov Medvedek Dija. Naprosili smo slikarko Maro Kraljevo in ustvarila je očarljive ilustracije. Ljubezniva, trdo vezana knjižica je bila koj razprodana. To je bilo leta 1962. Potem mi je pisatelj prinesel še dva teksta za zbirko Čebelica: Letalec Nejček in Vid Nikdarsit. Obe slikanici so šolarji navdušeno sprejeli.

Leta 1976 so poleti otvorili novo knjigarno Mladinske knjige v Celju. Pisatelj me je ljubeznivo vabil in še danes mi je srčno žal, ker nisem znala ustreči njegovi želji. Najbrž me je pestila kakšna bolezen.

Pisatelj Fran Roš je bil čudovit človek. Bil je ves naklonjen ljudem okoli sebe, v njegovem srcu ni bilo zlega niti za makovo zrno. Kadar je prišel k meni v uredništvo, sem čutila, kako neverjetno pozitiven je bil. Nisva dosti govorila. Neverjetno količino pozitivnega mišljenja in čutenja je imel.

Roš je pisal knjige tudi za odrasle bralce, dobre knjige. Pisal je povesti in kratko prozo. Za njim bo ostala neizbrisana sled v zapisih o slovenski književnosti.

V Ljubljani, 28. februarja 1997

Kristina Brenkova,

dr. pedagogike, upokojena urednica MK, pisateljica,
rojena 1911. leta,
Peričeva 1, Ljubljana

Pri pisateljici Kristini Brenkovi naju je napovedala gospa Francka Toplak, ki se z njo pozna že iz mladih let. Bili sta sošolki. Ko sva poklicali, naju je že pričakovala. Čeprav še ni prebolela gripe, nama je z veseljem pripovedovala o svojih srečanjih s Franom Rošem. Ker pa se je čez nekaj dni že bolje počutila in se ji verjetno tisto, kar nama je povedala, ni zdelo dovolj dobro, nama je svoje spomine na pisatelja še napisala.

I L U S T R I R A L A S E M N J E G O V I
 Č E B E L I C I

Moj spomin na Frana Roša sega v tiste dni, ko smo se izgnanci sestajali v naši slovenski kuhinji v Paračinu, kjer je bilo središče vsega našega dogajanja. Tu smo se hranili, se dogovarjali o delu, ki smo ga skupaj opravljali, tu smo čakali na novice o naši domovini in smo ob raznih priložnostih tudi izvajali kulturne prireditve. Prav tu pa sem tudi prvič, kot mlada gimnazijka, slišala imeni Fran Roš in Anton Ingolič. Oba sta bila kot mnoge slovenske zavedne družine izgnana iz domovine, le da ne v Paračin, ampak v Čuprijo in Jagodino. Osebno sem tega čudovitega in šarmantnega gospoda spoznala, ko sem se na njegovo željo oglasila na njegovem domu v Jenkovi ulici v Celju. Sprejel me je postaven možki, plemenitih potez, črnih oči in belih las. Kot slikarko me je takoj očaral njegov obraz, iz katerega je žarel topel in prijazen nasmeš. V hipu sva se našla in postala sem njegova sodelavka.

V tistem času je sodeloval z nekim tržaškim časopisom (ali revijo - ne vem natančno) za otroke. (To je bil Galeb. Pripona avtoric.) Prosil me je za ilustracijo krajše povesti. To je bil najin skupni začetek.

Kasneje sem ilustrirala njegovi drobni knjižnici, ki sta izšli pri zbirki Čebelica. To sta bili Vid Nikdarsit in Letalec Nejček. Druga je bila namenjena pisateljevemu vnuku, ki je venomer sanjal, da bo letal po zraku, pa čeprav samo z ušesi. Vid Nikdarsit pa je bil namenjen vsem tistim lenuhom, ki jim je bilo vedno samo do jela, nikoli pa ne do dela.

Obe knjižici sem ilustrirala z veseljem, kajti vsebinsko sta me obe zelo pritegnili.

Za skupno sodelovanje sva s pisateljem Franom Rošem prejela priznanje kulturne skupnosti mesta Celja ob slovenskem kulturnem prazniku leta 1973.

Poleg del za otroke in mladino ne gre prezreti njegove knjige Slovenski izgnanci od leta 1941 - 1945, kjer je opisana trnova pot slovenskega naroda, a tudi posameznikov, ki smo jo Slovenci doživljali pod nemškim nacizmom.

Žal, Frana Roša je smrt prehitro iztrgala iz slovenskega

kulturnega prostora. Prepričana sem, da bi bil le-ta bogatejši še za mnogo njegovih del.

Izola, 10. marca 1997
ob 16. uri

Darinka Pavletič-Lorenčak,
akademska slikarka,
rojena 1924. leta,
Brodarjeva 1, Celje

Darinka Pavle-
Tič-Lorenčak:
ilustracija Ro-
ševe pravljice
Letalec Nejček

Z gospo slikarko Darinko Pavletič-Lorenčak sva se dogovarjali, da jo bova obiskali med 14. in 28. februarjem, a zaradi časovne stiske tega nisva storili. Potem je bilo prepozno, saj je šestega marca odšla na intenzivne pevske vaje s pevskim zborom upokojencev v Izolo, kjer naj bi ostala do 18. marca. Potem pa bi bilo prepozno za obisk, saj morava naloge do takrat že skoraj končati. Zato je obljubila, da bo v Izoli svoje spomine na Frana Roša napisala in nama jih poslala. Tako je tudi storila, čeprav je zaradi vaj imela malo časa. Veseli sva bili, ker je obljubo izpolnila.

T O J E B I L S K R O M E N, V E S T E N I N
P O Š T E N M O Ž

Frana Roša sem poznal kar nekaj desetletij. Spoznal sem ga v svojih osnovnošolskih letih. Prihajal je k moji pokojni mami, dolgoletni učiteljici na celjski mestni osnovni šoli. Pripravljala sta razprave za seje takratnega banovinskega Učiteljskega združenja. Oba sta bila velika borca za socialne in stanovske pravice učiteljev. Gospod Roš je imel običajno referat, moja mama pa ga je v razpravi podprla. Z največjim zanimanjem sem ju poslušal, predvsem Roševo kleno slovensko besedo.

V naslednjih letih sva se s prijateljem Rošem srečevala na ulicah, saj sva stanovala v bližini.

Prebral sem vse njegove knjige, pozoren pa sem bil tudi na njegove članke v časopisih, ki so se zelo pogosto pojavljali v njih.

Še vedno mi je pred očmi njegova postava z oguljenim širokokrajnim klobukom in sivim plaščem. To je bil skromen, vesten in pošten mož. Veliko je vedel in znal.

Ko sem pred dobrimi tremi desetletji pričel urejati celjski časopis Lepo mesto, sem se spomnil na gospoda Roša, da bi mi pri pisanju in urejanju časopisa lahko pomagal. Stopil sem k njemu domov in ga naprosil za sodelovanje. Rad je pristal. Tako mi je dolga leta pomagal pri urednikovanju kot lektor in korektor, saj je bil imeniten slavist. Za vsako številko je prispeval tudi članek z zgodovinsko ali literarno vsebino in imenitne besedice, ki so odraz tistega časa o malih, a pomembnih rečeh. Veliko sva se pogovarjala, predvsem med vožnjo, ker smo takrat tiskali časopis Lepo mesto v Krškem. Marsikaj mi je povedal. Vse zelo vljudno, a korektno. Nikdar ni nikogar žalil, čeprav so njemu nekateri namenili marsikatero žaljivo besedo.

Lahko bi rekel, da je bilo njegovo sodelovanje pri časopisu vzorno, čeprav je bil honorar nadvse skromen. Tako sem z leti spoznal dušo in srce tega plemenitega in socialno čutečega človeka.

Ko je umrl, sem mu v Lepem mestu namenil celo stran, ki so jo izpolnili: nekrolog, članki in velika slika.

O spominih na pokojnega pisatelja bi lahko še veliko napisal, saj je v mojih predalih zakopanih kar nekaj njegovih pisem in tipkopisov ter mojih zapisov o njegovem delu. Samo še to. Gospod Roš je bil imeniten sodelavec, socialno čuten mož, ki me je marsikaj naučil, kar mi je prišlo zelo prav pri mojem dolgoletnem publicističnem in organizacijskem delu.

Pokojnika se spominjam z vsem spoštovanjem; večkrat, predvsem ob božiču pa prižgem tudi svečko na njegovem grobu.

V Celju, 28. januarja 1997

Zoran Vudler, profesor - publicist,
rojen 1921. leta,
Kosovelova 21, Celje

Upokojeni profesor Zoran Vudler stanuje v Kosovelovi ulici številka enaindvajset v Celju. Z njim sva želeli govoriti po telefonu in ga naprositi za sodelovanje, vendar ga nikoli ni bilo doma. Kadar sva klicali, je bil na dializi. Nisva vedeli, da je tako bolan. Že po prvem razgovoru pa je z veseljem obljubil, da bo napisal svoje spomine na Roša. Po zapis sva odšli k njemu na dom.

H O D I L J E K M E N I V R E D A K C I J O

Pesnika Frana Roša se najbolj spominjam iz časov, ko je hodil k meni v redakcijo Novega tednika in Radia Celje. To je bilo v pritličju sedanjega Zdravstvenega doma Celje, v Gregorčičevi ulici.

Nikoli ga ne bom pozabil. Visok. Nikdar brez klobuka. V ponošenem plašču. Skromen in prijazen, nasmejan. Osebnost, celjska osebnost. Prinašal je pesmi in črtice, ponudil kakšno besedilo v objavo. Rad je pokramljal. Ni imel navade, vsaj spomnim se ne, da bi se zasedel. Predvsem si je želel pogovorov o literaturi in kulturi in všeč mu je bilo, ker smo tedaj začeli v Celju snovati nekatere kulturne prireditve, pomembne za Slovenijo. Najprej kulturno akcijo Naša beseda, izdajali smo literarno revijo Obrazi, potem smo ustanovili nacionalno filmsko manifestacijo Teden domačega filma in še marsikaj bi se dalo napisati.

Imel sem vtis, da je bil z nami, mladimi, ki smo takrat šele začeli odraščati v kulturni in politiki. Pesnika, dramatika in pisatelja Frana Roša, ki je veliko storil za dokumentiranje usod slovenskih pregnancev v Srbiji v letih 1941 do 1945, sem vedno sprejemal kot enega redkih celjskih ustvarjalcev, ki je doživljal usodo literata v provinci. Zlasti glede njegove mladinske literature se mu je dogajala krivica. Če bi ustvarjal v Ljubljani, bi bil zagotovo bolj opažen. Morda se tudi Celje takrat ni dovolj zavedalo kulturnega in ustvarjalnega dela Frana Roša.

V Celju, 23. februarja 1997

Jože Volfand,
dipl. sociolog,
direktor Fiet-Medie,
rojen 1944. leta

Poslali sva mu vabilo za sodelovanje in dolgo ni bilo nobenega odgovora. Ko sva ga poklicali v njegovo podjetje Fit-Media, je povedal, da najine pošte ni dobil. Potem je kmalu prispel njegov zapis spominov na Frana Roša.

M O J I S P O M I N I N A F R A N A R O Š A

Bil sem menda v četrtem razredu osnovne šole, ko sva z očetom koračila po sredi mesta, po Prešernovi ulici proti železniški postaji. Ko sva prišla do tedanjega Titovega trga, je bila pred postajnim poslopjem zbrana velika množica ljudi, vmes pa zastave in transparenti z napisi o bratstvu in enotnosti. Na tribuni je stal visok možki, zdi se mi, da v temno sivi obleki in s širokokrajnim klobukom na glavo. Vehamentno je govoril, da se je njegov glas razlegel po trgu in bližnjih ulicah ter pod kostanji, ki so, sam Bog ve koliko let, vsak dan čakali vlake na postaji in spremljali usodo potnikov.

Šele pozneje, čez nekaj let, sem bolje spoznal, kaj je pomenilo ime Frana Roša, pesnika in pisatelja, predvsem pa šolnika. Moje prvo srečanje z njim je bilo torej na javnem mestu ob prihodu vlaka bratstva in enotnosti v Celje; Roševo življenje pa je bilo povezano s Srbijo, saj so bili njegovi in on sam med drugo svetovno vojno izgnan v Čuprijo.

Pozneje, ko sem se vključil v celjsko javno, predvsem kulturno življenje, in ko sem tudi kot novinar spremljal tovrstno dogajanje, sva večkrat sedela na kakšnem sestanku in paberkovala o tem in onem. Bil je izredno blag človek, prijaznega pogleda. Neločljiv je bil od svojega klobuka in velike aktovke. Nekaj posebno človeško toplega je bil tudi njegov pogled skozi velika očala.

Ko smo v Celju začeli leta 1969 izdajati literarno revijo OBRAZI, je rad sodeloval, čeprav so nas mlade, ki smo se zbirali okrog revije, in njega, starosto celjskih literatov, ločevala leta.

Ko je Državna založba Slovenije leta 1971 izdala knjigo Korporal Huš in druge zgodbe, sem ga prosil za intervju za Novi tednik in ljubeznivo se je odzval moji želji. Ob pogovoru na njegovem domu v Jenkovi ulici številka 30 mi je podaril omenjeno knjigo in vanjo napisal posvetilo z naslednjimi besedami:

"Tovarišu Dragu Medvedu v iskrenem spoštovanju in prijateljstvu."

Ta knjiga mi je še danes drag spomin.

Živo mi je ostalo v spominu njegovo spremljanje družbenih

sprememb, ki so se tedaj zrcalile v kompliciranem samoupravnem organiziranju tudi v kulturi. Kot šolnik je bil v sedemdesetih letih seveda že upokojen, kot pisatelj in kulturnik širokega duha pa je bil še vedno zelo aktiven. Sicer ga je zadnja leta mučilo predvsem oslabeledo srce, pa tudi naglušen je že bil. Če sva hodila po ulici in so mimo naju vozili težki tovornjaki, sva morala malce postati, da se je hrup poleg in sem mu moral stavek ponoviti, da ga je slišal.

Jezile so ga neumnosti, ki so jih počeli kratkovidni, predvsem po duhovno omejeni politiki tedanjega časa. Fran Roš je namreč, velikokrat mi je to sam povedal, bil predan svoji domovini in rad je imel ljudi. Zato ni nikoli maral, da bi mu kdo pri tem postavljajl ideološke meje. Zaradi značilnosti časa tega ni javno pretirano obešal na zvon, v srcu in dejanjih pa je bil zvest svoji vesti. Zato je bil zadnja leta svojega življenja po tej plati zagrenjen in je večkrat prav ogorčeno reagiral na kakšen pojav, ki mu je botrovala omejena administrativna ali pa ideološka miselnost.

Nekajkrat sva skupaj tudi nastopala na literarnih večerih, nazadnje v Mozirju v letu njegove smrti, trinajstega februarja 1976, v počastitev slovenskega kulturnega praznika. Tisto leto sva bila nazadnje skupaj ob njegovem zadnjem javnem nastopu, ko je odpiral novo knjigarno Mladinske knjige v Staretovi ulici v Celju.

V Celju, 13. februarja 1997

Drago Medved,
samostojni novinar in publicist,
rojen 1947. leta,
Škapinova 1, Celje

Že ob prvem telefonskem vabilu za sodelovanje v začetku decembra je prijazno obljubil, da bo z veseljem napisal svoje spomine na pisatelja Frana Roša. Vendar mu je zaradi službenih obveznosti uspelo to napraviti šele februarja.

S P O M I N I N A P I S A T E L J A I N
P E S N I K A F R A N A R O Š A

Pisatelja in učitelja Frana Roša sem spoznal že leta 1946, ko sem bil na pedagoškem seminarju v Celju. Takrat je bil okrožni šolski nadzornik in nam predaval. Obiskoval nas je tudi na šolah.

Moja pokojna žena Darinka pa ga je spoznala že leta 1945, ko je bila na okrajnem ljudskem odboru v Celju referentka na prosveto.

S pisateljem sva se srečala na celjskih ulicah pozneje, ko sva bila z ženo nameščena na osnovno šolo v Socki leta 1948 in kasneje.

Fran Roš je bil vodja celjskih literatov. Vodil je njihov krožek. Člani so se zbirali v mali dvorani Narodnega doma, kjer so brali svoja dela. Pri tem so razvijali živahne debate. Tudi moja žena je bila članica tega krožka. Spominjam se kako mi je pripovedovala, kako ji je Roš priporočal, da naj večkrat kaj napiše.

Pogosteje sem se z Rošem srečeval po letu 1954, ko sva bila z ženo prestavljena iz Socke na osnovno šolo v Novo Cerkev. Večkrat sva ga povabila, da naj obišče našo šolo v vasi. Mojemu vabilu je rad ustregel in je bil do aprila 1961 že dvakrat na šoli.

Učenci so se ga vedno zelo razveselili in so ga pozorno poslušali, ko je bral odlomke iz svojih del. Zadnjič nas je obiskal skupno z ravnateljem osnovne šole Vojnik Juretom Toplakom. To je bilo osemnajstega junija 1968. takrat se je z učenci tudi fotografiral. Na to srečanje me silovito spominja fotografija, ki predstavlja obisk Fran Roša pri našem učiteljskem kolektivu.

Ob tej priliki mi je ponudil tudi bratovščino. Rekel je: "S teboj pa bi se rad pobratil, ker imaš tako prijazen odnos do svojih stanovskih kolegic in vidim, da te imajo učenci radi. Pa tudi šolo in njeno okolico si lepo preuredil!"

Tako sva se pobratila. Tega njegovega priznanja sem bil zelo vesel. Med drugim nam je tedaj pripovedoval dogodke iz svojega življenja. Povedal je, kako je leta 1913 in 1914 obiskoval gimnazijo v Celju in se udeleževal literarnega krožka ta-

kratnih zavednih slovenskih dijakov. Krožek je vodil pesnik in poznejši general Rudolf Maister v svojem stanovanju. Dalje je pripovedoval o bojih za Koroško leta 1918 do 1919. Ko sem bil pozneje leta 1970 z ženo premeščen na IV. osnovno šolo v Celje, sva se z Rošem na celjskih ulicah pogosto srečevala.

Značilen je bil njegov klobuk s širokimi krajci. Ko je pozdravil, se je vedno prijazno odkril in se nasmeljal. Ta njegov prisrčen nasmeh in njegove tople besede mi bodo ostale v spominu do konca mojih dni.

Fran Roš je bil izredno ljubezniv in sproščen prijatelj. Takih ljudi pozneje v življenju nisem več srečal.

27. januarja 1997

Radi Vizjak, upokojeni
šolski upravitelj na OŠ
Nova Cerkev,
rojen 1918. leta,

Ob železnici 4,
Celje

Učiteljski zbor
v Strmcu s pisateljem Franom
Rošem in ravnateljem Jurom Toplakom 18. junija
1968

Gospod Rudi Vizjak, upokojen šolski upravitelj, je nazadnje služboval na IV. osnovni šoli. Upravitelj šole je bil v Strmcu, današnji Novi Cerkvi. Prvič sva se z njim pogovarjali osebno že marca lani. Obljubil je, da bo napisal. Ko sva ga septembra lani spomnili na obljubo, je pisanje preložil na čas po trgatvi. Ker pa je bila decembra trgatev že zdavnaj končana, sva ga povprašali, če je še pripravljen sodelovati. Seveda je bil, a do končanega zapisa sva ga poklicali še dvakrat, potem pa je seme "obrodilo".

S P O M I N N A P I S A T E L J A F R A N A R O Š A

Pisatelja Frana Roša se spominjam kot izredno prijaznega, rahlo raztresenega, nekoliko odsotnega, vendar v pogovoru vselej pozornega sobesednika. Spominjam se njegove gibke, lahkotne, hitre hoje, vase zazrtega pogleda, ko da bi bil še med potjo zatopljen v sovja nenehna snovanja. Širokokrajn, črn, gosposko bohemski klobuk, pod njim pa resnoben obraz in skrajno urejena obleka; to dvoje ko da nikakor ni šlo skupaj: pisateljsko bohemska natura in položaj prosvetnega delavca, ki je terjal vzorno nastopanje v javnosti. Dejansko je bil deležen vsega spoštovanja, kjerkoli se je pojavil, Fran Roš, kdo ga ne bi poznal, visokega, častitljivega, pokončnega moža. Srečala sva se dvakrat. Prvič, ko sem na novo priredil njegovo "Čarobno piščalko", pravljico v treh dejanjih (premiera je bila v SLG Celje 14. XII. 1968). v pravljici je bil natančno razmejen svet dobrega in zlega. Pristop k obravnavani tematiki je izdajal iz pedagoške narave pisatelja. Vse to je terjalo večjo igrivost in scensko dinamiko, humorno obarvanost tako negativnih kot pozitivnih likov. Skratka, iz svojih izkušenj, ki sem si jih nabral pri delu v gledališču, sem dal literarni podobi pravljice pravšen odrski okvir, ki ga je bil tudi avtor resnično vesel. Moj prispevek je bil torej bolj pisateljsko "obrtiške narave", dramaturško snovanje uprizoritve.

Za mojo mladinsko igro "Sekira" pa je treba povedati, da ni nastala po kakšnem odrskem delu Frana Roša niti se ne naslanja na motive njegovih pripovedk. Spominjam se, da mi je dal v branje dve ali tri pripovedke, mogoče tudi na mojo željo, da bi kakšno dramatiziral. To so bile zgodbe o hudobnih graščakih, dobrem očetu oskrbniku, bratcu in sestrici ter njunih zajčkih. Ta pobuda se ni uresničila. "Sekira" je nastala kot plod mojega lastnega iskanja, končni rezultat pa je bil "musical za vojaški boben in doraščajočo mladino". Pripovedno, po vsebini, žanrsko, po naslovu in pesmih se ne naslanja na pripovedke Frana Roša, vendar sem zaradi dogovora s pisateljem, da bi oblikoval odrsko delo po njegovih pravljicah, ohranil to idejo in jo do neke mere izrazil v opombi v gledališkem listu "po pripovedkah Frana Roša". (Premiera je bila

v SLG Celje 19. XII. 1970.)

V Celju, 11. marca 1997

Janez Žmavc,
upokojeni gledališki
dramaturg,
publicist in dramatik,
rojen 1924. leta,
Na otoku 17, Celje

Že januarja sva ga pisno povabili k sodelovanju, vendar ni odgovoril, zato sva ga poklicali na celjski naslov, a se ni nihče oglasil. Potem nama je njegov vnuk Gaj Žmavc, ki je učenec naše šole, povedal, da se večkrat začasno preseli v Slovenj Gradec, kjer v miru piše, in nama povedal naslov. Ko sva mu telefonirali v začetku februarja, je rekel, da nama do konca meseca ne bo mogel ustreči, ker nekaj piše. Potem sva počakali in ga v začetku marca znova poklicali. Tedaj je obljubil, da bo napisal in poslal, kar je kmalu uresničil.

TAKIH LJUDI, KOT JE BIL FRAN
ROŠ, NI VEČ

Kaj posebnega ne vem o Rošu. Toliko je bil starejši od mene. Poznala sem ga že kot otrok. Z njegovo hčerko Sonjo sva bili enako stari, bili sva prijateljici in sošolki, pravzaprav v paralelkah. Skupaj pa sva se igrali, ker smo bili skoraj sosedje. Roševi so stanovali v Jenkovi ulici, mi pa v Kosovelovi. Kadar je Roš šel mimo nas kratkohlačnih otrok, nam je vedno kaj ljubeznivega rekel, včasih me je pobožal po glavi.

Potem pa sem postala igralka. Spominjam se, da je prihajal na premiere, na vaje pa le, če smo igrali njegovo delo. S kakšno gesto je pozdravljal! Če me je srečal na ulici, me je vedno prvi pozdravil s tistim svojim enkratnim molierovskim priklonom in gibom desnice, ki je visoko privzdignila klobuk. Pri pozdravu se ga ni dalo prehiteti. Če sem se še toliko trudila, da bi ga prva pozdravila, mi ni uspelo. Po vojni sem vedno recitirala njegove pesmi, ki jih je napisal za razne priložnosti. Vse še imam shranjene. Fran Roš bo v mojem spominu ostal kot blag človek, zlata duša in človek, neponovljiv, enkratno. Takih ljudi, ki bi se tako vedli, kot se je Roš, danes ni več. Taki ljudje so izumrli.

V Celju, 10. marca 1997

Nada Božič,
upokojena gledališka
igralka,
rojena 1927. leta,
Na otoku 1, Celje

Svoje spomine na Roša nama je povedala po telefonu v poznih večernih urah.

FRAN ROŠ IN GLEDALIŠČE

Celjski prosvetni in kulturni delavec je imel gledališče zelo rad. Velikokrat si je ogledal gledališke predstave kot svetovalec in kot kritik. Ogledal si je vsako premiero celjskega gledališča in tudi predstave gostov iz Novega Sada, Beograd, Skoplja, Maribora, Nove Gorice, Trsta, Kranja, Ljubljane...

Sodeloval je tudi v upravnem odboru (od leta 1952). Skupaj z upravnikom gledališča Fedorjem Gradišnikom in Brankom Gombáčem, Lojzetom Filipičem, Janezom Žmavcem in drugimi je oblikoval gledališki program.

Rad se je pogovarjal z igralci in tehničnim osebjem, zato smo ga imeli radi in je bil pri nas vedno dobrodošel. Z mano se je prijateljsko pogovarjal. Prišel je v maskernico ali v frizerko-lasničarsko delavnico in svetoval kaj praktičnega v zvezi s frizurami in maskami, posebno pri svojih igratih.

V celjskem gledališču so igrali njegovo komedijo Mokrodolci (krstna predstava 4. maja 1946) in otroške igre Ušesa carja Kozmijana, Desetnico Alenčico in čarobno piščalko.

Spomnim se, da je Fran Roš v gledališču odkril spomenik igralcu Josipu Drobniču (leta 1954). Tistega dne je bila premiera predstave Matiček se ženi. Potem smo skupaj posedeli in kramljali o predstavi.

S svojimi prispevki je sodeloval tudi v gledališkem listu.

V Celju, 10. marca 1997

Vinsko Tajnšek,
upokojeni masker celjskega gledališča,
rojen 1926. leta,
Na zelenici 2, Celje

Gospod Vinko Tajnšek je na naši šoli maskiral učence dramskega krožka, ko so decembra lani in januarja letos igrali Rošvo Čarobno piščalko. Menili sva, da bi nama znal kaj povedati o Rošu; razveselil se je najinega vabila, a do uresničenja zamisli je trajalo kar nekaj časa.

Z A K L J U Č E K

"Fran Roš je bil tak človek, da bi ga morali iskati z lučjo," je povedala njegova nečakinja Mira Pejovnik. Tudi mnogi drugi informatorji so se približali njenemu mnenju. Nihče ni omenil nobene slabe misli ali značajne hibe. Ugotovili sva, da je trditev njegove nečakinje resnična. Takšnih Celjanov, kot je bil Fran Roš, ljudje ne pomnijo. To je druga ugotovitev, ki jo je prinesla najina raziskava.

Tako nama je šestdeset oseb, Roševih sorodnikov, prijateljev, učencev, dijakov, znancev... zapisalo ali pripovedovalo svoje spomine nanj. Štiriintrideset jih je napisalo, osemnajst povedalo po telefonu, pet jih je prišlo na šolo, dva sva pa medve obiskali na njunih domovih.

Morava priznati, da sva ob prebiranju zapisov ali ob poslušanju pripovedovanja uživali in si predstavljali, kako imenitno je bilo poznati Frana Roša, ga srečevati v mestu, se z njim pogovarjati ali biti njegov dijak ali dijakinja. Spoznali in čutili sva, kako je bogastvo svoje duše razdajal ljudem, kako nenavadno spoštljivo se je obračal k svojim sogovornikom, kako skromen je bil, kako mirno je prenašal nepredvidljiva doživetja, kako rad je imel ljudi in kako vsestransko razgledan je bil.

Žal nama je, da se ni še več ljudi, ki bi lahko morda še kaj zanimivega prispevali za nalogo, odzvalo najinemu vabilu. Posebno sva se razžalostili, ker se je Rošev sin, ki živi v Ljubljani kljub pisnemu vabilu in večkratnemu razgovoru po telefonu odločil, da ne bo pisal, ker mu pisanje ne gre od rok, saj je bolj tehnični tip, čeprav je pred tem že napol obljubil, da bo sodeloval.

Vseh, ki si niso vzeli časa, da bi pobrskali po svojih spominih in povedali kaj o pisatelju, res ne moreva naštevati.

Škoda pa je, da niso sodelovali pesnik Ervin Fritz, pisatelj Dane Debič, Rošev kolega z učiteljišča dr. Anton Sore, novinar Tone Vrabl in še nekateri.

Na koncu pa sva lahko le zadovoljni s svojim delom, čeprav je bilo naporno, saj sva zbrali spomine šestdesetih različnih oseb.

Rezultate najinega dela so gotovo uspešni. Z njimi sva dokazali, da Roševa osebnost še odzvanja v spominih ljudi, ki so ga poznali, še bogati njihova življenja in da spomini nanj umirajo z ljudmi.

Gotovo pa je velikega pomena za njegov spomin, da se po njem imenuje šola v Celju, ker bodo tudi v prihodnje poskrbeli, da pisatelj in pedagog Fran Roš ne bo pozabljen.

S

D O D A T E K

A N A L I Z A A N K E T E

**PRVO VPRAŠANJE-TI JE ZNANO IME FRAN ROŠ?
OSVNOVNA ŠOLA FRANA ROŠA**

RAZRED	ŠT. ANKET.	DA	NE	DA %	NE %
3. A	20	20	0	100	0
4. A	24	24	0	100	0
5. A	23	21	2	91	9
6. A	26	23	3	88	12
7. A	24	23	1	96	4
8. A	19	16	0	100	0
SKUPAJ	133	127	6	95	5

Na naši šoli sva anketirali učence a paralelk od tretjega do osmega razreda. Predvidevali sva, da bodo vsi anketiranci učenci naše šole na prvo vprašanje odgovorili pozitivno, a šestim učencem ime ni znano.

OSNOVNA ŠOLA FRANA KRANJCA

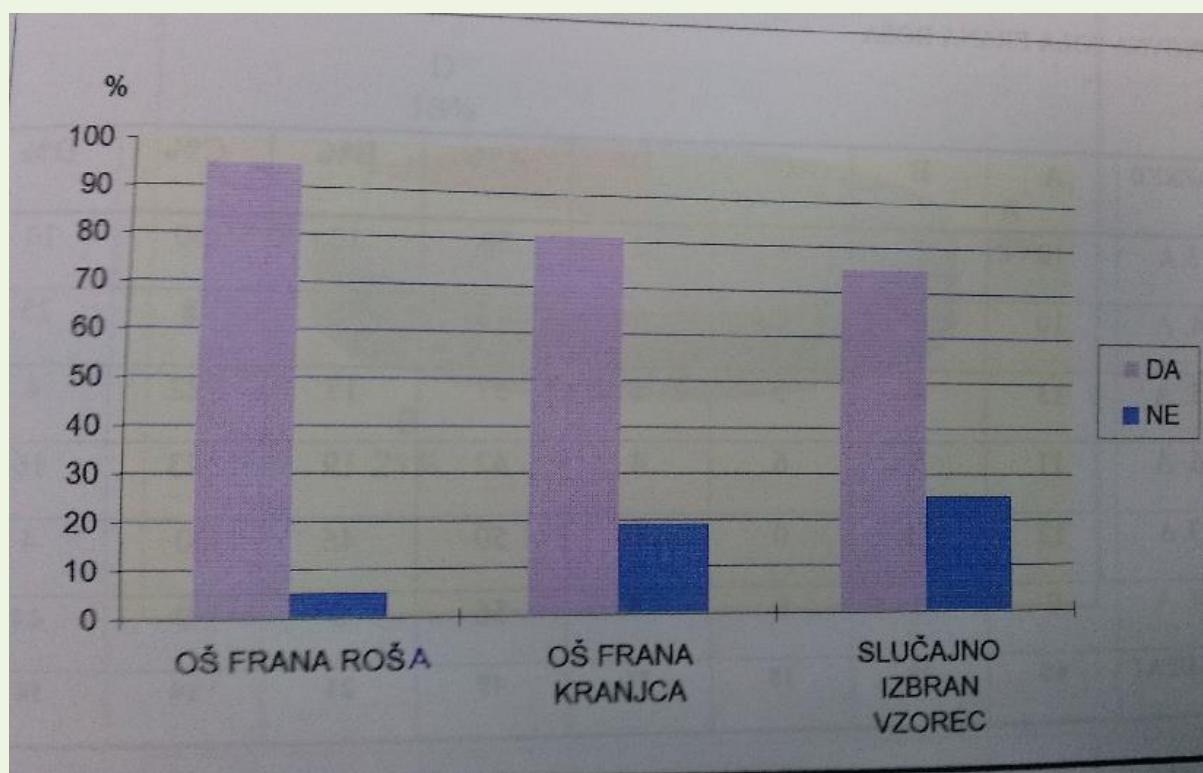
RAZRED	ŠT. ANAKET.	DA	NE	DA %	NE %
7. A	18	11	7	61	39
8. A	30	28	2	93	7
SKUPAJ	48	39	9	81	19

Na Osnovni šoli Frana Kranjca sva anketirali samo sedmi in osmi a. Zelo presenečeni sva bili, saj kar sedem učencev sedmega razreda ni poznalo imena Fran Roš.

Tudi pričakovali sva, da bo večji odstotek pritrdilnih odgovorov na naši šoli.

GRAFIČNI PRIKAZ REZULTATOV

- 1. VPRAŠANJE

DRUGO VPRAŠANJE-V ZVEZI S ČIM SI ŽE SLIŠAL ZA FRANA ROŠA?

A-V ZVEZI S ŠOLO

B-V ZVEZI S PISATELJEM

C-NI BILO ODGOVORA

D-NI BILO USTREZNEGA ODGOVORA

OSNOVNA ŠOLA FRANA ROŠA

RAZRED	A	B	C	D	A%	B%	C%	D%
3. A	10	2	6	2	50	10	30	10
4. A	10	6	2	6	42	25	8	25
5. A	13	4	5	1	57	17	22	4
6. A	11	5	6	4	42	19	23	16
7. A	12	11	0	1	50	46	0	4
8. A	9	0	0	7	56	0	0	44
SKUPAJ	65	28	19	21	49	21	14	16

Presenetilo naju je, da je kar šestnajst odstotkov anketiranih z naše šole nepravilno odgovorili.

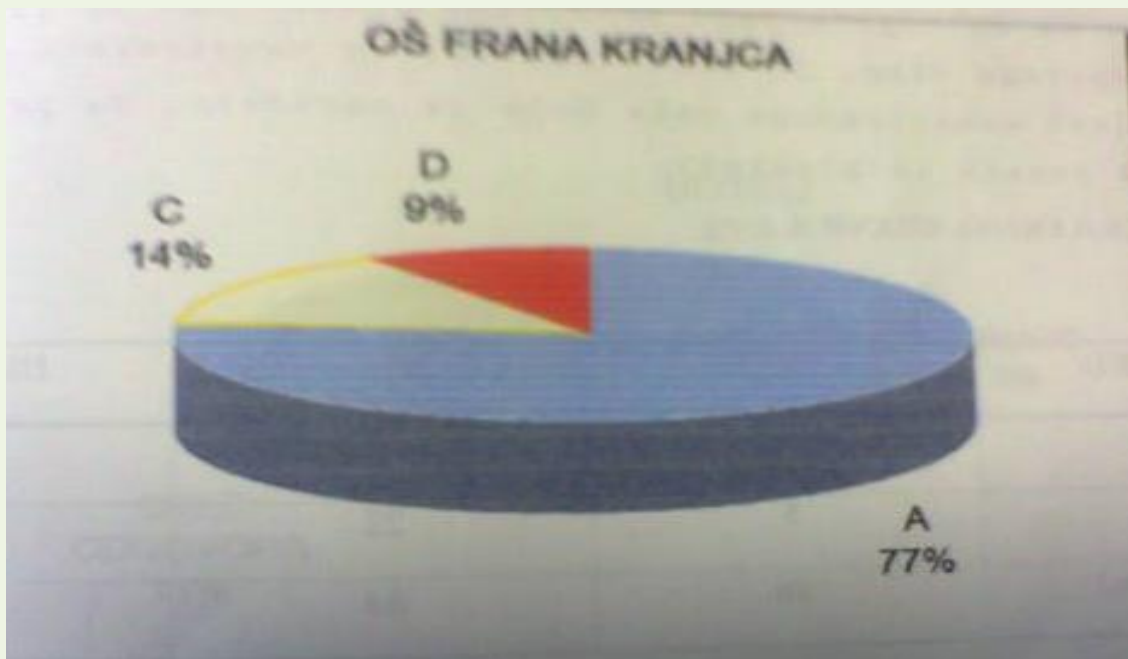
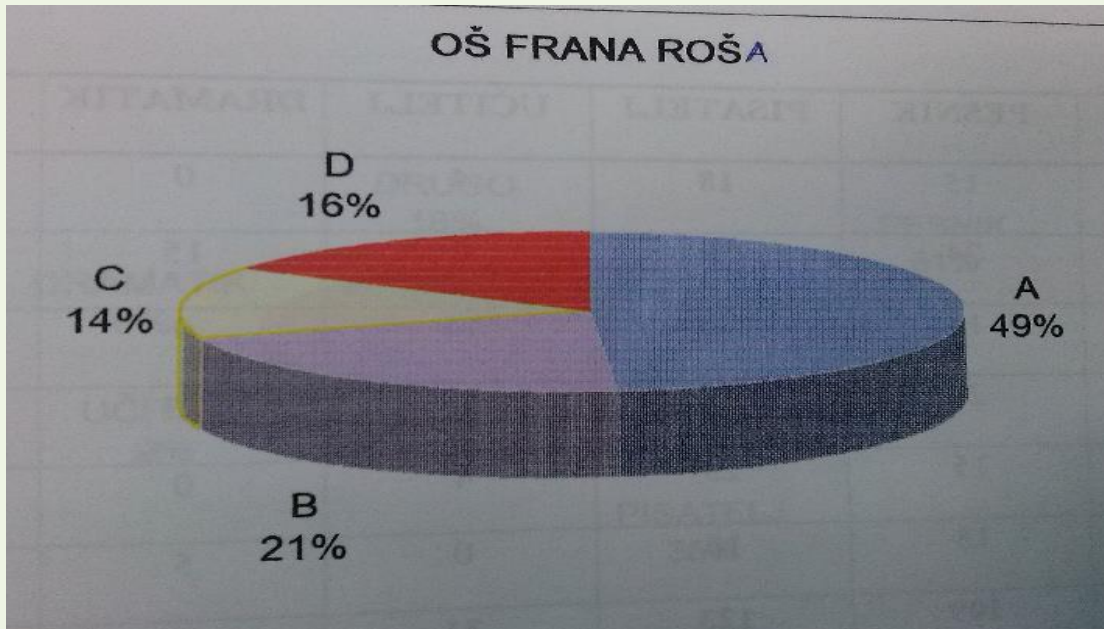
OSNOVNA ŠOLA FRANA KRANJCA

RAZRED	A	C	D	A%	C%	D%
7. A	13	5	0	72	28	0
8. A	24	2	4	20	9	13
SKUPAJ	37	7	4	77	14	9

Zanimivo je, da nihče od anketirancev na Osnovni šoli Frana Kranjca ni slišal, da je bil Fran Roš pisatelj. Uresničila pa so se najina predvidevanja, da bo večini anketirancev učencev znano njegovo ime po šoli.

GRAFIČNI PRIKAZ REZULTATOV

- 2. VPRAŠANJE

TRETJE VPRAŠANJE - KAJ JE BIL FRAN ROŠ?**OSNOVNA ŠOLA FRANA ROŠA**

RAZRED	PESNIK	PISATELJ	UČITELJ	DRAMATIK	DRUGO
3. A	15	18	4	0	7
4. A	24	23	0	15	9
5. A	18	20	15	0	9
6. A	22	23	8	13	6
7. A	15	23	4	0	17
8. A	15	16	0	5	8
SKUPAJ	109	123	31	33	56

Pričakovali sva, da bodo učenci višjih razredov naše šole več vedeli o Franu Rošu kot mlajši, ampak analiza anket je pokazala, da so odgovarjali približno enako. Ker je bilo vprašanje odprtega tipa, je bilo zelo veliko neustreznih odgovorov. Največ anketirancev naše šole je napisalo, da je bil Fran Roš pesnik in pisatelj.

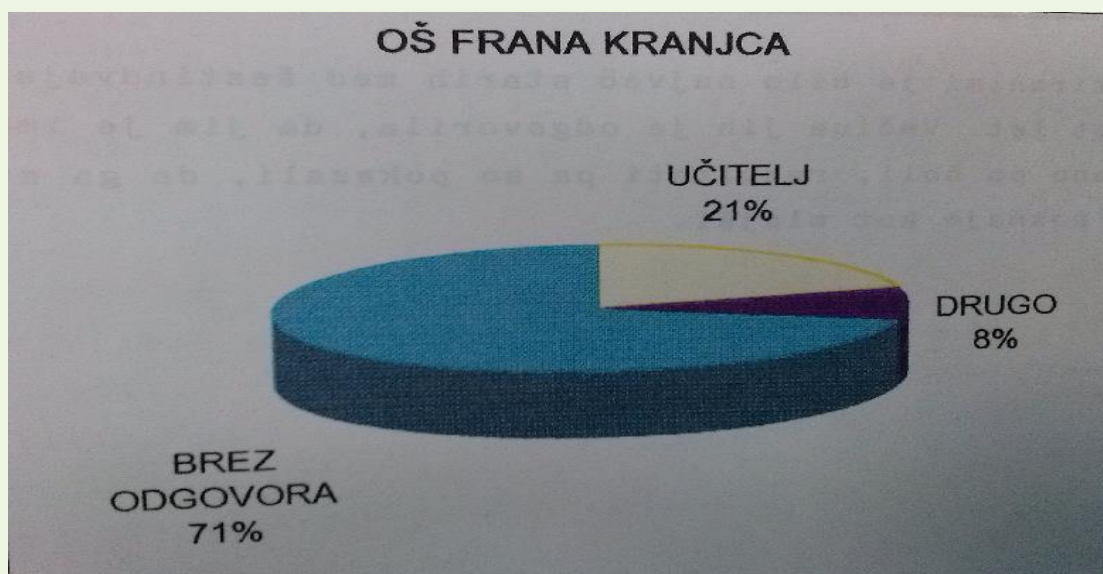
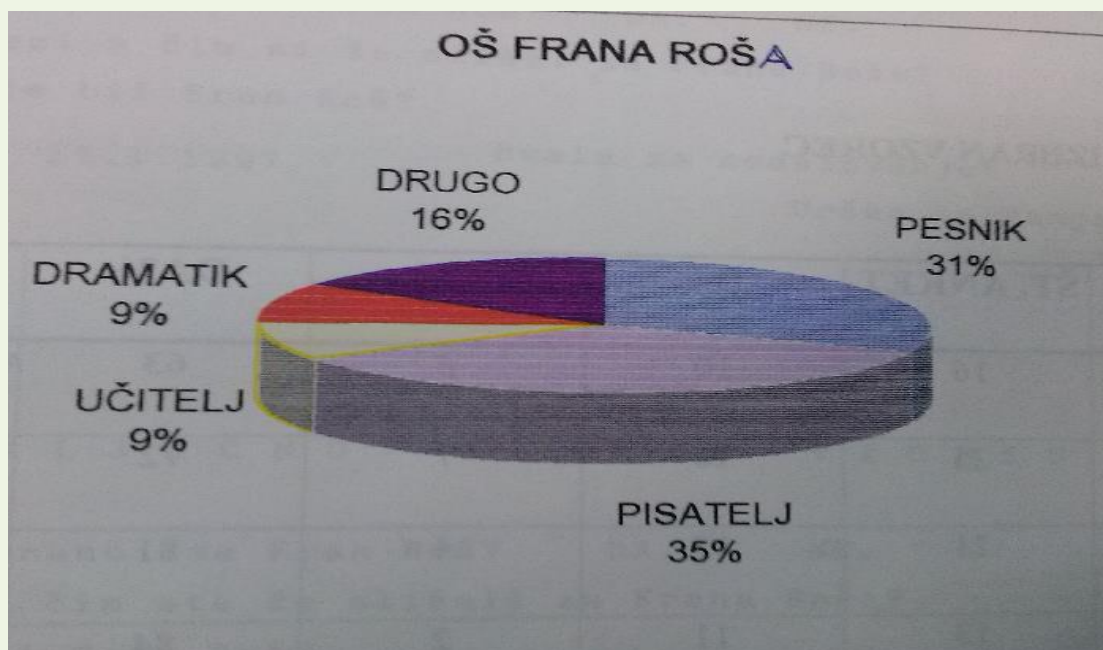
OSNOVNA ŠOLA FRANA KRANJCA

RAZRED	UČITELJ	BREZ ODGOVORA	DRUGO
7. A	5	12	1
8. A	5	22	3
SKUPAJ	10	34	4

Zanimivo je to, da tudi pri tem vprašanju nihče od anketiranih na Osnovni šoli Frana Kranjca ni napisal, da je bil Fran Roš pesnik in pisatelj. Razočarani sva bili, da veliko anketirancev ni odgovorilo.

GRAFIČNI PRIKAZ REZULTATOV

- 3. vprašanje

PRVO VPRAŠANJE - TI JE ZNANO IME FRAN ROŠ**SLUČAJNO IZBRAN VZOREC**

STAROST	ŠT. ANKET	DA	NE	DA %	NE %
10-25	16	10	6	63	37
26-40	25	18	7	72	28
41-55	21	17	4	81	19
VEČ KOT 56	13	11	2	84	16
SKUPAJ	75	56	19	75	25

Med anketiranimi je bilo največ starih med šestindvajset do štirideset let. Večina ljudi je odgovorila, da jim je ime Fran Roš poznano po šoli, rezultati pa so pokazali, da ga starejši bolje poznajo kot mlajši.

A N K E T A

Z A U Č E N C E

1. Ti je znano ime Fran Roš? DA. NE.
2. V zvezi s čim si že slišal za Frana Roša?
3. Kaj je bil Fran Roš?

Hvala za sodelovanje!

V Celju, 15. 1. 1997

Urška in Vanja

A N K E T A

Z A N A K L J U Č N O I Z B R A N V Z O R E C

1. Vam je znano ime Fran Roš? DA. NE.
2. V zvezi s čim ste že slišali za Frana Roša?
3. Kaj je bil Fran Roš?

Hvala za sodelovanje!

V Celju, 30. 1. 1997

Urška in Vanja

V I R I I N L I T E R A T U R A

1. Slovenska književnost/uredil Janko Kos...et.al.(Ljubljana: Cankarjeva založba), 1996
2. Edvard Kopal, Raziskovanje je odkrivanje novega znanja (Ljubljana : Državna naložba Slovenije, 1989) (Zbirka Pedagoška obzorja)
3. Tanja Golavšek, Iz naših spominov, II. del: Raziskovalna naloga (Celje: Osnovna šola Frana Roša, 1995)
4. Mojca Golavšek, Na obisku pri Frana Rošu: Raziskovalna naloga (Celje: Osnovna šola Frana Roša, 1993)
5. Urška Štraus, Iz zapuščine pisatelja Frana Roša: Raziskovalna naloga (Celje: Osnovna šola Frana Roša, 1996)
6. Janko Orožen, Zgodovina Celja in okolice, II. del (1849 - 1941), (Celje: CZC, 1974)

USTNI VIRI - ABECEDNI SEZNAM INFORMATORJEV

	stran		stran
1. Albina BOŠTJANČIČ	58	31. Rozalija MIKULAN	52
2. Nada BOŽIČ	109	32. Milena MREVLJE	86
3. Kristina BRENKOVA	96	33. Anton MULEJ	34
4. Ljudmila CONRADI	91	34. Božena OROŽEN	73
5. Milena CVERLE	56	35. Mira PEJOVNIK	17
6. Vinko ČREPINŠEK	36	36. Jožica PENIČ	46
7. Ivana DJESNIČ	93	37. Dora PETOVAR	48
8. Jožica DOBERŠEK	50	38. Janko PLEMENITAŠ	39
9. Ivica FIŠER	78	39. Ludvik REBEUŠEK	87
10. Danica GLINŠEK	61	40. Danica ROJNIK	60
11. Milan GOMBAČ	33	41. Vitko ROŠ	19
12. Anica GREGORN-PERŠE	40	42. Sonja ROŠ-SMREKAR	10
13. Marija HERGOUTH	54	43. Boštjan SMREKAR	26
14. Drago HRIBAR	29	44. Jernej SMREKAR	13
15. Aidin IBRAIMOV	23	45. Katarina SMREKAR	12
16. Lerka IBRAIMOV	16	46. Primož SMREKAR	14
17. Milena JAMNIK	15	47. Vera STREHOVEC	77
18. Božo JARNOVIČ	88	48. Milan ŠTANCER	30
19. Zofija JAZBEC	83	49. Vinko TAJNŠEK	110
20. Ela JEŽOVNIK	57	50. Juro TOPLAK	64
21. Ivan KOCUVAN	28	51. Francka TOPLAK	67
22. Franjo KOPITAR	94	52. Anica TOVORNIK	89
23. Slava KOVAČIČ	42	53. Milena TRČEK	62
24. Terezija KRANJC	90	54. Rudi VIZJAK	105
25. Jure KRAŠOVEC	68	55. Jože VOLFAND	102
26. Erna KREMENŠEK	44	56. Zoran VUDLER	100
27. Marta LEŠNIK	37	57. Ivanka ŽAGAR- MILOVANOVIČ	75
28. Darinka LORENČAK	98	58. Silva ŽELEZNIK	80
29. Marija MARTIČ	48	59. Marjeta ŽNIDARŠIČ	51
30. Drago MEDVED	103	60. Janez ŽMAVC	107

Z A P O R E D N O K A Z A L O S P O M I N O V

	STRAN
SPOMINI SORODNIKOV	9
Bil je ponosen, pošten, dosleden (Sonja Roš-Smrekar)	10
Obiskovala sva knjigarne (Katarina Smrekar)	12
Zlomljena noga (Jernej Smrekar)	13
Počitnice na Vršiču (Primož Smrekar)	14
Srečevali smo se ob praznikih (Milena Jamnik)	15
Vedno nas je veselo sprejel (Lerka Ibraimov)	16
Moj stric Fran Roš je bi človek, da bi ga morali iskati z lučjo (Mira Pejovnik)	17
Namesto opisanih spominov fotografije (Vitko Roš)	19
Stric Roš je bil skromen in pošten (Aidan Ibraimov)	23
Humorist in satirik (Boštjan Smrekar)	26
SPOMINI UČENCEV V OSNOVNI ŠOLI IN NIŽJI GIMAZIJI	27
Spomini na mojega profesorja Frana Roša (Ivan Kocuvan)	28
Spomini segajo v dijaška leta (Drago Hribar)	29
Bil je izjemen sogovornik (Milan Gombač)	30
Naučil nas je lepo govoriti (Milan Gombač)	33
Bil je očetov prijatelj (Anton Ljubomir Mulej)	34
Ugledni učitelj in pisatelj (Vinko Črepinšek)	36
Bil je ČLOVEK (Marta Lešnik)	37
SPOMINI DIJAKOV Z UČITELJIŠČA	38
Fran Roš je bil izjemen učitelj (Janez Plemenitaš)	39
Franu Rošu bom večno hvaležna (Anica Gregorn-Perše)	40
Ti si kot Napoleon (Slava Kovačič-Coklin)	42
Zame je bil umetnik, pisatelj, velik človek (Erna Kremenšek)	44
Moji spomini na Frana Roša (Jožica Penič)	46
Česa se spominjam o Franu Rošu (Marija Martič in Zora Petovar-Kusterle)	48
Bil je izreden človek (Jožica Doberšek)	50
Začel je pri Ž (Marjeta Žnidaršič-Škrget)	51
Če pomislim na sofliranje, imam še zdaj slavo vest (Rozalija Mikulan-Štruklec)	52
Bil je moj profesor (Marija Hergouth)	54
Bil je dober metodik (Milena Vodenau-Cverle)	56
Najlepše spomine imam nanj (Ela Ježovnik)	57
Vedno nam je ustregel (Albina Boštjančič)	58
SPOMINI KOLEGIC Z UČITELJIŠČA	59
Skupaj sva službovala na učiteljišču v Celju (Danica Rojnik)	60

	STRAN
Spomini najstarejše Roševe kolegice (Danica Glinšek)	61
Franu Rošu smo rekli gospod (Milena Trček)	62
SPOMINI PRIJATELJEV IN ZNANCEV	63
Nenavadno srečanje s Franjem Rošem (Juro Toplak)	64
Bil je blag, žlahten človek... (Francka Toplak)	67
Spomini na pisatelja Frana Roša (Jure Krašovec)	68
Nekaj spominskih drobcev (Božena Orožen)	73
Mladim je bil naklonjen (Ivanka Žagar-Milovanovič)	75
Očetov prijatelj (Vera Strehovec)	77
Pripovedoval mi je pravljice (Ivica Fišer)	78
Pritegoval je ljudi s svojo milino (Silva Železnik)	80
Prijatelj in svetovalec (Zofija Jazbec)	83
Mojim šalam se je od srca nasmejal (Milena Mrevlje)	86
Roševa pesem za otvoritev nove trgovke šole (Ludvik Re- beušek)	87
Napisal je Pesem upokojenca (Božidar Jarnovič)	88
Njegova podoba je še vedno pred mano (Anica Tovornik)	89
Prihajal je v knjižnico (Terezija Kranjc)	90
Tako me je pozdravljal samo prijatelj Fran Roš (Ljudmila Conradi)	91
Srečanje v parku (Ivana Dješnič)	93
Bil je najboljši sosed (Franjo Kopitar)	94
SPOMINI SODELAVCEV PRI UMETNIŠKEM USTVARJANJU	95
Bežna srečanja s pisateljem Franom Rošem (Kristina Bren- kova)	96
Ilustrirala sem njegove čebelici (Darinka Pavletič-Loren- čak)	98
Bil je skromen, vesten in pošten mož (Zoran Vudler)	100
Hodil je k meni v redakcijo (Jože Volfand)	102
Moji spomini na Frana Roša (Drago Medved)	103
Spomini na pisatelja in pesnika Frana Roša (Rudi Vizjak)	105
Spomin na pisatelja Frana Roša (Janez Žmavc)	107
Takih ljudi, kot je bil Fran Roš, ni več (Nada Božič)	109
Fran Roš in gledališče (Vinko Tajnšek)	110

RAZISKOVALNE NALOGE

O FRANU R O Š U

17

"FRAN R O Š JE BIL
TAK ČLOVEK, DA BI
GA MORALI
ISKATI Z LUČJO..."

SPOMINI SORODNIKOV, PRI-
JATELJEV IN ZNANCEV NA
PISATELJA FRANA ROŠA

AVTORICI

URŠKA ŠTRAUS

IN

VANJA MLEJNIK

MENTORICA

IN

LEKTORICA

LJUDMIRA CONRADI

NAKLADA 6 IZVODOV